

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ana Gajić

**Vpliv mikromehanizmov na politično udejstvovanje žensk
v zakonodajni veji oblasti**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Ana Gajić

Mentor: redni profesor dr. Igor Lukšič

**Vpliv mikromehanizmov na politično udejstvovanje žensk
v zakonodajni veji oblasti**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

ZAHVALA

Mariji za toplino in razumevanje.

Najboljši sestri na svetu, ki vedno verjame vame.

Staršema za vse investicije, podporo, pomoč in kritike, ko to ni nujno.

Stari mami, ker vedno misli name.

Dedku za večletne »spodbudne« stavke o zaključku diplome, ki se na dan izida nepreklicno končujejo.

Tini za iskreno prijateljstvo in doživeta študijska leta.

Jasmini, ker je ob meni, odkar vem zase.

Mentorju za širino razmišljanja in pozitivno energijo.

Iskrena hvala dvanajstim poslankam, ki so pogumno stopile pred mikrofonski in mi namenile del svojega časa.

Posebna zahvala pa tudi Juretu Srpčiču in seveda vsem, ki ste mi kakorkoli pomagali pri izdelavi diplomske naloge.

Srčna in sladka zahvala Angelom s Podvina.

*Urši Antičevič,
nikdar pozabljeni sošolki,
ki ji svoje diplomske naloge ni uspelo končati.
Hvala, ker paziš name,
počivaj v miru.*

VPLIV MIKROMECHANIZMOV NA POLITIČNO UDEJSTVOVANJE ŽENSK V ZAKONODAJNI VEJI OBLASTI

Skoraj vse sodobne demokracije se v politiki soočajo s težavo premajhnega deleža žensk. Slovenija je pri tem pod evropskim povprečjem, delež žensk v parlamentu ne narašča oziroma z leti celo upada. S poglobljenim intervjujem in anketnim vprašalnikom z dvanajstimi poslankami Državnega zbora RS smo poskusili najti razloge in možne rešitve, da bi bili ženske in moški enakovredno zastopani na vseh področjih življenja, torej tudi v politiki. Poleg že znanih ovir participacije žensk v javni sferi (volilni sistem, strankarska ideološka naravnost, strategija, organiziranost in politika oblikovanja kandidatnih list, politična kultura itd.) smo se osredotčili tudi na vpliv zasebne sfere na politično udejstvovanje žensk. Raziskava obravnava mikromehanizme, ki pomembno vplivajo na število žensk v javnem političnem življenju. Anketirane poslanke so potrdile pomembno vlogo podpornih oseb, kot so starši, partner, otroci, prijatelji in krajani. Da pa bi bila zastopanost žensk v politiki v prihodnje večja, pa so bolj kot kvote pomembni delo na lokalnem nivoju, izkušnost, strankarsko zaledje, zunanji videz in medijska promocija.

Ključne besede: ženske v politiki, parlament, volitve, enakopravnost, participacija.

THE IMPACT OF MICRO-MECHANISMS ON THE POLITICAL ENGAGEMENT OF WOMEN IN THE LEGISLATIVE BRANCH OF POWER

Almost all modern democracies are faced with the problem of inadequate representation of women in the political sphere. In this regard, Slovenia is below the European average, with the proportion of women in parliament stagnating or even falling over the years. With the aid of in-depth interviews with 12 women deputies of the Slovenian National Assembly, who also completed a questionnaire, an attempt has been made to locate the reasons for this situation, and to find possible solutions that might enable women and men to be represented equally in all areas of life, and therefore in politics as well. In addition to the already familiar obstacles to the participation of women in the public sphere (electoral system, the ideological stances of political parties, the strategy, organisation and policy applying to the formation of candidate lists, the nature of the political culture, etc.), the thesis looks in detail at the effect of the private sphere on the political engagement of women. The research addresses the micro-mechanisms that have a significant impact on the number of women in public political life. The women deputies interviewed and polled confirmed the important role played by those who provided them with support, including parents, partners, children, friends and local residents. Work at the local level, experience, party background, external appearance and media promotion are regarded as more important than quotas in increasing the presence of women in politics in the future.

Key words: women in politics, parliament, elections, equality, representation of women.

KAZALO

I DEL	12
1 UVOD.....	12
2 METODOLOŠKI OKVIR NALOGE.....	14
2.1 HIPOTEZE.....	14
2.2 OMEJITVE NALOGE.....	15
3 ZASTOPANOST ŽENSK V PARLAMENTU.....	16
3.1 Državnozborske volitve 1992.....	16
3.2 Državnozborske volitve 1996.....	17
3.3 Državnozborske volitve 2000.....	18
3.4 Državnozborske volitve 2004.....	18
3.5 Primerjava spolne zastopanosti na vseh državnozborskih volitvah v zgodovini samostojne Slovenije.....	19
3.6 Zastopanost žensk v parlamentih po Evropi.....	20
4 OVIRE ZA VSTOP ŽENSK V SLOVENSKE PARLAMENT.....	22
4.1 Volilni sistem.....	22
4.2 Politične stranke.....	23
4.3 Oblikovanje kandidatnih list.....	25
4.4 Politične strategije strank.....	27
4.5 Kvote v Sloveniji.....	28
4.6 Politična kultura in politični kontekst.....	29
II DEL	30
5 EMPIRIČNI DEL.....	30
5.1 Potek raziskave.....	30
5.2 Rezultati raziskave.....	31
6 SKLEP.....	44
7 LITERATURA.....	49
III DEL	52
8 PRILOGE.....	52
Priloga A1: Anketni intervju z Alenko Jeraj.....	52
Priloga A2: Anketni intervju z Barbaro Žgajner Tavš.....	58
Priloga A3: Anketni intervju z Bredo Pečan.....	62
Priloga A4: Anketni intervju s Cvetko Zalokar Oražem.....	70
Priloga A5: Anketni intervju z Darjo Lavtižar Bebler.....	75
Priloga A6: Anketni intervju z Evo Irgl.....	82
Priloga A7: Anketni intervju z Majdo Potrata.....	87
Priloga A8: Anketni intervju z Majdo Širca.....	94
Priloga A9: Anketni intervju z Marijo Pozsonec.....	101
Priloga A10: Anketni intervju z Marjetko Uhan.....	105
Priloga A11: Anketni intervju z Mojco Kucler Dolinar.....	111
Priloga A12: Anketni intervju s Polonco Dobrajc.....	116
Priloga B: Grafični prikaz sestave DZ na volitvah 2008.....	121
Priloga C: Grafični prikaz primerjave sestave DZ na vseh petih državnozborskih volitvah.....	121

SEZNAM TABEL

GRAFI

<i>GRAF 3.1: Sestava DZ po spolu v mandatnem obdobju 1992–1996</i>	17
<i>GRAF 3.2: Sestava DZ po spolu v mandatnem obdobju 1996–2000</i>	17
<i>GRAF 3.3: Sestava DZ po spolu v mandatnem obdobju 2000–2004</i>	18
<i>GRAF 3.4: Sestava DZ po spolu v mandatnem obdobju 2004–2008</i>	19
<i>GRAF 3.5: Sestava DZ po spolu – v odstotkih za vsa štiri mandatna obdobja</i>	19
<i>GRAF 3.6: Primerjava deležev žensk v evropskih parlamentih</i>	21
<i>GRAF 4.1: Delež žensk na kandidatnih listah strank, ki so bile leta 2004 izvoljene v DZ</i>	26
<i>GRAF 5.1: Število članov gospodinjstva pri slovenskih poslankah v mandatnem obdobju 2004-2008</i>	31
<i>GRAF 5.2: Podporne osebe pri političnem udejstvovanju poslank</i>	32
<i>GRAF 5.3: Stan slovenskih parlamentark v obdobju 2004-2008</i>	33
<i>GRAF 5.4: Število otrok dvanajstih slovenskih poslank v DZ v obdobju 2004-2008</i>	34
<i>GRAF 5.5: Razlogi za kandidiranje na volitvah v DZ pri slovenskih poslankah</i>	35
<i>GRAF 5.6: Vloga denarja pri odločitvi za poklic poslanke</i>	36
<i>GRAF 5.7: Ali s poklicem poslanke zaslužijo več kot pri prejšnji zaposlitvi?</i>	36
<i>GRAF 5.8: Politično udejstvovanje poslank pred vstopom v parlament 2004</i>	37
<i>GRAF 5.9: Lestvica pomembnosti dveh temeljnih vrednot pri poslankah</i>	43
<i>GRAF 8.B1: Sestava DZ po spolu glede na rezultat volitev 2008</i>	121
<i>GRAF 8.C1: Sestava DZ po spolu na vseh petih državnozborskih volitvah</i>	121

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV V DIPLOMSKI NALOGI

DeSUS – Demokratična stranka upokojencev
DS – Demokratska stranka
DVK – Državna volilna komisija
DZ – Državni zbor Republike Slovenije
EU – Evropska Unija
LDS – Liberalna demokracija Slovenije
NS – Narodna skupnost
Nsi – Nova Slovenija
PNS – Poslanec oziroma poslanka narodne skupnosti
SD – Socialni demokrati
SDS – Slovenska demokratska stranka
SDSS – Socialdemokratska stranka Slovenije
SKD – Slovenski krščanski demokrati
SLS – Slovenska ljudska stranka
SMS – Stranka mladih Slovenije
SNS – Slovenska nacionalna stranka
UEM – Urad za enake možnosti
ZL – Združena lista socialnih demokratov
ZLSD – Združena lista socialnih demokratov
ZS – Zeleni Slovenije

Ženske o ženskah v politiki

»Predstavljam si malo bolj razgiban parlament, saj ženske popestrimo. Vedno vidim dopolnjevanje moškega in ženske. Kakovost in videz sta boljša.«

Alenka Jeraj

»Ženska v politiki je uspešna poslovna ženska.«

Barbara Žgajner Tavš

»Najprej pomislim na intenzivne boje za uveljavitev žensk, najprej znotraj stranke, nato še zunaj nje. Bistveno večji napor je treba vložiti ženski za vsako stvar, ki jo želi doseči v politiki, kot ga mora moški. Ženske morajo storiti veliko več, da zlezejo po lestvici navzgor. Asociacija je več energije, več napora, truda, znanja in dela. To je za zdaj ženska v politiki.«

Breda Pečan

»Ženske so se primorane, v primerjavi z moškimi v politiki, neprestano bojevati, dokazovati in izpostavljati.«

Cvetka Zalokar Oražem

»Krasno! Ženska mora povedati svoje mnenje in stališče ter pokazati vsem, da obstajamo in da smo. In sploh moramo pokazati, da brez nas ni nič.«

Darja Lavtižar Bebler

»Spontanost!«

Eva Irgl

»Ženska v politiki? Poslanka!«

Majda Potrata

»Pogum, analitičnost, dobrobit, prizadevnost, širina, izziv in želja po boljšem.«

Majda Širca

»Edino pravilno. Enakovrednost. Poudarjam pa, da morata biti oba spola enakovredna. Nobenih diskriminacij.«

Marija Pozsonec

»Jaz sem ženska v politiki! Nič ni nemogoče.«

Marjetka Uhan

»Pogum!«

Mojca Kucler Dolinar

»Kaos. Sebe v politiki nikoli nisem čutila kot ženske, res pa je, da so mi po dveh mandatih s svojimi dejanji to povedali moški kolegi. Danes moram potrditi, da smo ženske v politiki marginalizirane.«

Polonca Dobrajc

Vir: Vse zgornje fotografije dostopne na DZ (2008).

I DEL

1 UVOD

»Ženska ni rojena za vodjo, nikoli ne bi mogla biti Napoleon ali Tito.«

Dr. Janez Rugelj

Kljub večstoletnemu boju za emancipacijo žensk in opozarjanju na enakopravnost žensk so ženske še vedno tam, kjer so bile. Zapostavljene zaradi svojega biološkega spola. Da bitka še zdaleč ni dobljena, pričajo številne raziskave, ne nazadnje tudi zgodovinski podatki.

Ženske so **volilno pravico** dobile pozneje kot moški, najprej v Avstraliji (leta 1902) in na Finskem (leta 1906), v Jugoslaviji pa leta 1945. Kot pravi Milica Antić, je šele to dejstvo žensko pravno in politično izenačilo z moškim, hkrati pa so bile ženske z volilno pravico pripuščene v politiko. (Antić 1993, 129) Čeprav so se ženske v zadnjih šestdesetih letih uveljavile na vseh področjih, pa Antićeva ugotavlja, da je politika še vedno bolj moški kot ženski poklic. Politika je moški teritorij, za katerega so postavili svoja pisana in nenapisana pravila igre, norme in vedenja. Ženske so na tem področju novinke. (Antić 2003, 68)

V slovenskem parlamentu so ženske pod kritično maso zastopanosti že od prvih večstrankarskih volitev leta 1992. Delež žensk v DZ se giblje med 7,8 in 13,3 odstotka, kar je gledano v okviru Evropske unije skromen delež, posebej če ga primerjamo z deležem parlamentark na Švedskem – v Riksdagu¹ je namreč kar 47 odstotkov žensk². (Antić 2003, 72) Delež žensk, ki so se odločile za parlamentarno politiko v Sloveniji, ostaja enak tudi po volitvah leta 2004. V DZ je bilo izvoljenih 13,3 odstotka oziroma 12,2 odstotka žensk³.

Tudi najbolj sveži rezultati državnozborskih volitev 2008 niso obetavni. V DZ je bilo med 90 poslanci izvoljenih zgolj 12 žensk, kar je povsem enako kot pred štirimi leti. Rezultat je še posebej pomenljiv zato, ker so bile z državnozborskimi volitvami 2008 prvikrat v zgodovini slovenske parlamentarne demokracije uvedene kvote. Nespremenjeno število žensk v

¹ Več o Riksdagu oziroma švedskem parlamentu na njihovi spletni strani http://www.riksdagen.se/default___56.aspx (1. julij 2008).

² Gl. <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> (1. junij 2008).

³ V DZ je bilo izvoljenih 11 poslank, Polonca Dobrajc je v parlament prišla naknadno. Dobrajčeva je leta 2004 kandidirala na listi SDS, vendar ni dobila dovolj glasov, da bi bila v parlament izvoljena. Kljub temu je v mandatu 2004–2008 delovala kot poslanka, in sicer kot nadomestna. Ko je bila ministrska ekipa potrjena, je v parlamentu zamenjala ministra za zdravje Andreja Bručana. Gl. <http://24ur.com/novice/slovenija/notranji-minister-najvecje-presenecenje.html> (23. november 2004).

parlamentu (v primerjavi z volitvami v preteklosti) pa je jasen dokaz, da so ukrepi za večjo zastopanost žensk v politiki prešibki in brez učinka. [www.dz-rs.si]

Namen te naloge je ugotavljanje podprezentiranosti žensk v slovenski politiki. Ob že znanih ovirah participacije žensk v javni sferi (volilni sistem, strankarska politika oblikovanja kandidatnih list itd.) si bomo poglobljevali vpliv zasebne sfere na politično udejstvovanje žensk. Že John Stuart Mill je opozarjal, da se demokracija začne doma, v družini, in da je to temelj za zgraditev demokratične družbe. Družinsko (zasebno) življenje posameznic od javnega ni izolirano. (Mill 1970, 253)

Antičeva in Bahovčeva celo pravita, da splošna volilna pravica in upoštevanje svobode izbire nista dovolj za vzpostavitev politične enakosti moških in žensk. Za vstop v politiko so po njunem mnenju poleg temeljne zakonodaje potrebni dodatni mehanizmi oziroma ukrepi, s katerimi bi ženskam pomagali k večji politični participaciji. (Antić in Bahovec 1993, 175)

V nalogi želimo preveriti, kakšen je vpliv teh dodatnih ukrepov oziroma mikromehanizmov, kot jih imenujemo. Na podlagi rezultatov poglobljenega intervjuja in anketnega vprašalnika z vsemi 12 poslankami, delujočimi v mandatnem obdobju DZ 2004–2008, bomo ugotovili:

- Kakšna in kolikšna je vloga ljudi, ki so v najtesnejšem odnosu s poslankami, se pravi kakšno vlogo v življenju poslank imajo zakonci, partnerji, starši, otroci, prijatelji oziroma tisti, s katerimi je v intimnih, osebnih in sorodstvenih vezeh ter hkrati spremljajo njeno poklicno kariero.

- Ali je delovanje na področju politike v preteklosti prednost, zaželena lastnost oziroma nujna pot. Ugotoviti želimo, ali so imele že pred poklicem poslanke stik s politiko oziroma ali so imele že pred delom v DZ uspešno karierno pot. So bile strankarsko dejavne, so delovale na nivoju lokalnih oblasti? Zanima nas pomen prejšnje zaposlitve na odločitve za delo v parlamentu in ali je visoko plačilo dovolj velika motivacija za vstop v politiko.

- Ali njihove osebne značilnosti pridajajo k odločitvi za vstop na poligon nenehnega boja za oblast? Rezultate pričakujemo tudi glede na avtoprofil poslank .

V nadaljevanju naloge bomo pokazali statistiko zastopanosti žensk v parlamentu na zadnjih štirih glasovanjih in navedli nekaj ovir za participacijo žensk v politiki, ki izhajajo iz javne sfere, na primer volilni sistem in volilni proces v boju za zasedo izvoljivih mest na kandidatnih listah političnih strank. V zaključku naloge so rezultati premisleka in ugotovitve.

2 METODOLOŠKI OKVIR NALOGE

V nalogi bomo kot temeljno raziskovalno tehniko uporabili *kombinacijo poglobljenega intervjuja z anketnim vprašalnikom*. Z anketo bo poskrbljeno za statistične podatke in izmerljivost, medtem ko bomo z intervjujem poskušali dobiti bolj zasebne podatke. Gre za sklop vprašanj, pri katerih nas bo zanimalo, kaj so po ocenah aktualnih poslank njihove prednosti oziroma slabosti pri delovanju v politični areni. Na podlagi teh odgovorov bomo ugotovili tudi nekatere mikromehanizme oziroma ukrepe za večjo zastopanost žensk v parlamentu in uspeh žensk v politiki.

Poglobljeni intervju je potekal na polovici poslanskega mandata, v obdobju med marcem in avgustom 2006. Tovrstna raziskovalna tehnika omogoča individualno srečanje z vsemi dvanajstimi raziskovankami in pove veliko o njihovem vedenju, občutjih in stališčih. Med razgovorom drugi ljudje niso bili navzoči. Intervju z vsako od raziskovank je potekal približno tri ure, na nekatera vprašanja so odgovorile v obliki anketnega vprašalnika. Vse anketiranke smo vodili skozi anketo in tako dobili podatke na vsa zastavljena vprašanja.

2.1 HIPOTEZE

Hipoteze smo razvrstili v tri sklope. *Prvi* se nanaša na **vlogo podpore najbližjih oseb** poslank glede njihovega udejstvovanja v politiki. Zanimalo nas je predvsem, katere osebe jim dajejo največjo oporo za delovanje in ustvarjanje v politiki.

V *drugem sklopu* se sprašujemo o **vlogi denarja** pri njihovi odločitvi za delovanje v politiki – podatki o plačah poslancev kažejo, da te v povprečju nekajkrat presegajo slovensko povprečno plačo⁴ – in ne nazadnje, ali je dejstvo, da ženska pred vstopom v parlament deluje na lokalni veji oblasti, kakršnakoli prednost ali morda tovrstnim izkušnjam poslanke ne pripisujejo pomena.

Želimo izvedeti, ali je pridobivanje izkušenj na lokalnih ravneh političnega odločanja eden od tistih mehanizmov, ki jih same zaznavajo kot prednost pri odločitvi, izvolitvi in delu v parlamentu.

⁴ Podatki Statističnega urada Republike Slovenije o povprečni slovenski plači za april 2008 kažejo, da je povprečna mesečna bruto plača 1354,42 evra, neto pa 879,19 evra. Gl. www.stat.si (28. junij 2008). Kot so nam sporočili iz Službe za odnose z javnostmi v DZ, je bila povprečna poslanska bruto plača aprila letos 4493,55 evra. Izmed 92 poslancev na plačilni listi je najvišjo plačo prejel France Cukjati, in sicer 6224,88 evra, medtem ko je imel aprila 2008 najnižjo plačo Alojz Sok, in sicer 3301,88 evra. Gl. www.dz-rs.si (28. maj 2008).

V zadnjem, *tretjem sklopu* pa bomo ženske vprašali o ***pomenu osebnostnih in značajskih lastnosti***, ki bi utegnile vplivati na to, da so se odločile za politično pot. Obenem se sprašujemo, ali poslanke dajejo prednost karieri ali družinskemu življenju.

H1: *Zakonski partnerji oziroma življenjski spremljevalci poslank, izvoljenih v mandatnem obdobju DZ 2004–2008, so v primerjavi z drugimi družinskimi člani (starši, otroci) ter prijatelji in krajani najvplivnejše podporne osebe pri njihovem udejstvovanju v politiki, vendar bi kljub njihovi nepodpori ostale v politični areni.*

PODHIPOTEZA: *Poročene poslanke imajo zaradi svojega zakonskega stanu prednost pri udejstvovanju v politiki, medtem ko otroci za ženske v politiki predstavljajo oviro.*

H2: *Ženske se za poslanski poklic ne odločajo zaradi finančnih razlogov, čeprav z zaposlitvijo v parlamentu zaslužijo več kot na prejšnjem delovnem mestu.*

PODHIPOTEZA: *Izkušnje iz lokalne ravni političnega odločanja ženskam v DZ ne prinašajo le spoznanj v sferi politike, ampak tudi večje možnosti vključevanja žensk na nacionalni ravni političnega odločanja.*

H3: *Osebnostne in značajске značilnosti žensk v parlamentu imajo v primerjavi s strankarsko politiko prednostno vlogo za izvolitev na mesto poslanke.*

PODHIPOTEZA: *Ženske v politiki dajejo poslovni karieri prednost pred ustvarjanjem družine.*

2.2 OMEJITVE NALOGE

Pri ugotavljanju vpliva najbližjih oseb in njihove podpore lahko nastanejo težave. Poslanke smo namreč omejili z že vnaprej določeno izbiro oseb, ki jih podpirajo. Na seznamu podpornih oseb so starši, partner, otroci, prijatelji in krajani. Naša predpostavka »najbližjih oseb« temelji na ljudeh, ki jim sociologi pripisujejo največji pomen.

Seveda pa se zastavlja vprašanje, ali so to tudi njihove najbližje osebe oziroma koga poslanke štejejo za osebe, ki jih podpirajo pri življenjskih odločitvah. To vprašanje ostaja neodgovorjeno. Naslednji problem, ki predstavlja omejitev raziskave, so poslanke, ki niso vezane, nimajo staršev ali otrok. V izogib praznini pri odgovorih bodo raziskovanke z naštetimi situacijami odgovarjale zgolj hipotetično. Status poslank v času raziskave navsezadnje niti ni tako pomemben, saj v nalogi pravzaprav opazujemo vedenje poslank in mikromehanizme, ki bi utegnili vplivati na njihove življenjske odločitve glede politike.

Relevanten odgovor na vprašanje: »Ali bi iz sveta politike odkorakali samo zato, ker vas partner pri tem ne podpira?« lahko pridobimo tudi, če partnerja sploh nima. Nekoliko drugače je s poslankami brez otrok, vendar so tudi one na podlagi svojih domnev odgovorile na zastavljena vprašanja.

Glede osebnostnih lastnosti moramo opozoriti, da so te ugotovljene na podlagi samoprofiliranja poslank. Značajske lastnosti, ki naj bi bile pomembne za politično kariero, so le del njihovega subjektivnega opazovanja, kar pa še ne pomeni, da so to tudi njihove resnične osebnostne lastnosti, ki so bile odločilne za politično udejstvovanje. Prav zato je raziskovalno vprašanje zastavljeno širše, in sicer: »Katere lastnosti žensk so nujne za izvolitev?«

V nalogi predpostavljamo, da je zaradi pristopa in izbire raziskovank vprašljiva verodostojnost raziskave. Ne glede na to, da so odgovori poslank povsem legitimni, se postavlja vprašanje, ali lahko ugotovitve naloge posplošimo na vse ženske. Preučevana ciljna skupina dvanajstih poslank je zelo homogena, zato ni nujno, da je izbran dovolj velik vzorec za posploševanje rezultatov, ki so osnovana na njihovih osebnih stališčih.

3 ZASTOPANOST ŽENSK V PARLAMENTU

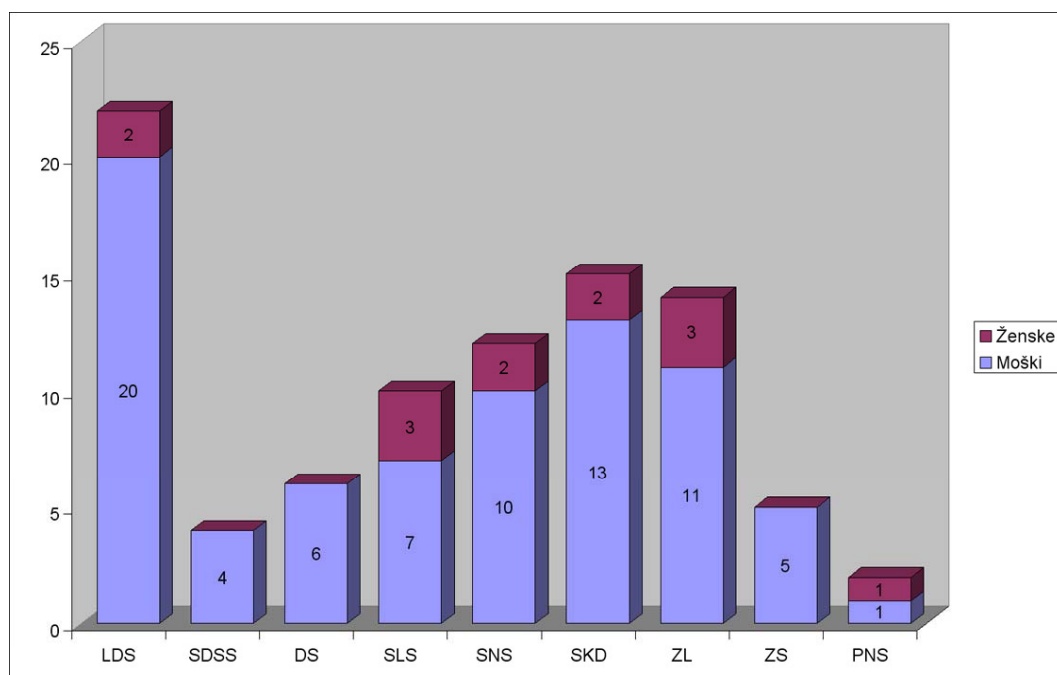
3.1 Državnozbornske volitve 1992

Šestega decembra 1992 so v samostojni Sloveniji potekale prve volitve v državni zbor⁵. Volilna udeležba je bila 85,6-odstotna. Med 90 poslanci je bilo izvoljenih 13 žensk.

⁵ Parlament ali državni zbor je prostor, ki združuje predstavnike ljudstva in velja za najvišjo zakonodajno oblast v državi. Po svetu ga zelo različno imenujejo. V Srbiji in Črni gori narodna skupščina, na Hrvaškem sabor, Ruska Federacija ima duma, Združene države Amerike kongres, Švedska riksdag, v Sloveniji pa parlamentu pravimo državni zbor. (Sruk 1995, 230).

Izhajajoč iz Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, 1. člen priča o tem, da je Slovenija demokratična republika. (URS 2002, 9) Z drugimi besedami to pomeni, da vlada tovrstna družbena ureditev, za državo pa to, da spoštuje načela demokracije. Ključno za demokracijo je večinsko odločanje. Vedno odloča večina. Vsi ljudje, ki imajo volilno pravico (kar je že naslednja prvina demokracije), imajo s tem neposredno pravico, da sami izberejo svoje predstavnike, ki jih bodo zastopali v vrhovnem predstavniškem organu – parlamentu. Izvoljeni predstavniki, ki jim pravimo poslanci, so tako nosilci suverenosti in odločajo v imenu volivcev. Koncept demokracije poudarja tudi varovanje človekovih pravic in svoboščin, enakopravnost, enakost pred zakoni. V socialnopsihološkem pogledu demokracija vpliva na strpnost in apelira k uporabi dialoga in sporazumnega odločanja, medtem ko je moralno-politično bistvena predvsem zaradi enakopravnosti in svobode, nad katero bedi pravna država. (Sruk 1995, 59)

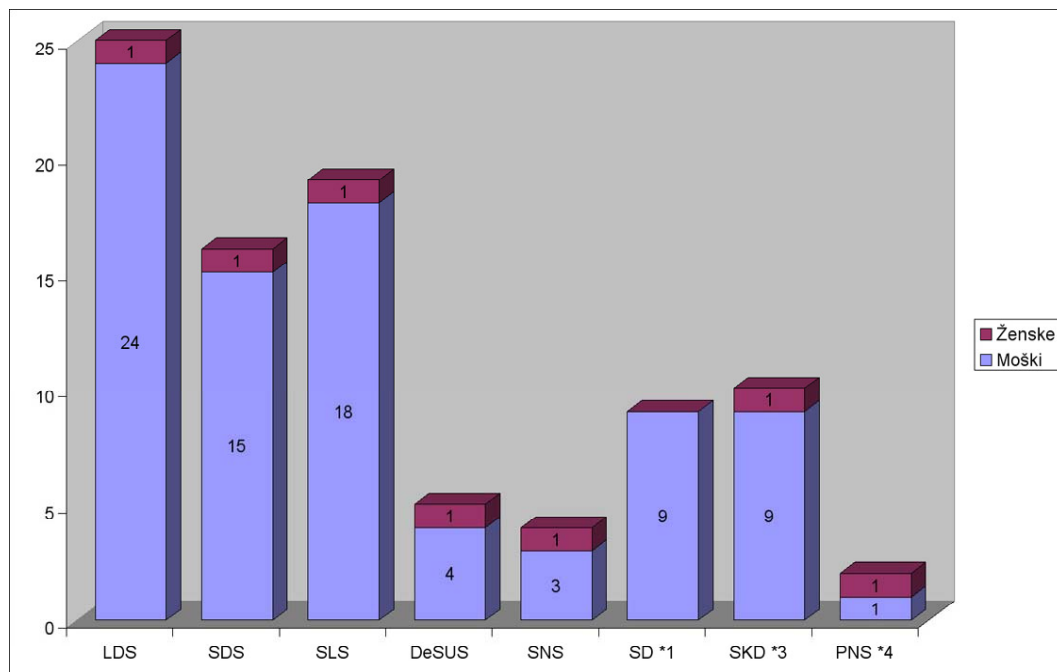
GRAF 3.1: Sestava DZ po spolu v mandatnem obdobju 1992–1996

3.2 Državnozbornske volitve 1996

Na drugih državnozbornskih volitvah v samostojni Sloveniji je bila volilna udeležba 73,70-odstotna, med 90 poslanci je bilo v parlament izvoljenih sedem žensk.

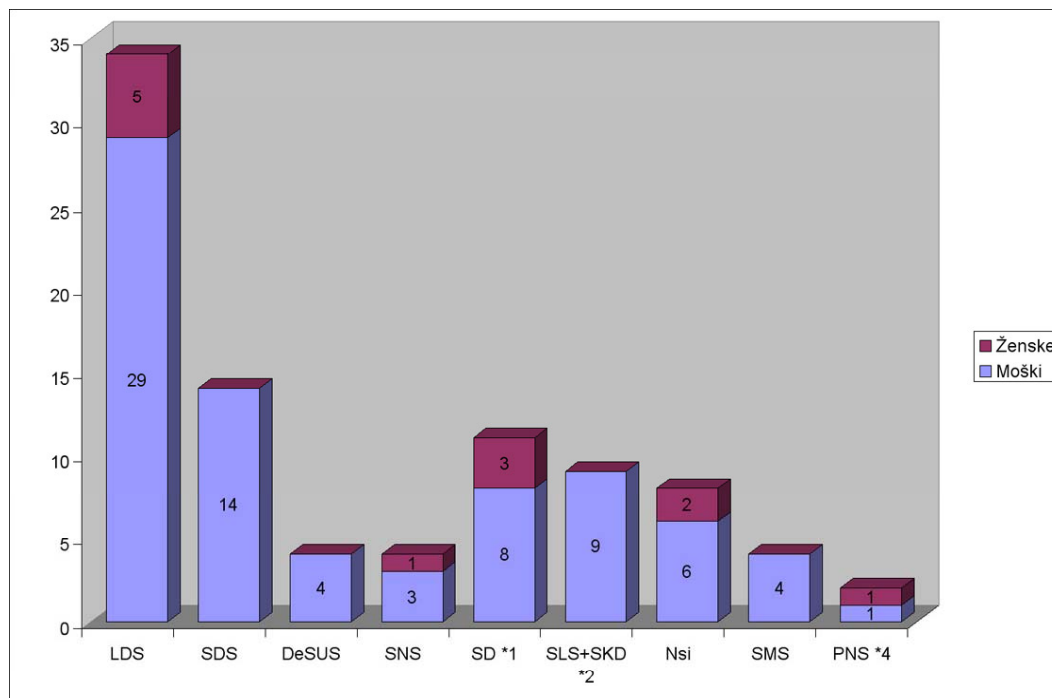
GRAF 3.2: Sestava DZ po spolu v mandatnem obdobju 1996–2000

3.3 Državnozbornske volitve 2000

Tretjih volitev v DZ v samostojni Sloveniji, ki so potekale 15. oktobra 2000, se je udeležilo 70,14 odstotka volivcev, ki so v parlament med 90 poslanci izglasovali tudi dvanajst žensk.

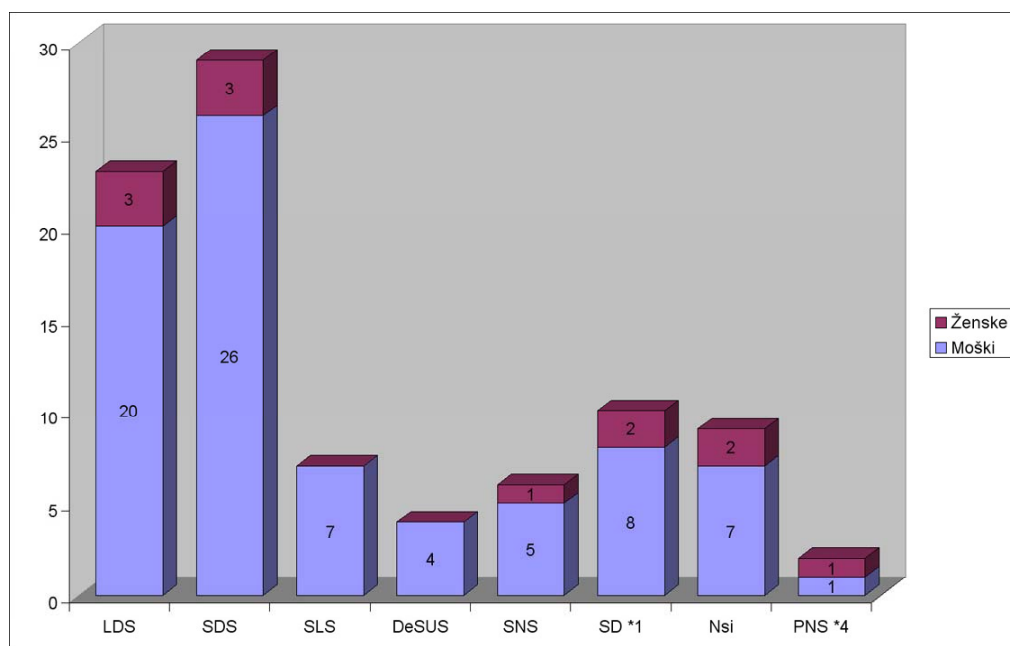
GRAF 3.3: Sestava DZ po spolu v mandatnem obdobju 2000–2004

3.4 Državnozbornske volitve 2004

Četrtih parlamentarnih volitev 90 članov DZ v samostojni Sloveniji, ki so potekale 3. oktobra 2004, se je udeležilo 60,64 odstotka volivcev. V parlament so izglasovali tudi enajst žensk. Skupaj s Polonco Dobrajc, ki je prišla v parlament kot nadomestna poslanka, je DZ tvorilo dvanajst žensk.

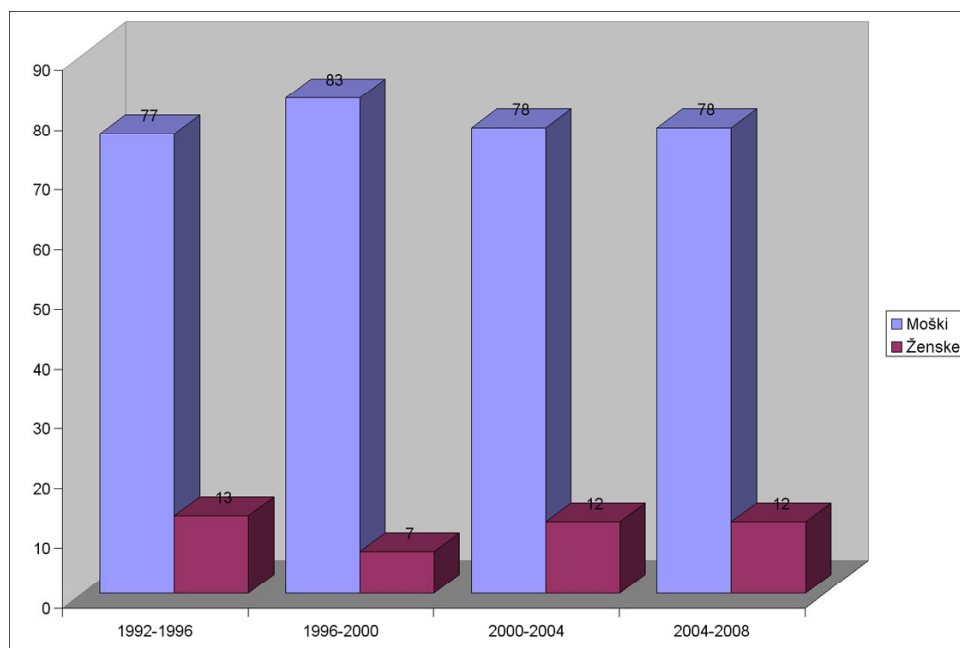
GRAF 3.4: Sestava DZ po spolu v mandatnem obdobju 2004–2008

3.5 Primerjava spolne zastopanosti na vseh državnozborskih volitvah v zgodovini samostojne Slovenije

Na podlagi statistik stanja državnozborskih volitev, ki so prikazane z grafičnimi elementi glede na spolno in strankarsko sestavo parlamenta v zadnjih 16 letih, ugotovimo, da spolna zastopanost žensk v parlamentu ne narašča oziroma je delež ženskih predstavnic z leti celo upadel.

GRAF 3.5: Sestava DZ po spolu – v odstotkih za vsa štiri mandatna obdobja

3.6 Zastopanost žensk v parlamentih po Evropi

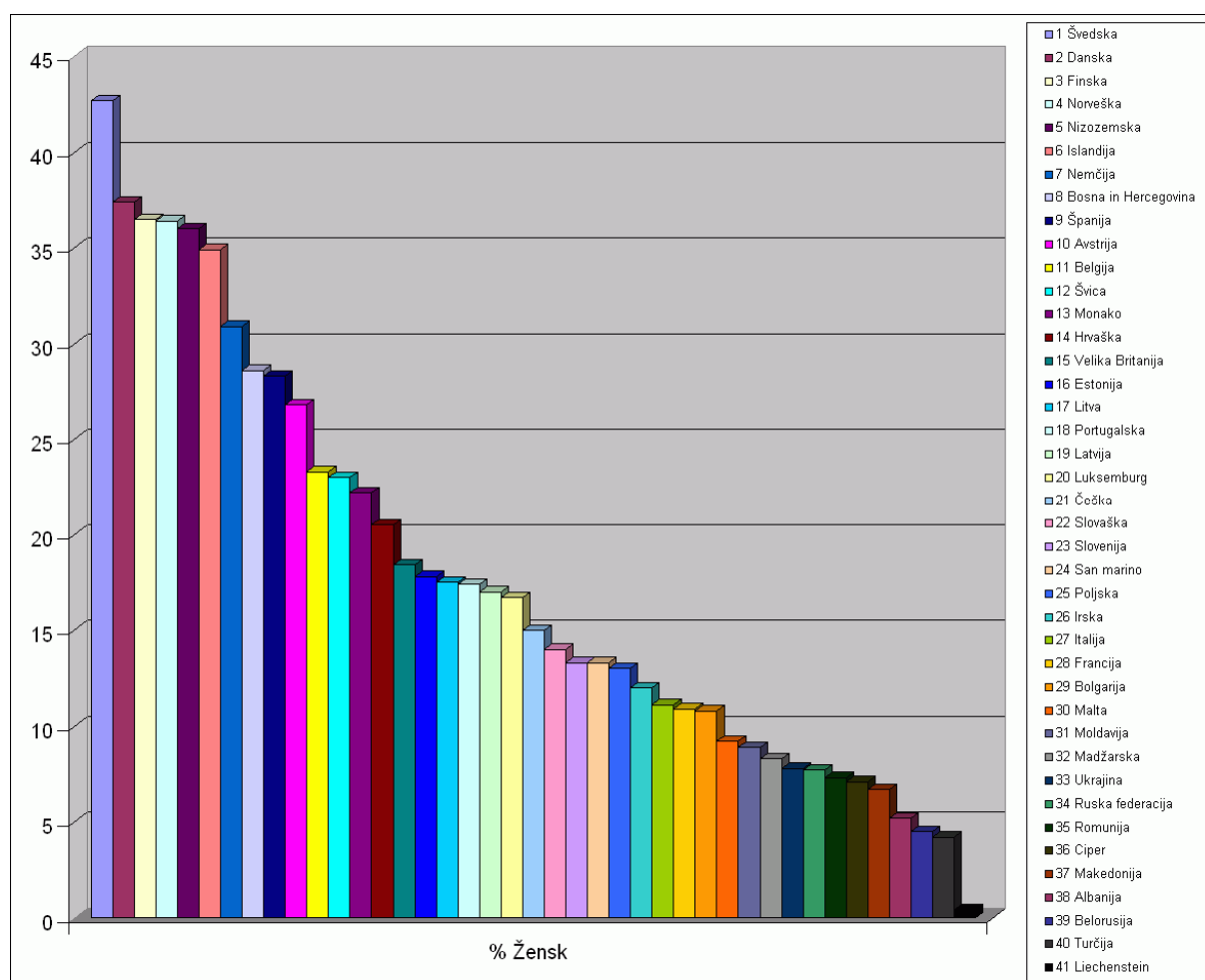
Kratek pregled statistik v zgodovini delovanja DZ kaže, da je zanimanje žensk za delovanje v zakonodajni veji oblasti ves čas relativno nizko, in sicer okoli deset odstotkov. (Antić 2003, 15) Skoraj vse sodobne demokracije se spoprijemajo z odsotnostjo žensk v politiki, zato je še kako primerno vprašanje, ali je demokracija brez prisotnosti žensk sploh še demokracija. Prava demokracija namreč lahko obstaja samo v družbi, kjer se noben državljan ne počuti izključenega iz sprejemanja odločitev, ki vplivajo na njihova lastna življenja. Takšnega občutka ne smejo imeti ne ženske ne moški. [www.uem-rs.si]

V slovenskem parlamentu dvanajst poslank predstavlja **13,3-odstotni delež**. Na spletni strani Urada za politiko enakih možnosti smo našli precej zgovorno primerjavo deležev zastopanosti žensk v parlamentih po Evropi. V grafu o zastopanosti iz leta 2000 ugotovimo, da je Slovenija na 23. mestu, kar jo od skupno 41 držav uvršča pod evropsko povprečje⁶.

Kot je razbrati z grafa, so med naprednejšimi prav skandinavske države, najbolj Švedska, ki se lahko pohvali s skoraj 43-odstotno zastopanostjo žensk. S komaj 0,4-odstotno pa se na zadnje, 41. mesto uvršča Liechtenstein. Če pogledamo povprečje deleža žensk v parlamentih držav članic Sveta Evrope (brez Grčije), je ta odstotek 17,6. Slovenija je po tem izračunu pod evropskim povprečjem za 4,3 odstotke, kar pomeni, da imamo skoraj štiri poslanke premalo, da bi še ujeli evropsko povprečje.

⁶ Novejši podatki kažejo, da je največji delež žensk v nacionalnih parlamentih na svetu v Ruandi in skandinavskih državah (Finska je najvišje uvrščena), najnižja pa v Oceaniji, severni Afriki in zahodni Aziji. Da se položaj v korist žensk spreminja, pričajo tudi ugotovitve poročila o doseganju tako imenovanih milenjskih ciljev, ki ga je objavila OZN. Politična zastopanost žensk se je po letu 1990 precej povečala. V letu 2005 je bila na parlamentarnih volitvah med izvoljenimi petina žensk, tako da se je odstotek zastopanosti žensk v parlamentih po svetu povečal na 17 odstotkov, v dvajsetih državah pa je njihova zastopanost nad 30 odstotki. Gl. <http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2006/MDGReport2006.pdf> (20. maj 2007).

GRAF 3.6: Primerjava deležev žensk v evropskih parlamentih

Vir: Urad za žensko politiko (2000).

Iz številnih razprav in raziskav je mogoče razbrati, da razvite družbe svoj intelektualni potencial izkoriščajo v celoti, to pa pomeni, da so ženske in moški enakovredno zastopani na vseh področjih življenja, torej tudi v politiki. Uvedba tako imenovanih spolnih kvot, ki so jih sprejeli v nekaterih evropskih državah, je ponekod močno spremenila razmerja pri udeležbi v politiki. EU je celo ustanovila inštitut, ki naj bi sproti spremljal podatke o spolni (ne)enakopravnosti, ter zagotovila določena sredstva za mednarodne, državne in lokalne projekte na tem področju. [www.ipu.org]

Skupina strokovnjakov za enake možnosti spolov pri Svetu Evrope je v zvezi z udeležbo žensk v politični areni zavzela stališče, da enakih možnosti ni mogoče doseči, če ni dejanske in učinkovite udeležbe žensk v politiki. Izkušnje so pokazale, da so v državah, kjer v procesu odločanja sodeluje več žensk, spremembe večje in hitrejše kot v državah, kjer ni tako. Prav zato si države z različnimi ukrepi prizadevajo izboljšati položaj žensk in uravnoveženost spola v sferi političnega odločanja. [www.mddsz.gov.si]

4 OVIRE ZA VSTOP ŽENSK V SLOVENSKI PARLAMENT

Formalnopravno enak položaj, ki ga v Sloveniji uživajo tako ženske kot moški, v praksi ne zagotavlja njihovega dejansko enakega položaja v političnem odločanju. [www.uem-rs.si]

Kot je razvidno iz popisa prebivalstva, je v Sloveniji leta 2004 prebivalo 1.997.004 ljudje, med katerimi je bila dobra polovica ali 1.019.912 žensk⁷. Glede na 51-odstotni delež žensk v celotni strukturi prebivalstva v državi bi bilo pričakovati ustrežnejšo zastopanost žensk v političnih institucijah pa tudi na voljenih položajih političnega odločanja. [www.stat.si]

Da bi dosegli večjo udeležbo žensk v politiki, je pomembno, da so zagotovljeni mehanizmi, od zakonodaje⁸ do posebnih ukrepov znotraj političnih strank, ki ženskam omogočajo lažji vstop in udeležbo v politiki.

4.1 Volilni sistem

Volilne sisteme razumemo kot institucionalne okvire za izražanje različnih interesov. Gre za način pretvorbe volilnih glasov v poslanske sedeže⁹. (Zajc 2000, 44)

Predstavniška demokracija pomeni areno, v kateri voljeni predstavniki sprejemajo odločitve v imenu ljudstva. Šele z volitvami postane pomembno vprašanje, kako izbrati najboljše predstavnike ljudstva, ki bodo najbolje skrbeli za obči interes¹⁰. O načinu izvedbe volitev odločajo volilni sistemi¹¹ in s tem povezan volilni zakon¹².

⁷ Podatki o prebivalstveni strukturi glede na spol v letu 2004 so pridobljeni iz Popisa prebivalstva 2005. Meritve prebivalstva veljajo za obdobje do 30. junija 2004, torej le nekaj mesecev pred državnoborskiimi volitvami 2004. Vseh prebivalcev je bilo 1.997.004, od tega 1.019.912 (51 odstotkov) žensk in 977.092 (49 odstotkov) moških.

⁸ Ključna zakonodaja na tem področju obsega Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja, Zakon o enakih možnostih žensk in moških ter Nacionalni program za enake možnosti žensk in moških od leta 2005 do leta 2013. Več o tem si lahko preberete na spletnih straneh Urada za enake možnosti.

⁹ Poznamo dva volilna sistema, in sicer večinski sistem in sistem sorazmernega predstavnštva (proporcionalni sistem). Pogosto je v praksi uporabljena kombinacija obeh volilnih sistemov. Za večinski sistem je značilno, da se o kandidatih na volitvah odloča z večino, ki je lahko absolutna ali pa relativna. Pri proporcionalnem sistemu pa morajo dodeljeni predstavniki mandati ustrezati dodeljenim glasovom na volitvah. Gl. <http://www.dz-rs.si/index.php?id=111> (7. marec 2006).

¹⁰ Svobodne in enake volitve so eno izmed načel, ki jih morajo v imenu demokracije zagotoviti v vsaki državi z demokratično ureditvijo. 43. člen slovenske ustave vsakemu državljanu, ki dopolni 18 let, zagotavlja volilno pravico in hkrati pravico biti voljen (URS 2002, 22).

¹¹ V Sloveniji volilni sistem ureja zakon, ki ga sprejme državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev. V parlamentu se sedeži porazdelijo v takšnih razmerjih, kot je volja ljudstva. Poslance in poslanke v državni zbor volimo po proporcionalnem volilnem sistemu. Najpomembnejši je volilni prag. Še bolj natančno, poslanci, z izjemo dveh poslancev narodnostne skupnosti, se volijo po načelu sorazmernega predstavnštva ob štiri odstotnem volilnem pragu za vstop v parlament (URS 2002, 34).

¹² Celotno besedilo Zakona o volitvah v državni zbor je objavljeno na spletnih straneh Uradnega lista RS. Gl. <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006109&stevilka=4648> (25. avgust 2008).

Slovenska ustava volilnega sistema sicer ne določa, vendar je bila oblikovana pod predpostavko, da bo veljal proporcionalni sistem¹³.

Milica Antić iz povzetka avtorjev Bogdanorja in Gabra sklepa, da je cilj sistema sorazmernega predstavništva, ki ga imajo z izjemo Velike Britanije in Francije v večini evropskih demokracij, zastopstvo tako večine kot manjšine strank (tudi žensk), medtem ko je večinski sistem temu manj naklonjen. (Antić 1998, 61–66) Antićeva ugotavlja, da ženskam prijazni volilni sistema ne obstaja. *Sistem sorazmernega predstavništva vpliva na izvolitev žensk ugodneje kot večinski volilni sistem, pri čemer ima pomemben vpliv velikost volilne enote*¹⁴. Več kot je predstavnikov v volilni enoti, manjši je delež glasov za izvolitev in večje so možnosti za izvolitev žensk. Prav tako ugodno na izvolitev žensk vplivajo *formule sorazmernega predstavništva s strankarskimi kandidatnimi listami*, saj v takšnih primerih ženske ne nastopajo posamezno, ampak gre za kolektivni nastop skupaj z moškimi, zato imajo večje možnosti, da prestopijo prag parlamenta.

Na izvolitev žensk vpliva tudi *vrstilni način glasovanja*, saj velika izbira volivcev med kandidati pomeni tudi veliko izvolitveno možnost žensk. (Antić 1998, 93–96)

4.2 Politične stranke

Do začetka procesa demokratizacije ženske niso veljale za volilno kategorijo¹⁵. V prvi polovici osemdesetih so se začele ustanavljati tako imenovane ženske skupine, ki so delovale predvsem na področjih širjenja feminizma, ponujanja pomoči žrtvam nasilja in organiziranja različnih oblik samopomoči. Prva politična manifestacija organizacije *Ženske za politiko* – kampanja proti pravici do splava – se je izkazala za nadvse uspešno. Slovenija je danes ena od redkih držav, ki ima pravico do svobodnega odločanja o rojstvu svojih otrok zapisano kot ustavno pravico. Temu je sledilo obdobje ustanavljanja številnih ženskih gibanj in iniciativ,

¹³ Zakon o volitvah v DZ je leta 1992 uvedel proporcionalni sistem v Sloveniji, ki ga je korigiral z nekaterimi večinskimi elementi. V volilnih enotah se mandati delijo na podlagi Harejevega volilnega količnika, liste kandidatov pa dobijo toliko mandatov, kolikokrat so dosegle volilni količnik. Ostanke glasov se prenesejo in uporabijo pri delitvi na državni ravni. Tu se mandati delijo na podlagi d' Hondtovega sistema in dodeljujejo listam z največjim ostankom glasov. Pri tem se polovica mandatov lahko dodeli kandidatom ne glede na njihov volilni uspeh v volilnih okrajih, ampak po vrstnem redu kandidatov na listi, ki jo predloži strankarsko vodstvo (Grad 1996, 150).

¹⁴ Velikost volilne enote se odraža s številom predstavnikov, ki jih volimo v volilni enoti. Več o tem v literaturi *Ženske v parlamentu* (Antić 1998, 95).

¹⁵ Nove politične organizacije, ki so nastajale v Sloveniji konec osemdesetih let, o ženskah niso razmišljale kot o političnem subjektu, ampak so nanje gledale bolj kot na volilno telo, katerega podporo si je treba zagotoviti. Prav tako je iz programov političnih organizacij, ki so se potegovala za takratne sedeže v družbenopolitičnem zboru, razvidno, da se nobena od njih vprašanj o ženskah ni lotila resno. Več o tem v knjigi avtorice Milice G. Antić *Ženske v parlamentu*.

vendar pa je bil velik del žensk politično aktiven znotraj »starih« političnih struktur. (Antić 1998, 183–200)

Na podlagi rezultatov volitev v DZ 1992 je mogoče sklepati, da so bile v parlament izvoljene zgolj poslanke, ki so kandidirale na listah že uveljavljenih političnih strank, medtem ko so ženske liste na volitvah doživele neuspeh. Tako je mogoče sklepati, da je za ženske vključevanje v strankarsko politiko nujno potrebno. Kot poudarja Antićeva, ženske za vstop v politiko potrebujejo razlog. Večina anketirank v raziskavi, ki jo je leta 1993 opravil Urad za žensko politiko, je povedala, da je poglaviten razlog za vstop v politiko – poleg strankarskega programa – želja nekaj storiti oziroma spremeniti na bolje. (Antić 1998, 189–191)

Čeprav večina političnih strank v svojih temeljnih dokumentih (programih in statutih strank) poudarja enakopravnost žensk, pa realnost glede deleža žensk na kandidatnih listah in tudi na pomembnih funkcijah strank kaže precejšnje neskladje¹⁶.

Na možnost za izvolitev žensk v parlament politične stranke vplivajo posredno in neposredno. Kot pravi Antićeva, gre za pet različnih faktorjev, in sicer ideološke naravnosti strank, notranje organiziranosti strank, velikosti politične stranke, ne nazadnje pa na izvolitev žensk vpliva tudi število tekmujočih strank za mesta v parlamentu.

Glede *ideološke naravnosti* lahko stranke v grobem razdelimo na desno in levo usmerjene. Zadnje so v večji meri bolj naklonjene udejstvovanju žensk v politiki, medtem ko zgodovinsko gledano desno usmerjene stranke vlogo žensk vidijo predvsem v okviru matere in žene. Glede *notranje organiziranosti strank* ločimo stranke s centralizirano in decentralizirano notranjo strukturo.

V centraliziranih strankah veljajo stroga formalna pravila, najpomembnejše odločitve pa so v rokah vodstva stranke. Če je vodstvo ženskam v politiki naklonjeno, potem je tudi prodor žensk bistveno lažji. V nasprotnem je vodstvo lahko velika ovira za politično udejstvovanje žensk. Za decentralizirano organizirane stranke pa je značilno, da baza podpira svoje lokalno izbrane kandidate, in če pri njih vztraja, ima vodstvo v takšnem primeru manj možnosti za uveljavljanje svoje volje, pa čeprav gre za korist večje navzočnosti žensk.

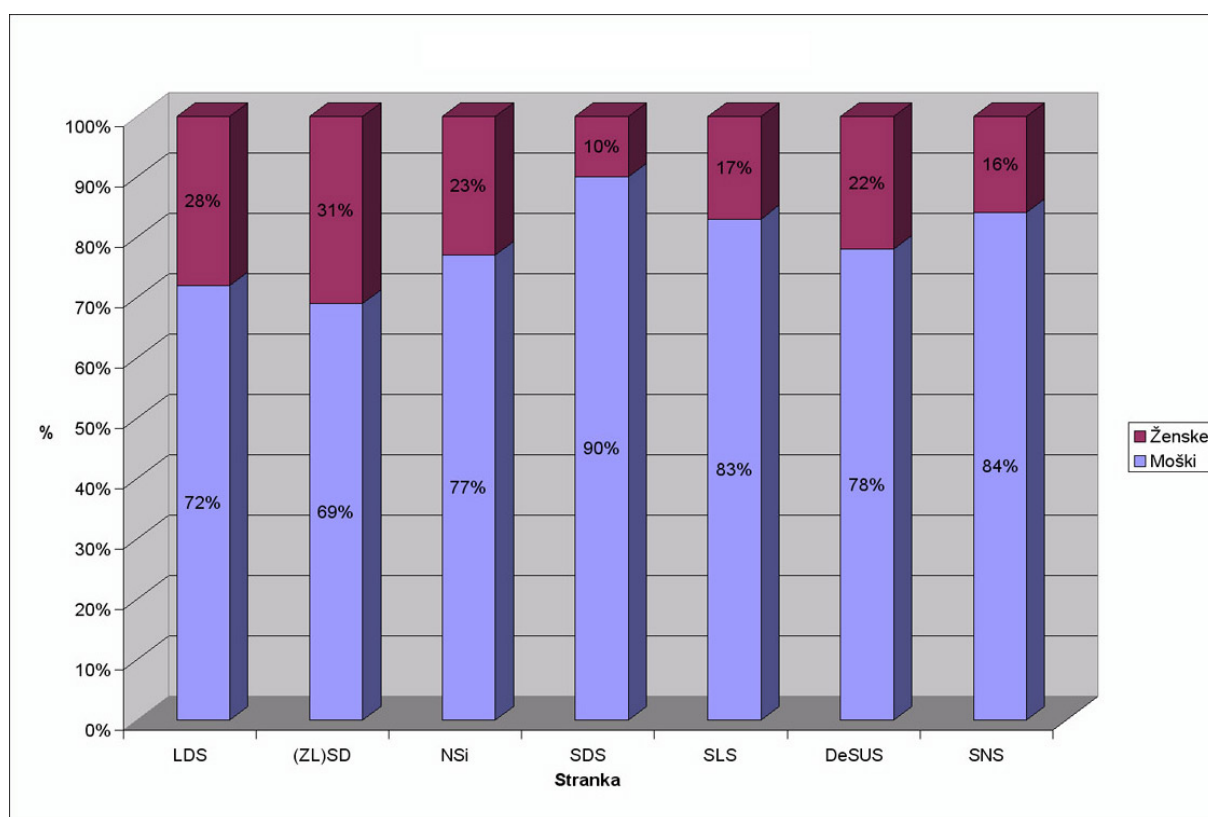
Glede *nivojske organiziranosti strank* ločimo nacionalne in regionalne stranke. Nacionalne si prizadevajo za bolj širši okvir interesov kot regionalne, zato je pričakovati, da nacionalne bolj prisluhnejo interesom žensk kot regionalne, ki si prizadevajo zadovoljiti nek ožji (lokalni) interes. *Velikost oziroma moč politične stranke* vpliva na izvoljivost žensk na način, da so v manjših strankah, kjer je tudi manj uveljavljenih politikov, možnosti za uspeh žensk večje. V velikih strankah, kjer je na kandidatnih listah več uveljavljenih, praviloma moških imen, pa so možnosti za ženske manjše. Pri tem pa ne smemo zanemariti dejstva, da so možnosti za izvolitev žensk na kandidatnih listah močnejših (večjih) strank bistveno večje od manjših strank, ki se borijo za vstop parlament. Izvoljivost žensk v parlament je odvisna tudi od *števila tekmujočih strank*. Raziskovalci so ugotovili, da fragmentiranost strankarskega političnega prostora ne pomeni nujno večje možnosti za kandidiranje žensk. Dokaz so deleži žensk v parlamentih, nastalih po padcu socialističnega režima. Deleži žensk so se namreč po zamenjavi političnih sistemov celo močno zmanjšali. (Antić 1998, 69–107)

4.3 Oblikovanje kandidatnih list

Poseben pomen udejstvovanja žensk v politiki ima nedvomno tudi strankarsko oblikovanje kandidatnih list. Zanimivo je, da se kljub naraščanju števila žensk v članstvu strank njihova politična moč ni okrepila. Kot kažejo raziskave, gre praviloma za piramidno strukturo položaja žensk znotraj strank, saj je med njimi veliko članic, nekaj pa jih je tudi na vodstvenih funkcijah stranke, še manjši je delež žensk na strankarskih kandidatnih listah za parlamentarne volitve, najmanjši pa v poslanskih skupinah parlamentarnih strank. (Antić 1998, 123) Graf 4.1 prikazuje deleže žensk na kandidatnih listah strank, ki so prišle v parlament na volitvah leta 2004.

¹⁶ Več o tem si lahko pogledate v nadaljevanju naloge, kjer smo primerjali razmerja spolov na kandidatnih listah. Gl. Graf 4.1.

GRAF 4.1: Delež žensk na kandidatnih listah strank, ki so bile leta 2004 izvoljene v DZ

Na kandidatni listi Liberalne demokracije Slovenije za volitve v Državni zbor 2004 je v vseh osmih volilnih enotah sodelovalo 82 kandidatov in kandidatke, od tega je bilo 23 ali **28,04 odstotka** žensk. V parlament so bile izvoljene tri poslanke: Darja Lavtižar Bebler, Cveta Zalokar Oražem in Majda Širca¹⁷.

Na listi Socialnih demokratov je bilo **31,03 odstotka** žensk, medtem ko sta bili v državni zbor izvoljeni dve kandidatki, in sicer Majda Potrata in Breda Pečan.

Nova Slovenija je imela na kandidatni listi **23 odstotkov** žensk, v parlament sta se prebili dve, Marjetka Uhan in Mojca Kucler Dolinar. Na listi NSi je bilo 87 kandidatov in kandidatke za vstop v parlament.

¹⁷ Po razkolu v LDS je stranko zapustilo več vidnejših poslancev, med drugim tudi Darja Lavtižar Bebler, Cveta Zalokar Oražem in Majda Širca. Beblerjeva je prestopila v SD, medtem ko sta se Zalokar Oražemova in Širca pridružili novi politični stranki Zares, ki je bila formalno ustanovljena s sklepom kolegija predsednika DZ 12. oktobra 2007. Gl. www.zares.si/ustanovljena-poslanska-skupina-zares/ (25. avgust 2008).

Stranka SDS v prejšnjem mandatu ni imela ženske predstavnice v parlamentu. Na državnozborskih volitvah 2004 je kandidiralo **10,5 odstotka** žensk, izvoljene pa so bile tri poslanke, in sicer Alenka Jeraj, Eva Irgl in Polonca Dobrajc kot nadomestna poslanka.

Parlamentarna stranka Slovenska ljudska stranka je na kandidatno listo uvrstila 84 ljudi, od tega **16,6 odstotka** žensk.

Demokratska stranka upokojencev Slovenije je predstavila 85 kandidatov, med katerimi je bilo **22,3 odstotka** žensk, vendar nobena ni bila izvoljena v parlament.

Slovenska nacionalna stranka je na državnozborskih volitvah 2004 dobila šest mandatov, od tega je en stolček v parlamentu pripadel ženski poslanki Barbari Žgajner Tavš¹⁸. Sicer je bilo na kandidatni listi **16 odstotkov** žensk.

Pri poslancih narodnostne skupnosti sprememb ni. Že dva mandata zapored glasujeta samo dva kandidata, ki sta tudi vsakokrat izvoljena. Za našo nalogo je relevantna le predstavnica madžarske narodnostne skupnosti Maria Pozsonec¹⁹.

4.4 Politične strategije strank

Nepojavljanje žensk na kandidatnih listah in posledično tudi njihovo neudejstvovanje v zakonodajni veji sta v demokratičnih državah postopoma začela veljati kot indikatorja nedemokratičnosti sistemov oziroma so takšne demokracije začeli imenovati moške demokracije²⁰. (Antić 1998, 124–125) Po številnih notranjih in zunanjih pritiskih, od katerih je bil odvisen obstoj stranke v boju za oblast, so morale stranke do te problematike spremeniti svoj pogled. S pomočjo treh strategij so si v političnih strankah prizadevali povečati delež žensk v zakonodajni veji oblasti. *Verbalne strategije* bi najlažje opisali kot preprečevalne strategije. Čeprav gre za prepričevanje in poudarjanje strankarskih govorcev o pomenu večje prisotnosti žensk in bolj množičnem vstopanju v politiko, pa te največkrat ostanejo le pri

¹⁸ Barbara Žgajner Tavš je stranko SNS zapustila januarja 2008. Skupaj s strankarskima kolegoma Sašom Pečetom in Boštjanom Zagorcem so 1. marca 2008 ustanovili novo politično stranko Lipa. Gl. <http://www.slovenskalipa.si/o-stranki/> (15. avgust 2008).

¹⁹ Volitve za predstavnika madžarske narodnostne skupnosti potekajo nekoliko drugače. Kot določa pravni red v Sloveniji, je madžarska narodna skupnost organizirana v Pomursko madžarsko samoupravno narodno skupnost s sedežem v Lendavi. Krovna organizacija te skupnosti v Sloveniji šteje skupno 21 članov. Madžarska narodna skupnost je organizirana v občinske madžarske samoupravne narodne skupnosti občin: Lendava, Dobrovnik, Moravske Toplice, Šalovci in Hodoš. Vsaka občinska madžarska samoupravna narodna skupnost ima svet, ki prek svojih delegatov (izvoljenih članov) izvoli svojega predstavnika – poslanca v DZ Republike Slovenije. Gl. Ustava RS, 80. člen.

²⁰ Za demokratične države veljajo države z daljšo tradicijo demokratičnih institucij. Nedemokratične države pa so tiste, katerih delež žensk v parlamentu ne zadovoljuje vsaj približno izenačene prisotnosti obeh spolov. Gl. *Ženske v parlamentu*, Milica G. Antić.

izrečenih oziroma zapisanih besedah. V praksi razlik ni, zato avtor B. Hoecker celo pravi, da verbalne strategije odvrčajo pozornost od problema in da vodstvo stranke v resnici nima zanimanja za večje udejstvovanje žensk v politiki. (Antić 1998, 127)

Strategije pozitivne akcije so programi usposabljanja žensk, ki želijo zasesti določene politične pozicije²¹. Takšne programe pripravljajo ženske organizacije političnih strank, pogosto pa so kombinirane s *strategijo pozitivne diskriminacije*. (Antić 1998, 128–129)

Pozitivna diskriminacija pa pomeni strategijo uvedbe spolnih kvote za funkcije znotraj političnih strank. Na podlagi teh strankarskih kvot so za ženske posebej rezervirali določeno število političnih položajev v stranki ali na kandidatni listi za volitve. Uvedba kvot je bila izključno odločitev političnih strank, v Evropi so te strategije po večini sprejele levo usmerjene stranke. (Antić 1998, 130)

4.5 Kvote v Sloveniji

Leta 2006 so poslanci v DZ izglasovali novelo zakona o volitvah v DZ, na podlagi katere so bile v Sloveniji tudi *zakonsko določene* tako imenovane spolne kvote za kandidacijske liste na parlamentarnih volitvah²². Zakon je predvidel uvedbo kvot tako, da noben spol ne sme biti zastopan manj kot četrtno skupnega dejanskega števila kandidatk in kandidatov. [www.uradni-list.si] Zakon o volitvah v DZ je na državnozborskih volitvah 2008 zahteval vsaj 25-odstotno zastopanost spolov na kandidatnih listah strank, vendar pa kljub temu ukrepu večje zastopanosti žensk v parlamentu novela zakona ni prinesla²³. Na državnozborskih volitvah 2012 pa je zahtevana kvota spolne zastopanosti že 35-odstotna. Kljub zakonskim določitvam pa je upravičen dvom o smiselnosti kvot, saj se struktura v parlamentu tudi po zakonski uvedbi ni bistveno spremenila²⁴.

²¹ Skandinavske stranke so bile prve, ki so začele tovrstne programe. Šlo je za programe opogumljanja in pripravljanja žensk za prevzemanje pomembnih političnih funkcij.

²² Več o tem si lahko pogledate v Zakonu o volitvah v DZ oziroma v Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o volitvah v DZ. Gl. [<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200678&stevilka=3401>] (25. avgust 2008).

²³ Po uradnih rezultatih volilnih izidov na državnozborskih volitvah 21. septembra 2008 je bilo v parlament klub kvotam izvoljenih le 12 žensk. V primerjavi z državnozborskimi volitvami 2004 je to povsem enak odstotek, če k enajstim izvoljenim ženskam prištejemo tudi nadomestno poslanko Polonco Dobrajc. Več o mandatih po listah si lahko pogledate na spletnih straneh Državne volilne komisije. Gl. [http://volitve.gov.si/dz2008/rezultati/izvoljeni_kandid_po_strankah.html] (30. september 2008).

²⁴ Tako imenovane spolne kvote so z uvedbo leta 2006 začele veljati tudi na lokalnih volitvah, kjer je bila predpisana 20-odstotna kvota, ki se bo postopoma do lokalnih volitev leta 2014 zviševala do 40-odstotne zastopanosti spolov. Tako bodo morale stranke na lokalnih volitvah 2010 upoštevati 30-odstotno spolno zastopanost. Prav tako je predpisano, da morajo biti kandidati na listah razporejeni tako, da je v zgornji polovici liste izmenično najmanj vsak tretji kandidat drugega spola. Obenem pa uvedba tega zakonskega predpisa pomeni tudi, da bo leta 2014 v celoti začel veljati sistem zadrge, ko morajo biti kandidati na listah razporejeni izmenično po spolu, in sicer v zgornjem delu liste. Gl.

4.6 Politična kultura in politični kontekst

Kot kažejo analize, uvedba kvot v Sloveniji ni povsem rešila problema neuravnotežene zastopanosti spolov v parlamentu²⁵. Čeprav so kvote nedvomno velik korak k večjemu pripuščanju žensk v politiko, pa se zdi, da kvote bolj pripomorejo k večji verjetnosti za izvolitev kot pa k dejanski izvolitvi. V tem pogledu se zdi, da so vzroki za nenaklonjenost političarkam globlji in se najverjetneje zajedajo v širši družbeno-zgodovinski kontekst. Tudi Milica G. Antić ugotavlja, da zgolj sistemske oziroma zakonske spremembe niso dovolj za spremembe, ki bi vplivale na možnosti za večjo prisotnost žensk v slovenskem parlamentu. Avtorica pravi, da je za uspešnost žensk v politiki nujno vključevanje in delovanje v ženskih organizacijah, saj je to eden od načinov, da prodrejo v politiko in postanejo del strankarske politike. To pa je tudi zagotovilo za večje možnosti na volitvah. Raziskave kažejo, da se ženske v politiko aktivno vključujejo iz treh razlogov, in sicer kadar gre za pridobitev pomembnih pravic za njihova življenja, kadar je kakšna od teh pravic ogrožena in kadar je ogroženo skupno dobro, na primer mir ali svoboda. (Antić 1998, 220–222) Iz analize delovanja poslank je Antićeva ugotovila, da je v Sloveniji še vedno skrb vzbujajoč odnos do žensk v politiki. Prepričanja, da ženske v politiko ne spadajo, so pogosta, zato raziskovalka pravi, da je treba narediti več v smeri dviga zavedanja o pomenu žensk v politiki, pri čemer je ključna vloga informiranja javnosti. Prav zato imajo pomembno vlogo pri vstopanju žensk v politiko množični mediji, ki s pozitivnim umeščanjem žensk v javni in ne zgolj zasebni prostor lahko pripomorejo k videnju ženske v politiki kot nekaj povsem normalnega. Kot še dodaja Antićeva, imajo poleg medijev poseben vpliv na udejstvovanje žensk v politiki tudi mehanizmi, kot so okolje, izobrazba, starost, otroci, pa tudi zakonski stan, kar pa so pravzaprav mehanizmi, na podlagi katerih smo osnovali našo raziskovalno nalogo. (Antić 2003, 63–78)

<http://www.finance.si/159733> (15. julij 2007). Ženske kvote je na lokalnih volitvah uvedel noveliran Zakon o lokalnih volitvah. Gl. http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/1993-01-2630?OpenDocument (15. julij 2007). Sicer pa moramo ob tem pojasniti, da so bile kvote v Sloveniji najprej uvedene na volitvah v Evropski parlament. Leta 2004 smo v Sloveniji prvič volili predstavnike v Evropskem parlamentu. Predpisana je bila 40-odstotna zastopanost obeh spolov. V tem primeru so se kvote izkazale za zelo učinkovite, saj so bile izmed sedmih poslancev v Evropski parlament izvoljene kar tri ženske, in sicer Mojca Drčar Murko, Romana Jordan Cizelj in Ljudmila Novak. Gl. <http://evropa.gov.si/aktualne-teme/2004-06-13/> (15. julij 2007).

²⁵ Zakon o enakih možnostih žensk in moških kot neuravnoteženo zastopanost spolov šteje, če je zastopanost enega spola na posameznem področju družbenega življenja ali njegovem delu nižja od 40 odstotkov.

Gl. <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200259&stevilka=2837> (20. maj 2007).

II DEL

5 EMPIRIČNI DEL

5.1 Potek raziskave

Raziskava obravnava mikromehanizme, ki pomembno vplivajo na število žensk v javnem političnem življenju²⁶. Gre za mehanizme, ki so tesno povezani z zasebno sfero življenja žensk in jim pri raziskavah o delovanju žensk v politiki raziskovalci praviloma ne pripisujejo primarnega pomena²⁷. Z vsemi dvanajstimi slovenskimi poslankami, ki so bile v parlament izvoljene na volitvah 2004, smo opravili poglobljene intervjuje in anketo. Intervjuji so bili opravljeni na terenu, osebno, z vprašalnikom na papirju PAPI (paper and pencil personal interviewing ali drugače face-to-face survey). V povprečju je intervju potekal dobro uro in pol, narejen pa je bil v državnem zboru, v prostorih sedežev političnih strank oziroma na Fakulteti za družbene vede. Tovrstna raziskovalna metoda je ponudila kar nekaj odgovorov na zastavljene hipoteze, ki jih sicer z izključno formalnim intervjuvanjem sogovornice ne bi razkrile. Za intervju smo se s poslankami dogovorili po telefonu in jim obenem ponudili možnost sodelovanja prek elektronske pošte, vendar so prav vse raziskovanke menile, da je glede na tematiko najbolj ustrezna izvedba intervjuja v živo. Podatke za raziskavo smo zbirali od 1. maja 2005 do 1. junija 2005.

Poslanke pred raziskavo niso bile seznanjene z zastavljenimi vprašanji, zato je raziskavi mogoče pripisati visoko vrednost verodostojnosti. Izkazalo se je, da nekaterih vprašanj poslanke niso pričakovale, kar je zaznati tudi v iskrenosti odgovorov.

²⁶ Na podlagi Slovarja slovenskega knjižnega jezika mikromehanizme razumemo kot skupek posameznih elementov z določenim vplivom oziroma skupek elementov, ki vplivajo na ravnanje, vedenje, odločanje za delovanje ženske v politiki oziroma v DZ. Gre za vprašanje o obstoju in pomenu mikromehanizmov, ki bi lahko vplivali na politično udejstvovanje žensk v sferi parlamentarne politike. Zanimajo nas obstoj mehanizmov, na podlagi katerih se ženske v večji meri odločajo za delovanje v politiki. Vprašanje, ki se postavlja, je, kateri mehanizmi zvišujejo možnosti za politično udejstvovanje žensk v parlamentarni areni. Kaj pravzaprav vpliva na njihovo odločitev, da se podajo v strankarski boj za volilne glasove in kaj vpliva na njihovo izvoljivost? V tem pogledu velja poudariti, da se bomo osredotočili izključno na mehanizme, ki vplivajo na ženske v zasebnem življenju. Gre za moč podpornih oseb posameznice kot tudi pomen političnih izkušenj žensk in ne nazadnje vloge osebnostnih lastnosti.

²⁷ V nalogi smo definirali tri elemente mikromehanizmov, in sicer podporne osebe, izkušnje na lokalni ravni političnega odločanja ter osebnostne oziroma značajske značilnosti. Termin *podporne osebe* se nanaša na najbližje osebe v življenju poslank, za katere je mogoče predvidevati, da imajo določen vpliv na potek in smer razvoja življenja posamezne poslanke. Ugotavljali smo, kolikšen vpliv imajo v življenju poslank družinski člani, prijatelji in krajan. Zanimalo pa nas je, ali morda prav (ne)podpora najbližjih oseb oziroma družine, za katero sociologi menijo, da je temeljna enota družbene organizacije, brez katere človeška družba ne bi delovala, vpliva na (ne)delovanje žensk v politiki. Več o tem gl. Haralambos in Holborn (1995, 325). Termin *izkušnje na lokalni ravni* se nanaša na morebitne izkušnje poslank na lokalnem nivoju političnega delovanja, na primer v občinskih in mestni svetih oziroma znotraj regije, v kateri živi. *Osebnostne značilnosti kot mikromehanizem* pa se nanašajo predvsem na lasten samoopis poslank. Gre za vrsto lastnosti, ki so po njihovem mnenju pripomogle k vstopu v parlamentarno politično areno.

Formulacija in zaporedje vprašanj sta bila za vse anketiranke enaki, s čimer smo poskušali doseči večjo primerljivost in analizo zbranih podatkov. Slabost izbrane metode – zmanjšana fleksibilnost pri prilagajanju anketirancu in specifični situaciji – pa smo omilili s pristopom in načinom izvedbe, tako da naravnost odgovorov ne bi smela biti okrnjena.

5.2 Rezultati raziskave

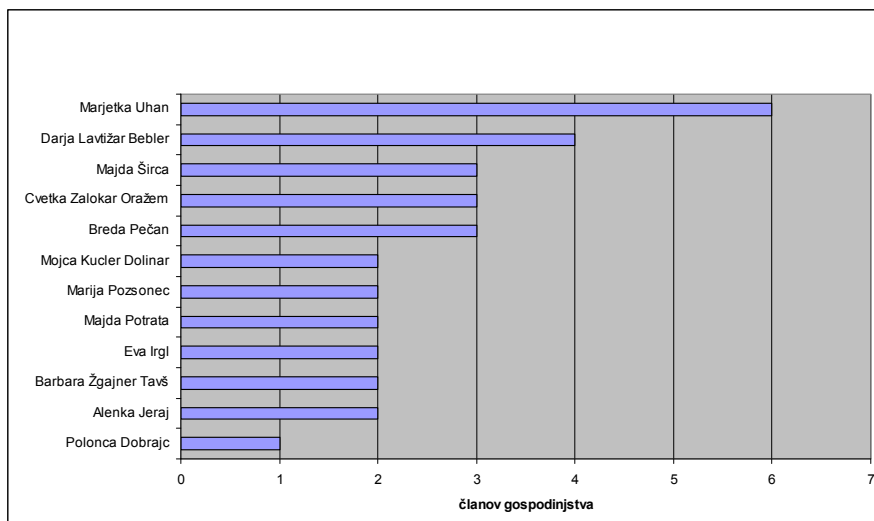
V nadaljevanju preverjamo rezultate treh zastavljenih hipotez s podhipotezami, na podlagi katerih je potekala raziskovalna naloga.

Zakonski partnerji oziroma življenjski spremljevalci poslank, izvoljenih v mandatnem obdobju državnega zbora 2004–2008, so v primerjavi z drugimi družinskimi člani (starši, otroci) ter prijatelji in krajanji najvplivnejše podporne osebe pri njihovem udejstvovanju v politiki, vendar bi kljub njihovi nepodpori ostale v politični areni.

Teza, da so zakonski partnerji v primerjavi z drugimi družinskimi člani najvplivnejše podporne osebe, v celoti drži.

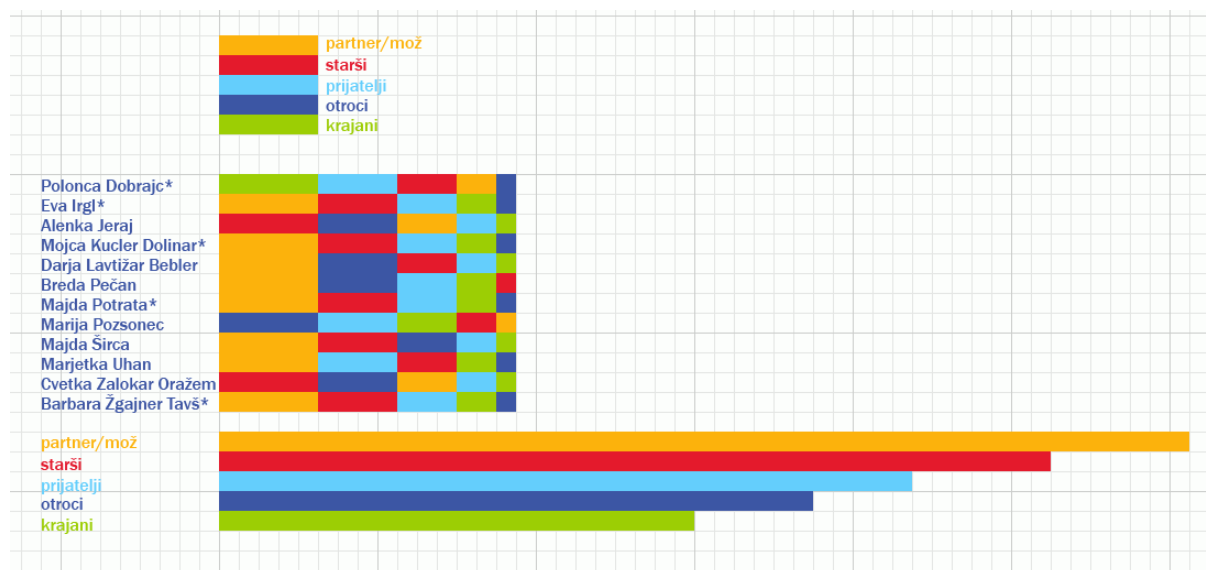
Za preverjanje prve hipoteze nas je informativno zanimalo število članov, ki jih šteje družina raziskovanih poslank. Na podlagi tega smo ugotovili, iz kakšnih družin izhajajo raziskovanke. Ugotavljamo, da ena poslanka živi sama, pet poslank (41,6 odstotka) živi v dvoje s partnerjem oziroma zakoncem, štiri poslanke (33,3 odstotka) živijo v tričlanskem gospodinjstvu, ena v štiričlanski in ena v šestčlanski družini.

GRAF 5.1: Število članov gospodinjstva pri slovenskih poslankah v mandatnem obdobju 2004-2008

Poslanke smo spraševali, »katere izmed navedenih oseb (starši, otroci, partner, prijatelji in krajani) jim dajejo oporo pri udejstvovanju v politiki«. S pomočjo lestvice od 1 do 5 so morale razporediti našete osebe glede na to, koliko jih podpirajo. Lestvico smo oblikovali padajoče, pri čemer številka 1 pomeni, da jim oseba daje največjo podporo, število 5 pa, da jim daje najmanjšo podporo. Rezultati so nadvse zanimivi.

GRAF 5.2: Podporne osebe pri političnem udejstvovanju poslank

75 odstotkov poslank je na prvo mesto uvrstilo podporo moža oziroma življenjskega partnerja, dve poslanki (16,6 odstotka) sta na prvo mesto postavili podporo staršev, ena (8,3 odstotka) se je odločila za podporo otroka, prav tako ena poslanka (8,3 odstotka) pa je na prvo mesto uvrstila podporo krajanov. Pri zadnji je odgovor nekoliko pričakovano, saj poslanka trenutno nima življenjskega partnerja, prav tako nima otrok, medtem ko so njeni starši že pokojni. Starše je kljub temu uvrstila na tretje mesto, saj se spominja, da so jo sicer vedno podpirali. Opozoriti moramo na pet poslank, ki otrok (še) nimajo, (označene z zvezdico) zato so podporo otrok pričakovano uvrstile na zadnje mesto. Pomeni pa, da bi v nasprotnem lestvica lahko izgledala drugače. Trditev, da je podpora partnerjev in zakoncev raziskovanih poslank v primerjavi z drugimi družinskimi člani ter prijatelji in krajani najpomembnejša, se je izkazala za pravilno. Da bi hipotezo v celoti potrdili, moramo preveriti tudi drugi del trditve, ki ugotavlja »ali bi v politični areni vztrajale, če jim partnerji in zakonci ne bi dajali podpore«. Tudi drugemu delu hipoteze lahko pritrdimo.

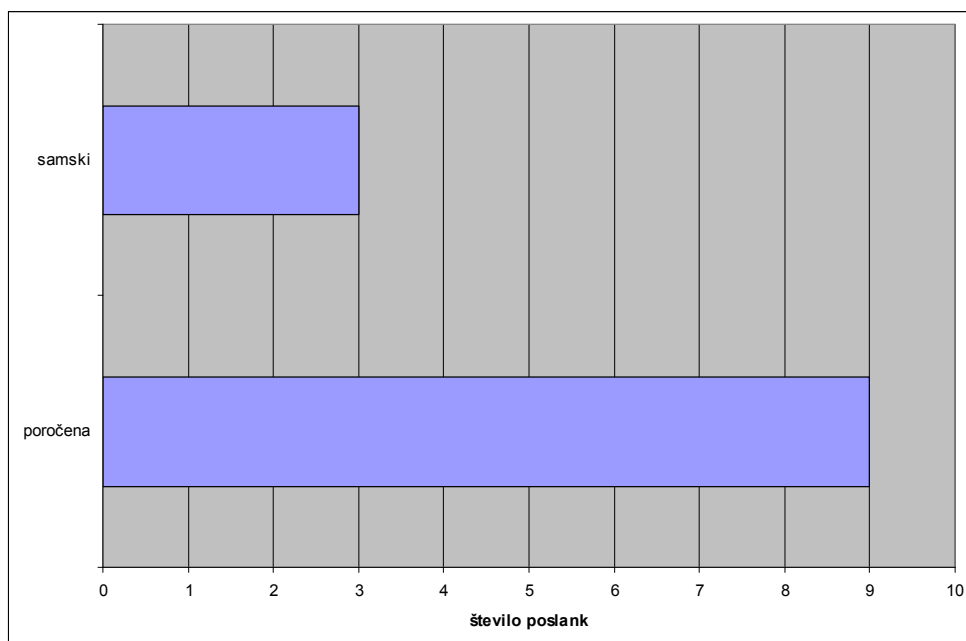
Na vprašanje »Ali bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?« jih je **83, 3 odstotka odgovorilo, da bi ostale v politiki kljub partnerjevi nepodpori**. Poslanki, ki odgovarjata, da v politiki ne bi vztrajali ob morebitni partnerjevi nepodpori, odgovor opirata na dejstvo, da tovrstne odločitve sprejemajo na podlagi sklepanja kompromisov z možem, kar samo potrjuje partnerjevo moč in vlogo. Enako je tudi pri poslanki madžarske narodnostne skupnosti, ki meni, da si sicer težko predstavlja partnerjevo nasprotovanje pri svojem političnem udejstvovanju, vendar pa obenem pravi, da je politika skupno delo celotne družine, ne samo partnerja. S tem se naša prva hipoteza, da je partner pravzaprav najvplivnejša podpornica osebja pri udejstvovanju poslank v politiki, v celoti potrjuje.

Poročene poslanke imajo zaradi svojega zakonskega stanu prednost pri udejstvovanju v politiki, medtem ko otroci za ženske v politiki predstavljajo oviro.

Trditev, da imajo poročene poslanke zaradi svojega zakonskega stanu prednost pri delovanju v politiki in da so otroci ovira, ne drži v celoti.

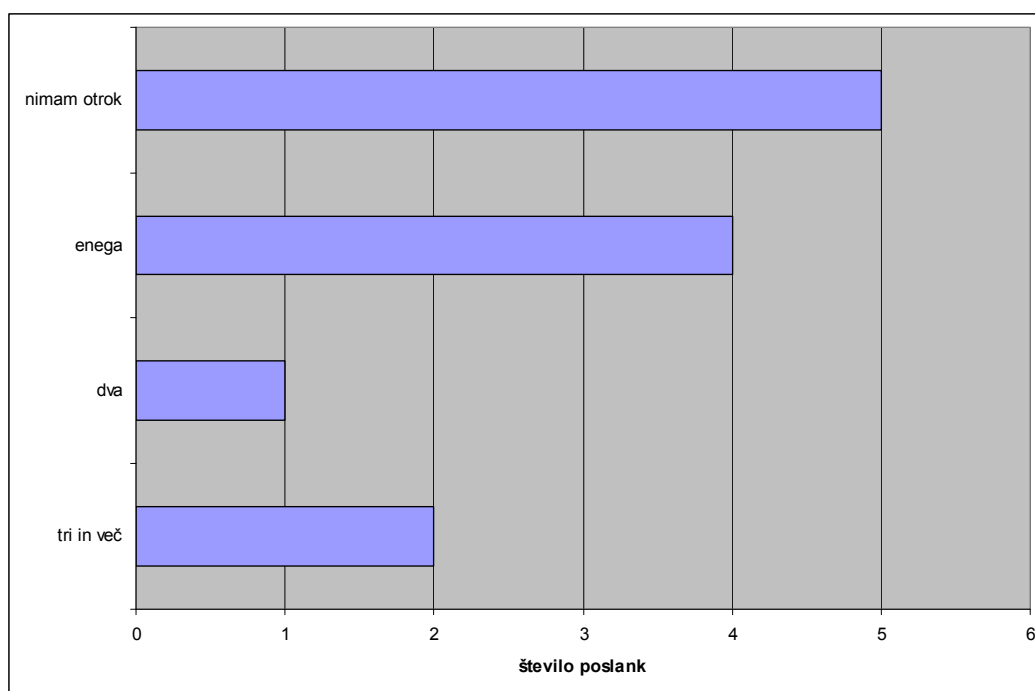
Z vprašanjem »Kakšen je vaš stan?« smo ugotovili, da je **75 odstotkov poslank poročenih**, medtem ko preostalih **25 odstotkov ni poročenih**. Zadnji delež predstavljajo tri poslanke, od katerih dve živita v partnerski zvezi. To pomeni, da le ena poslanka od dvanajstih živi samsko življenje, brez zakonca oziroma partnerja.

GRAF 5.3: Stan slovenskih parlamentark v obdobju 2004-2008

Glede števila otrok **največji delež predstavljajo poslanke, ki otrok nimajo**. 41,6 odstotka ali pet poslank je odgovorilo, da otrok (še) nima, 33,3 odstotka ima enega otroka, 16,6 odstotka poslank ima tri in več otrok, ena poslanka (8,3 odstotka raziskovank) pa ima dva otroka.

GRAF 5.4: Število otrok dvanajstih slovenskih poslank v DZ v obdobju 2004-2008

Na vprašanje »*Ali je zakonski stan ovira ali prednost?*« pri udejstvovanju v politiki, **kar 91,6 odstotka poslank označuje zakonski stan kot prednost**. Izjema je poslanka, ki v svojem samskem stanu oziroma statusu ne vidi niti prednosti niti ovir. Po njenem mnenju stan ne igra nobene vloge. Naj ob tem pojasnimo, da sta na vprašanje odgovarjali tudi poslanki, ki sicer nista poročeni, a živita s partnerjem v zunajzakonski skupnosti. Ker je samska samo ena poslanka, se je do tega odgovora edina opredelila drugače, torej dejstvu, da nima življenjskega sopotnika in da živi sama, verjetno zato ne pripisuje nikakršnega pomena. Preostalih enajst poslank je prepričanih, da imajo zaradi življenjskega sopotnika prednosti pri delovanju in udejstvovanju v politiki.

Pri vprašanju »*Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju?*« so bila **mnenja poslank najbolj deljena**, odgovori pa nekoliko manj konkretni kot pri vprašanju glede zakonskega stanu. Najbrž je to posledica tega, da vprašanje ni bilo zaprtega tipa, z vnaprej določenimi odgovori. Kljub temu **41,6 odstotka raziskovank pravi, da so otroci**

prednost, 25 odstotkov jih meni, da otroci predstavljajo oviro v življenju političarke, 16,6 odstotka pa se jih do tega vprašanja ni moglo opredeliti z jasnim odgovorom. Dve poslanki (16,6 odstotka) na vprašanje nista odgovorili, saj otrok nimata.

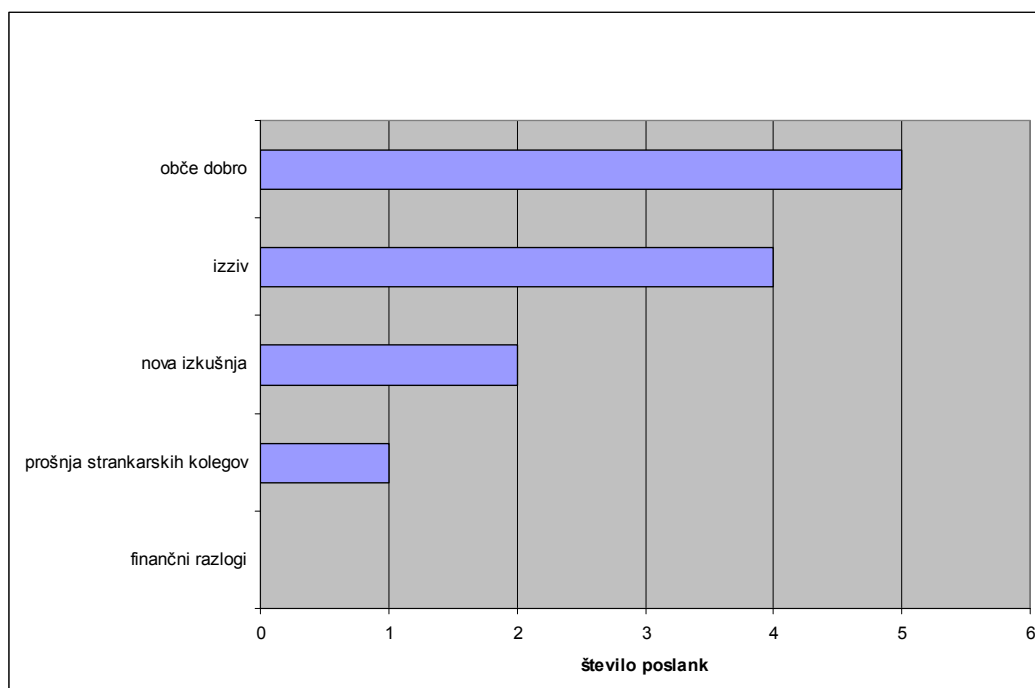
Na vprašanje »*Ali bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podprli?*« pa zanimivo **66,6 odstotka poslank odgovarja, da bi v politiki vseeno ostale**. Štiri poslanke ali 33,3 odstotka jih pravi, da bi v tem primeru iz politike izstopile. Kar tri izmed teh, ki bi ob nepodpori otrok izstopile, tudi že imajo svoje otroke. Sklenemo lahko, da je izmed 12 poslank večina prepričanih, da bi v politiki ostale kljub nepodpori svojih otrok.

Prvi del trditve zagotovo drži. Večina poslank meni, da jim dejstvo, da so poročene oziroma vezane, prinaša prednosti v politični karieri. Druga dela hipoteze, ki pravi, da otroci poslankam predstavljajo oviro pri udejstvovanju v politiki, pa ne moremo potrditi. O tem, da so otroci v življenju političarke ovira, je prepričana zgolj četrtina raziskovank.

Ženske se za poslanski poklic ne odločajo zaradi finančnih razlogov, čeprav z zaposlitvijo v parlamentu zaslužijo več kot na prejšnjem delovnem mestu.

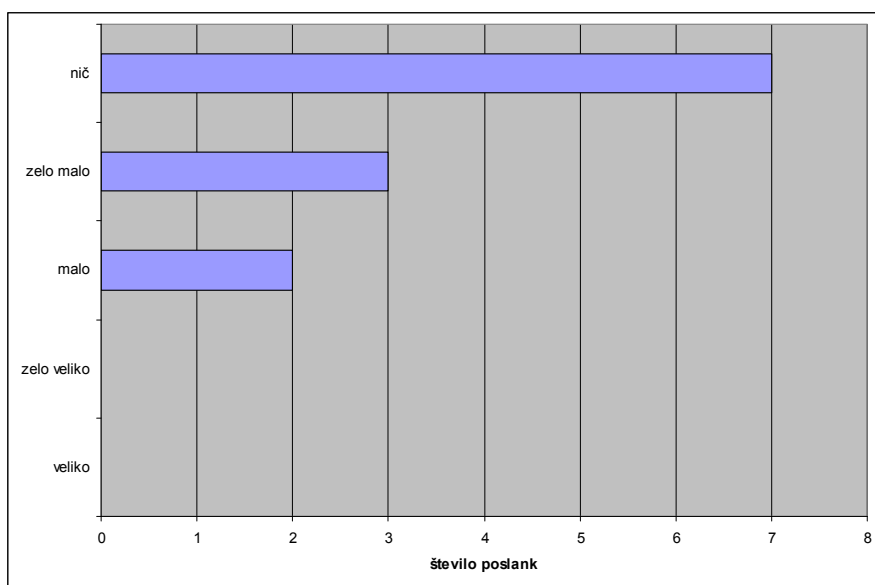
Domneva, da se ženske ne odločajo za poslanski poklic zaradi denarja, v celoti drži.

GRAF 5.5: Razlogi za kandidiranje na volitvah v DZ pri slovenskih poslankah

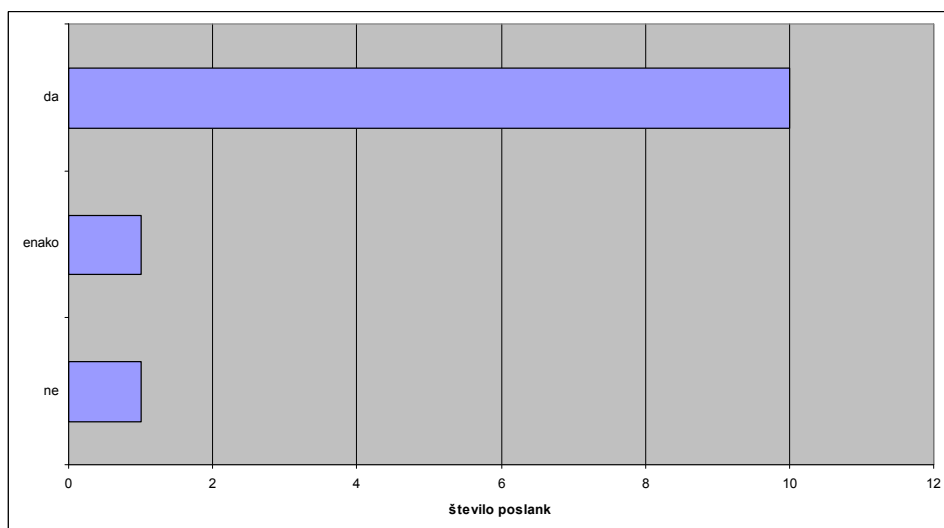
Na vprašanje »Zakaj ste kandidirale za mesto poslanke?« **75 odstotkov raziskovank pravi, da zaradi občega dobrega in izziva**, 16,6 odstotka zaradi novih izkušenj, ena poslanka (8,3 odstotka) pa se je v politiko podala na prošnjo kolegov iz politične stranke. Presenetljivo pa se niti ena ženska za politiko ni odločila zaradi finančnih razlogov.

GRAF 5.6: Vloga denarja pri odločitvi za poklic poslanke

Na vprašanje »Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?« **58,3 odstotka poslank odgovarja, da denar nima nobene vloge** pri odločitvi za poklicno politično kariero. 41,6 odstotka jih meni, da ima pri odločitvi za poklic poslanke plačilo majhen vpliv, medtem ko niti ena ni odgovorila, da ima denar velik vpliv.

GRAF 5.7: Ali s poklicem poslanke zaslužijo več kot pri prejšnji zaposlitvi?

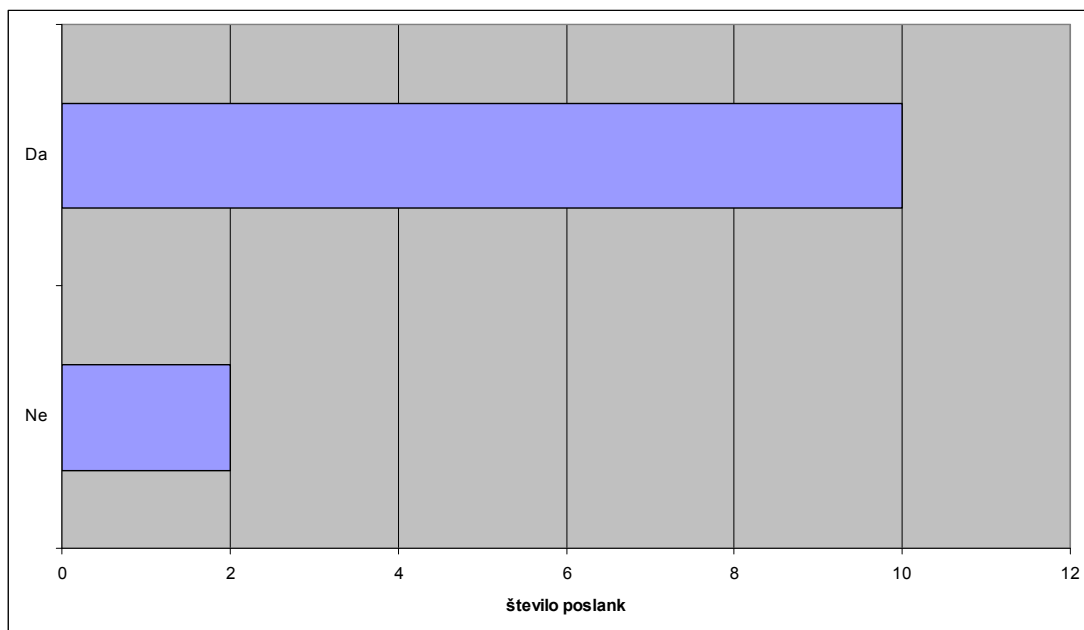
Na vprašanje »Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?« **83,3 odstotka poslank odgovarja, da s poslansko službo zasluži več** kot prej. Ena poslanka zasluži manj kot na prejšnjem delovnem mestu, ena (8,3 odstotka) pa zasluži enako kot prej.

Na podlagi ugotovitev sklepamo, da hipoteza v celoti drži, saj se ženske za poslanski poklic odločajo iz nefinančnih razlogov, obenem pa se je potrdila domneva, da več kot polovica žensk v DZ, izvoljenih na volitvah 2004, s poklicem poslanke zasluži več, kot s poklicem, ki so ga opravljale pred vstopom v parlament.

Poslanke, ki imajo izkušnje z lokalne ravni političnega odločanja, imajo tudi večje možnosti vključevanja in delovanja na nacionalni ravni političnega odločanja.

Trditve, da imajo poslanke z izkušnjami na lokalnem nivoju političnega odločanja večje možnosti vključevanja v politiko, ni mogoče dokazati.

GRAF 5.8: Politično udejstvovanje poslank pred vstopom v parlament 2004

Z vprašanjem »Ali ste pred izvolitvijo v DZ že delovali v politiki?« smo ugotovili, da **ima 83,3 odstotka poslank izkušnje s politiko že pred izvolitvijo**. Samo dve poslanki (16,6 odstotka raziskovank) pred izvolitvijo v DZ leta 2004 nista imeli nikakršnih izkušenj z delom v politiki in sta bili popolni novinki.

Na vprašanje »Kaj ženska potrebuje za izvolitev v DZ?« **večina vprašanih potrди domnevo, da so izkušnje s strankarsko politiko prednost za izvolitev.** Govorijo predvsem o dolgoletnem delu v matičnih strankah in s tem povezanim delom na lokalnem nivoju, v občinah. Sicer pa smo o tem, kaj mora imeti ženska za izvolitev v parlament, dobili še vrsto drugih raznolikih, a tehtnih odgovorov. Poslanke pravijo, da ženska za izvolitev potrebuje:

- dobro poznavanje družbenih problematik,
- jasno oblikovana stališča in argumente,
- članstvo in kandidaturo na listi izvoljive (močne) stranke,
- aktivno sodelovanje s stranko (udeleževanje okroglih miz, diskusij),
- »primeren« volilni okraj,
- suveren in kredibilen nastop,
- občutek za sočloveka,
- inteligenco,
- verbalne in retorične sposobnosti,
- sproščenost, iskrenost, odločnost, predanost (politiki),
- prepričljivost in zaupanje ljudi ter doslednost za izpolnjevanje obljub,
- medijsko prepoznavnost,
- urejenost,
- poštenost in nekonfliktnost,
- notranjo trdnost,
- karizmo,
- strokovnost,
- sposobnost javnega nastopanja,
- delavnost, učljivost,
- pogum.

Precej pester nabor lastnosti gre pripisati različnim osebnostnim profilom slovenskih parlamentark. **Najstarejša poslanka je stara 68 let**, najmlajši pa sta poslanki, ki štejeta 32 let. **V povprečju je slovenska poslanka stara 48,25 leta**, med dvanajstimi poslankami pa najdemo tako izkušene političarke kot popolne začetnice. Temu gre najbrž pripisati tudi širši nabor lastnosti, ki naj bi po njihovem mnenju pretehtale v korist izvoljivosti ženske za mesto poslanke. Naštete lastnosti pa vendarle nakazujejo nekaj poudarkov, in sicer:

Pomen dela na lokalnem nivoju

Da je predhodno delovanje na političnem področju pomembno, se strinja marsikatera poslanka, ki je pred tem delovala na lokalnem nivoju. *»Afirmacija je večletna, zdi se mi prav, da se človek uveljavi že prej, na kakšnem drugem delovnem mestu. Najbolje je začeti v lokalnih sferah, kjer se lahko veliko naučiš. Politika je stroka, ki zahteva veliko znanja, rutine in obvladovanja poslovnih zadev.«* Zelo podobno razmišljajo tudi poslanke, ki so v preteklosti že opravljale poslansko funkcijo. *»Brez tega, da ne bi prej gulil klopi v domači politiki, skorajda ne gre.«*

»Več kot imaš izkušenj, boljši poslanec si lahko.«

Pomen strankarske politike in volilnih okrajev

Kot smo že uvodoma povzemali razloge za politično neudeležbo žensk po Milici Gaber Antić, tudi raziskovanke opozarjajo na strankarsko kalkuliranje. Zdi se, kot da jih močnejši spol na kandidatne liste postavlja zgolj zato, da zadostijo tako imenovanim spolnim kvotam. *»Oblikovanje strankarskih list lahko pomeni tudi ustvarjanje moške politike, sploh če ni zakona, ki bi jih prisilil v kvote ali celo če niti besedice o spolni zastopanosti ne najdemo v statutu stranke.«* Ali se političnega aktiviranja žensk moški bojijo, ker bi tako izgubili svoj status? Nadaljujemo še z nekaterimi pomenljivimi izjavami poslank glede vloge in pomena volilnega sistema in strankarske politike.

»Nekatere stranke, ki si prizadevajo za kvote, postavijo kandidatke v volilne okraje, kjer se že vnaprej ve, da ženskam ne bo uspelo biti izvoljene.«

»Stranka na kandidatno listo postavi tiste, ki so prepoznavni in bodo stranki prinesli dober izplen.«

»Glede na obstoječ sistem je treba pogledati resnici v oči. So okraji, ki so bolj izvoljivi, in so tudi okraji, ki statistično gledano ne obljublajo veliko. Pomembno je, kje si in tudi, kakšen ugled imaš v okraju.«

Pomen zunanjega videza

»Sploh pa je videz pomemben faktor pri tistih, ki še nimajo političnega imena.«

Zanimivo je, da ženske precej veliko vlogo pripisujejo tudi videzu in zunanji podobi.

»Ženske smo take, da nam je videz pomemben, ne gre za lepoto, gre za urejenost.«

»Ženske moramo biti močne in iskrene. Morda se pri moških to ne obrestuje tako kot pri ženskah.«

Pomen medijske promocije

»Veste, ženske v politiko ne padajo kot zrele hruške. Stranke, zlasti velike, pa ravnajo v smeri volilnega rezultata. Delujejo približno tako, da vzamejo v stroki oziroma medijih uveljavljene ženske, ki se samopromovirajo.« Zelo velik pomen k izvoljivosti žensk poslanke pripisujejo tudi medijski prepoznavnosti, pri čemer ena poslanka posebej opozarja na škodljivost negativne reklame. »Nekateri sicer menijo, da je vsaka reklama dobra, a s tem se ne strinjam. Sama si želim, da me imajo za kolikor toliko pametno žensko in ne neko tepko.«

Poslanke so razkrile kar nekaj »ključev« oziroma mehanizmov za večjo izvoljivost ženske v parlament. Med temi seveda velik pomen pripisujejo tudi predhodnim političnim izkušnjam. Trdimo lahko, da je imela večina poslank politične izkušnje že pred vstopom v parlament, vendar to dejstvo še ne potrjuje hipoteze, ki pravi, da imajo ženske s takšno izkušnjo tudi večjo verjetnost izvoljivosti v parlament.

Osebnostne in značajske značilnosti žensk v parlamentu imajo v primerjavi s strankarsko politiko prednostno vlogo za izvolitev na mesto poslanke.

Trditve, da so osebnostne in značajske značilnosti žensk v primerjavi s strankarsko politiko bolj pomembne za izvolitev, ni mogoče niti potrditi niti zanikati.

Pri prejšnji hipotezi namenoma nismo poudarili pomena »ključev« oziroma mehanizmov, ki bi jih lahko uvrstili v kategorijo osebnostnih in značajskih značilnosti posamezne raziskovanke. Temu namreč namenjamo celotno poglavje, v katerem smo poslankam zastavili vprašanje *»Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in preostalimi ženskami, ki so kandidirale za vstop v parlament?«*, s katerim smo poskušali ugotoviti osebnostne lastnosti in značilnosti, zaradi katerih menijo, da so bile izvoljene. Odgovori so bili zelo različni. Poudarki pa vseeno kažejo, da je **pri ženskah odločujoča vrednotna komponenta, izkušnost, preteklost in politično zaledje.** Med lastnostmi so našteje:

- prepoznavnost in zaupanje ljudi v volilnem okraju,
- samozavest,

- delavnost,
- človekoljubnost,
- komunikativnost,
- politične izkušnje,
- sposobnosti javnega nastopanja,
- dolgoletno delo na lokalni ravni,
- načelnost,
- odkritost,
- neafernost, nekonfliktnost,
- astrološko znamenje,
- mladost,
- izobraženost,
- naklonjenost v volilnem okraju,
- politična kilometrina,
- zaupanje volivcev,
- skromnost,
- dostopnost,
- pozitivna oseba.

Poslanka, ki je v parlament prišla kot politična novinka, pravi, da je prav mladost tista, ki je bila ključna za njeno izvolitev. *»Celo sama sem slišala volivce, ki so bili v dilemi, ker niso vedeli, ali je boljša izbira nekdo, ki je izkušen in ki ga po politični plati dobro poznajo, ali pa nekdo, ki je neizkušen, a prinaša svežino in lahko v državni zbor prinese nekaj drugačnega.«* Večina poslank pa ima glede starosti nasprotna mnenja.

»Lahko povem, da za volitve v državni zbor mladost ni prednost, ne glede na spol.«

»Očitno je, da so me ljudje videli kot žensko, ki že ima 50 let, ki je izkušena in preverjena političarka. Po drugi strani pa so me volivci že lahko videli v vlogi, za katero sem se zopet potegovala.«

Potem ko je ena izmed poslank pojasnjevala pomen ugleda in vrednot, je opozorila tudi na vpliv astrologije. *»Sem pač človek, ki mu je pomembnejša čast kot pa dober avtomobil. Rada imam drobne stvari, barvno sozvočje, in to je verjetno tista astrološka tehtnica v meni.«*

Prav zato smo vključili tudi ta aspekt raziskave in ugotovili, da so tri poslanke (25 odstotkov raziskovank) po horoskopu tehtnice, dve sta rojeni v znamenju rib (16,6 odstotka) in dve v

znamenju ovna (16,6 odstotka). Po ena pa so rojene v znamenju vodnarja, strelca, dvojčka, kozoroga in device. Zanimivo je, da so prav vse v znamenju tehtnice rojene poslanke zelo izkušene političarke z dolgoletno kariero v političnem življenju.

V odgovorih je bilo zaslediti kar nekaj mnenj, ki nakazujejo na premoč politične stranke nad »osebnostjo«. *»Kandidirala sem v dokaj novem okolju, če sem poštene do sebe, nedvomno lahko rečem, da sem bila kot kandidatka medijsko dokaj neznana oseba. Verjetno je bila odločilna stranka, pri kateri sem kandidirala.«*

»Kandidatove kvalitete in sposobnosti so majhna reč. Majhen dodatek. Največji delež pa da stranka. Nekaj malega šteje tudi osebnost.«

»Zaupanje volivk in volivcev sta pomembna, minulo delo pa je odločujoče.

Čeprav je bilo na podlagi odgovorov nemogoče sklepati, ali ima strankarska volja prednost pred osebnostnimi lastnostmi poslanke – razlog za to lahko pripišemo nenatančno zastavljeni hipotezi –, pa poslanke v odgovorih vseeno nakazujejo na pomembno komponento strankarske politike pri sestavi kandidatnih list. Večinoma tako odgovarjajo poslanke, ki so ta poklic v preteklosti že opravljale, iz česar lahko sklepamo, da jim je moč stranke pri sestavi kandidatnih list in izbiri okrajev še kako dobro znana.

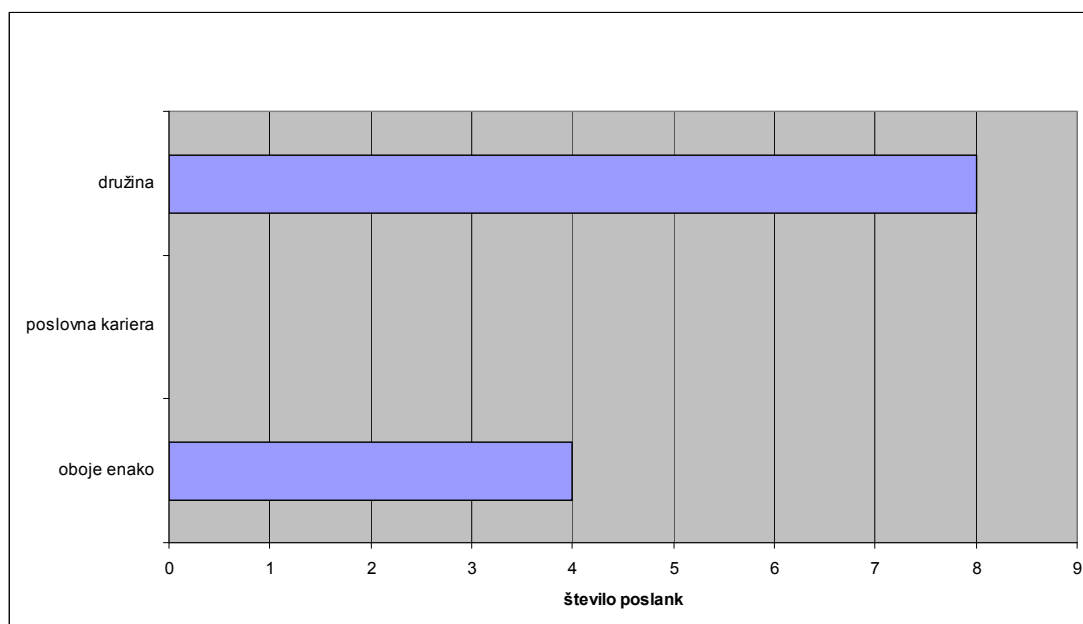
Zanimivo pa je tudi, da so poslanke pri navajanju svojih prednosti, ki izhajajo iz osebnostnih lastnosti, precej skope z odgovori. Morda zaradi skromnosti, morda pa tudi zaradi nezavedanja pomena osebnostnih lastnosti.

<i>Ženske v politiki dajejo poslovni karieri prednost pred ustvarjanjem družine.</i>
--

Hipoteza, da ima pri ženskah v politiki kariera prednost pred družino, ne drži.

Poslanke smo postavili pred odločitev, komu ali čemu dajejo v svojem življenju prednost? Graf 5.9 ponazarja rezultate, v kateri so se raziskovanke odločale med vrednotama, ki najbolj zaznamujeta zasebno in poklicno življenje.

GRAF 5.9: Lestvica pomembnosti dveh temeljnih vrednot pri poslankah

Pri vprašanju »Kaj vam pomeni več?« **66,6 odstotka poslank odgovarja, da jim več kot poslovna kariera pomeni družina.** Štiri poslanke (33,3 odstotka) pa v svojem življenju družini in karieri pripisujejo enak pomen. Niti eni poslanki poslovna kariera ne pomeni več kot družinsko življenje. Poslankam se zdi družina zelo pomembna, čeprav si življenja brez dela ne znajo predstavljati. Zapisano potrjujejo tudi v svojih izjavah.

»To potrebujem prav tako kot to, da sem doma.«

»Teško bi izbrala eno.«

»Sicer pa je zasebno življenje vedno na prvem mestu. Zagotovo. Kaj boš s kariero ves nesrečen? Potem deluješ tudi poklicno slabše.«

»Družinska kariera, če se lahko šaljivo izrazim. Poudarek je na karieri. Ne vidim antipoda med tema dvema stvarima.«

»Ne bi postavljala stvari out – out. Zdi se mi, da sta združljiva in da lahko oboje opravljaš dobro.«

»Iz današnje situacije si tega ne morem zamisliti in res ne vem, kaj bi odgovorila, saj menim, da sta ta dva svetova povsem prepletena.«

»Poklic je poklic, družina pa je za vedno. Sploh delovna mesta, za katera si imenovan. Na naslednjih volitvah me morda ne bo več.«

Na podlagi tega sklepamo, da kariera v življenju političarke nima prednosti pred ustvarjanjem družine.

6 SKLEP

Statistike svetovne populacije zadnjih let kažejo, da je na svetu več žensk kot moških²⁸. Vsak drugi Zemljan je ženskega spola, kljub temu pa podatki kažejo, da so ključni vzvodi oblasti, gospodarstva, znanosti in kulture v rokah močnejšega spola. Ženske se za enakopravnost, enakost in enake možnosti na globalni ravni bojujejo več kot 120 let, kljub temu pa v 21. stoletju še vedno ni mogoče govoriti o družbi, ki bi zagotavljala enake možnosti za vse, ne glede na biološki spol. Leta 2008 tudi v mladi demokratični Sloveniji načenjamo in nadaljujemo temo, kot je neenakost žensk, ki je sicer večinsko prebivalstvo Slovenije. V državnem zboru je na volitvah 2004 v parlament izvoljenih le 12 žensk, kar v primerjavi s parlamenti po Evropi ne pomeni samo skromen odstotek, ampak celo dno lestvice zastopanosti žensk v parlamentu. Politična podprezentiranost Slovenk je posledica številnih dejavnikov, ki so pretežno povezani z volilnim sistemom, močjo in voljo strankarskega jedra, pa tudi oblikovanjem kandidatnih list. Trendi od prvih državnozborskih volitev v samostojni Sloveniji leta 1992 do preučevanih volitev leta 2004 kažejo, da je zavest ljudi sicer napredovala, vendar do večjih premikov ni prišlo. Število žensk v parlamentu je v vseh dvanajstih letih bolj ali manj konstantno nizko (od 7,8 do 13,3 odstotka). Domnevam, da za večjo udejstvovanje žensk v zakonodajni veji oblasti ni potrebne politične volje, saj kljub uvedbi spolnih kvot, ki so na nacionalnem nivoju prvič začele veljati z volitvami 2008, sprememb v parlamentu ni²⁹.

Ugotavljamo, da kvote še zdaleč niso dosegle namena, saj je pri udejstvovanju žensk v slovenski parlamentarni politiki za zdaj bolj pomembna tako imenovana strankarska politika. Na videz se zdi, da se stranke pri nas v skladu z evropskimi in svetovnimi trendi zavzemajo za večjo zastopanost žensk, vendar gre pri večini le za del predvolilnih verbalnih strategij, medtem ko pravega interesa za prodor žensk v politiko ni³⁰. Kljub spodbudam na ravni zakonodaje smo pravilno sklepali, da so potrebni dodatni koraki motiviranja žensk za udejstvovanje v zakonodajni veji oblasti. Naloga se je ukvarjala z ugotavljanjem

²⁸ Trenutni podatki števila svetovnega prebivalstva za leto 2008 vendarle kažejo manjšo prednost v korist moških. Med vsemi ljudmi – na svetu je 6.706.992.932 prebivalcev – je 3.376.791.855 moških in 3.330.201.077 žensk. Gl. www.census.gov (15. oktober 2008).

²⁹ Zakonska uvedba kvot zahteva postopno uvajanje. Na državnozborskih volitvah 2008 so morale stranke na kandidatnih listah upoštevati 25-odstotno zastopanost obeh spolov. Na državnozborskih volitvah 2012 bodo morale stranke upoštevati 35-odstotno spolno zastopanost. Več o tem si lahko preberete v poglavju *4.5 Kvote v Sloveniji*.

³⁰ Na tem mestu moramo vendarle omeniti izjeme, saj so glede na rezultate volitev 2008 nekatere politične stranke tudi dejansko pokazale večji posluš za povečanje števila izvoljenih poslank. Stranka SD ima v parlamentu od 29 poslancev kar 8 poslank. Med vsemi 12 poslankami število SD-jevih poslank predstavlja kar 67-odstotni delež.

mikromehanizmov, ki vplivajo na odločitev žensk za vstop v politiko in so praviloma povezane z odločitvami v zasebnem življenju.

V nalogi se je pokazalo, da ženske pri vključevanju v politiko potrebujejo podporo okolice. Pri tem imajo njihovi življenjski sopotniki žensk najpomembnejši vpliv, podatki celo kažejo, da imajo poročene ženske zaradi svojega statusa pred neporočenimi ženskami prednost pri udejstvovanju v politiki. Otroci za političarke ne predstavljajo ovire, vendar pa to velja ob predpostavki, da imajo doma razumevajoče partnerje, ki aktivno prevzemajo del skrbi in vzgoje za družino. Naloga prav tako ugotavlja, da se ženske za politiko ne odločajo zaradi finančnih razlogov, ampak imajo zato nekakšen »višji« cilj. Večina žensk se za kandidaturo odloči, ker so prepričane v boljši jutri in obče dobro. Ženske, ki se odločijo za vstop v parlament, večinoma že imajo izkušnje z delom v politiki. Prav tako naloga pokaže, da imajo ženske z izkušnjami z delom v političnih strankah prednost za izvolitev v parlament pred ženskami, ki teh izkušenj nimajo.

O tem, kakšne naj bi bile primerne lastnosti žensk za udejstvovanje v parlamentu, težko podamo zanesljiv odgovor. Obstaja pa nekaj smernic, ob upoštevanju katerih je ženskam zagotovljena večja prepustnost v areno parlamentarne politike. Pri ženskah so odločilnega pomena mehanizmi, kot so politična orientacija, prepričanja, politične izkušnje in politično zaledje.

V nalogi smo ugotovili zanimive mehanizme, ki posledično vplivajo na večjo prisotnost političark v zakonodajni veji oblasti.

1. **Politične izkušnje.** Še posebej izkušnje z delom v lokalni politiki. Večje možnosti za izvolitev imajo ženske, ki so v parlamentu že delovale, saj jih volivci poznajo in jim lažje zaupajo svoj glas kot pa kakšnim novinkam. Zaradi tako imenovanega političnega kredita imajo starejše poslanke pred mlajšimi nekoliko prednost.
2. **Strankarska politika.** Praviloma si morajo ženske znotraj stranke izboriti veljavo na način, da jih strankarska vodstva ne samo kandidirajo, ampak tudi uvrstijo v volilne okraje, kjer bodo imele enake možnosti za izvolitev kot drugi moški kandidati.
3. **Fizičen izgled.** Raziskovanke so velik pomen pripisale zunanjemu izgledu, pri čemer so poudarile urejenost.
4. **Medijska prepoznavnost.** Strankarska vodstva se raje odločajo za kandidiranje žensk, ki so javnosti že poznana, saj je tako tudi verjetnost za izvolitev večja.

5. Samozavest in spretnost komuniciranja. Poslanke so največkrat navajale prav ti dve veščini kot ključni pri udejstvovanju žensk v politiki³¹.

Dvanajst poslank je v intervjujih izpostavilo nekaj predlogov, ki so po njihovem mnenju potrebni razmisleka v prihajajočih časih, če želimo ustvariti več prostora za ženske v politiki. *Alenka Jeraj* pravi, da za ženske na splošno primanjkuje spodbude, prav tako pa vidi težave v neozaveščenosti mladih glede vloge politike in tudi zaposlitve v parlamentu. Ključni mehanizem za večje udejstvovanje žensk v parlamentu vidi v političnih strankah. Prepričana je, da si morajo stranke prizadevati najti sposobne ženske kandidatke, nato pa jim omogočiti potrebno rekrutacijo, ki bi temeljila na pouku retoričnih veščin. *Barbara Žgajner Tavš* pravi, da je ključna ovira žensk materinstvo. Najboljša motivacija so izkušnje kolegic, ki so že aktivne in uspešne v politiki. Ženske svari pred negativno propagando in hkrati poudarja pomen komunikacije z volivci. *Breda Pečan* trdi, da sta največja oviri za ženske v politiki skrb za dom in okolje, ki žensko karieristko zelo rado ožigosa kot slabo mater. Rešitve se po njenem mnenju skrivajo v dolgotrajnejšem vzgojnem procesu. Potrebni bodo družbeni premiki iz speče tradicionalne patriarhalne države, za to pa so potrebne generacijske spremembe. Ženskam v politiki svetuje, da si karierno pot izgradijo postopamo in da začnejo v kraju, v katerem živijo. Verjame v kvote, saj je prepričana, da brez zakonske prisile vodstva strank ne bodo razmišljala drugače. *Cveta Zalokar Oražem* se zaveda, da sta ključna za spremembe dva mehanizma, in sicer strankarska ideologija in moč medijev. Če bodo delovali v smeri pozitivne podobe ženske v politiki, potem je upanja za razširjanje prostora ženskam v politiki dovolj. *Darja Lavtižar Bebler* pravi, da so sprememb potrebni zakoni, ki volitve urejajo. Zaveda pa se, da bodo potrebne tudi spremembe v načinu razmišljanja žensk. Politika od človeka zahteva določeno izpostavljenost v javnosti in pripravljenost tveganja, čemur pa ženska narava ni najbolj naklonjena. *Eva Irgl* pravi, da so kvote sicer koristne, a manj kot zgledi žensk, ki so na pozitiven način zaznamovale politiko. Irglova pravi, da se morajo ženske za politiko odločiti in opogumiti. *Majda Potrata* ključno prepreko zaznava v ideologijah političnih strank in stereotipih, da ženske v politiko ne spadajo. Verjame v pozitivne premike, uvedbo kvot in motiviranje na podlagi sledenja dobremu zgledu. *Majda*

³¹ Avtorica Štefka Vavti opozarja še ne en vidik razlikovanja med ženskami in moškimi. V svoji literaturi predstavlja rezultate študijske raziskave, ki ugotavljajo, da je ženska samozavest za razliko od moške bolj ranljiva in občutljiva. Ženske velikokrat nimajo tako močne samozavesti, da bi jim uspelo znanje in uspehe pripisati sebi in svojim sposobnosti, zato jih pripisujejo sreči in slučaju. Ob tem je na primer zanimivo to, da neuspehe pripisujejo svojemu neznanju in ne nesrečni okoliščini. Kot še dodaja raziskava, pa moški ravno obratno svoje uspehe pripisujejo znanju, ki ga posedujejo, neuspehe pa slabim okoliščinam. Več o tem glej v literaturi Samozavestne ženske ljubijo drugače.

Širca težave vidi v tradicionalnem dojemanju ženske vloge, ki temelji na etiki krščanskega verovanja. Problematična je tudi medijska nesenzibilnost, ki ženske v parlamentu zgrešeno predstavlja na podlagi obleke in fizičnega izgleda. Najboljši način za motivacijo žensk pa tudi Širca vidi v dobrem zgledu, ki ga naredi uspešna političarka. *Marija Pozsonec* razloge za neudejstvovanje žensk v politiki vidi v neurejenem družinskem okolju in dejstvu, da ženske ne volijo žensk. Bistveni vzvodi za večje udejstvovanje žensk v politiki so v razbremenjevanju žensk pri vzgoji otrok in gospodinjskih opravilih. Prepričana je, da žensk ne bi bilo treba prepričevati, če bi si družinske obveznosti s partnerjem porazdelila enakovredno. *Marjetka Uhan* za nizek delež žensk v politiki krivi apatičnost žensk, prezaposlenost in družbeno klimo. Ženske bi bilo treba podučiti, da je politika navsezadnje poklic kot vsi drugi, največji učinek za motivacijo pa je lahko dosežen z dobrim zgledom. *Mojca Kucler Dolinar* prav tako meni, da je skrivnost v dobrem zgledu, ki spodbudi nove kandidatke. *Polonca Dobrajc* pa poleg dobrega izkaza ženske ob ponujeni priložnosti v politiki pomemben vpliv pripisuje tudi uvedbi kvot. Kot pravi, so osnova, od katere je odvisna nadaljnja statistika zastopanosti žensk v parlamentu.

Seveda je treba ob zaključku strnjenih predlogov poslank vnovič poudariti, da gre za mnenja in ideje dvanajstih žensk, ki so parlament zaznamovale z delom med letoma 2004 in 2008. Raziskava je bila opravljena v prvem delu njihovega štiriletnega mandata in prav lahko bi se zgodilo, da bi ob koncu mandata menile drugače. Verodostojnost raziskave je prav zaradi neponovljivosti rezultatov vprašljiva, posploševanje pa je mogoče le v nekaterih segmentih. Raziskava je nedvoumno zrcalo realnega stanja v tem obdobju. Ženske so v drugačnem položaju v primerjavi z moškimi kolegi, prav vse raziskovanke pa se zavedajo, da je podreprezentiranost žensk v zakonodajni veji oblasti problematična. Kot smo že ugotavljali v nalogi, lahko o pravi demokraciji govorimo le v družbi, kjer se državljani in državljanke ne počutijo izključeni iz sprejemanja odločitev, ki vplivajo na njihova lastna življenja³². V intervjujih s poslankami ugotovimo, da se počutijo izključene in da se morajo za svoj položaj boriti proti moškim kandidatom. A ravno ta boj, ki ga raziskovanke razumejo kot slabost, saj morajo za uspeh dokazati veliko več kot moški, obenem pomeni tudi prednost žensk. V slovenski politiki se prostor za ženske odpira, vendar je njegova velikost odvisna predvsem od žensk samih.

³² Gl. Urad za enake možnosti www.uem/rs.si/slo/statistika/politika-lokalne.html (20. september 2005)

Ne glede na (ne)podporo, izkušnje, osebne značilnosti, strankarsko politiko, kvote, volilne zakone, sisteme in ideologije so ženske tiste, ki bodo morale narediti odločilen korak, si izbojevati položaj, sprejeti izziv in prestopiti prag parlamenta.

7 LITERATURA

- Antić, Milica. 2003. *Ženske v slovenskem parlamentu*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Antić, Milica. 1993. *Ženske in politika. V Od ženskih študij k feministični teoriji*, ur. Eva D. Bahovec. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze v Ljubljani.
- Antić, G. Milica in Gabriella Ilonszki. 2003. *Women in parliamentary politics: Hungarian and Slovene cases compared*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Bahovec, D., Eva. 1993. *Od ženskih študij k feministični teoriji. Časopis za kritiko znanosti, posebna izdaja*.
- Brandt, Ana. 2002. *Marginalizacija žensk v politiki*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, diplomsko delo.
- *Demokratska stranka upokojencev Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.desus.si/> (20. april 2005).
- *Dnevnik*. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/> (20. junij 2008).
- *Društvo Vita Activa*. Dostopno prek: <http://www.drustvo-vitaactiva.si/> (20. julij 2008).
- *Državni zbor Republike Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/> (20. april 2005).
- *Evropski parlament*. Dostopno prek: <http://www.europarl.si/poslanci.html#1> (20. april 2005).
- Fink - Hafner, Danica. 2001. *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink - Hafner, Danica in Tomaž Boh. 2002. *Parlamentarne volitve 2000*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Grad, Franc. 1996. *Volitve in volilni sistemi*. Ljubljana: Inštitut za javno upravo.
- Haralambos, Michael in Martin Holborn. 1995. *Sociology*. New York: HarperCollins Publishers.
- Hrastar, Mateja. 2004. Slovenija, mačo dežela. *Mladina* 42 (22). Dostopno prek: http://www.mladina.si/medn/200442/clanek/slo-tema--mateja_hrastar/ (24. oktober 2004).
- Hrastar, Mateja. 2004. Mačoland in bejbland. *Mladina* (9. avgust).
- Ivelja, Ranka. 2004. Ann E. W. Stone: Ženski možgani so drugačni. *Dnevnik* (7. december).
- Jagarinec, Darja. 2005. Ženski glas v slovenskem parlamentu. *Revija Nika* (32): 11.
- Jambreč, Peter. 1992. *Uvod v sociologijo*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Klemenc, Andrej in Tanja Renner. 1990. Družina – Družba – Država. *Časopis za kritiko znanosti* (136–137): (n.p.).

- Krašovec, Alenka. 2000. *Moč v političnih strankah: odnosi med parlamentarnimi in centralnimi deli političnih strank*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *Liberalna demokracija Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.lids.si/index.jsp> (20. april 2005).
- Lovenduski, Joni in Pippa Norris. 1993. *Gender and Party politics*. London: Sage.
- Mill, John Stuart. 1970. *The subjection of women*. London: University of Chicago press.
- Musek, Janek. 1982. *Osebnost*. Ljubljana: Dopolna delavska univerza - Univerzum.
- Nohlen, Dieter. 2001. *Politološki rječnik: Država i politika*. Osijek – Zagreb – Split: PAN LIBER.
- *Nova Slovenija*. Dostopno prek: <http://www.nsi.si/modules.php?op=modload&name=News&file=index> (20. april 2005).
- *Parliamentary Democracy – Inter – Parliamentary Union*. Dostopno prek: <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> (1. junij 2008).
- Pečjak, Vid. 1995. *Politična psihologija*. Ljubljana: Samozaložba.
- Perenič, Anton. 2005. *Uvod v razumevanje države in prava*. Maribor: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Prunk, Janko. 2006. *Parlamentarna izkušnja Slovencev*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *Republiška volilna komisija*. Dostopno prek: <http://www.volitve.gov.si/dz2004/> (20. april 2005).
- Rugelj, Janez. 2006. Izjava tedna. *Slovenske novice* (13. december).
- *Sedežni red poslancev v Državnem zboru po volitvah 2008*. Dostopno prek: http://www.dz-rs.si/fileadmin/dz.gov.si/pageuploads/DZ/dogodki/sporocila_za_javnost/borut/sedezni_red_2008.pdf (15. oktober 2008).
- *Socialni demokrati*. Dostopno prek: <http://www.zlsd.si/> (20. april 2005).
- *Slovenska demokratska stranka*. Dostopno prek: <http://www.sds.si/> (20. april 2005).
- *Slovenska ljudska stranka*. Dostopno prek: <http://www.sls.si/> (20. april 2005).
- *Slovenska lipa*. Dostopno prek: <http://www.slovenskalipa.si/> (20. maj 2008).
- *Slovenska nacionalna stranka*. Dostopno prek: <http://www.sns.si/> (20. april 2005).
- *Smernice za integracijo načela enakosti spolov v strukturnih skladih v Sloveniji*. Dostopno prek: www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/ (20. julij 2008).
- Sruck, Vlado. 1995. *Leksikon politike*. Maribor: Založba Obzorja.

- *Statistični letopis 2005*. Dostopno prek:
http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=4&leto=2005&jezik=si (22. avgust 2008).
- *Statistični urad Republike Slovenije*. Dostopno prek:
<http://www.stat.si/popis2002/si/default.htm> (25. april 2005).
- Šiftar, Maša. 2004. *Vpliv političnih strank na delež žensk v parlamentu Republike Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, diplomsko delo.
- Šlamberger, Vlado. 2004. Tedensko Ogledalo. *Delo* (20. februar).
- Šlamberger, Vlado. 2004. Minister na nitki. *Delo* (19. april).
- Štrajn, Darko. 1995. *Meje demokracije: refleksije prehoda v demokracijo*. Ljubljana: Liberalna akademija, društvo za proučevanje politične demokracije in liberalizma.
- *Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije – Ustava Republike Slovenije*. 2002. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- *Urad Republike Slovenije za enake možnosti*.
- Dostopno prek: <http://www.uem-rs.si/slo/publikacije/nasezenevolijo/1.html> (20. april 2005).
- *Urad za narodnosti*. Dostopno prek: <http://www.uvn.gov.si/> (14. maj 2008).
- Vistoropski, Nika. 2006. Ženska je že primerna za voditeljico države. *Revija Ona* (7): 16.
- *Volitve in volilni sistem*. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/index.php?id=111> (22. avgust 2008).
- *Volitve v Evropski parlament*. Dostopno prek:
http://www.volitve.gov.si/ep2004/rez_sl.html (20. april 2005).
- Volk, Lidija. 2005. Plače ne rastejo kot v preteklosti. *Delo* (10. maj).
- Zajc, Drago. 2000. *Parlamentarno odločanje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *Zakon o volitvah v Državni zbor*. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006109&stevilka=4648> (10. avgust 2008).
- *Zares*. Dostopno prek: <http://www.zares.si/> (20. maj 2008).
- *Weed online*. Dostopno prek: <http://www.weed.bounceme.net/bmachine/weed.php?id=18> (20. april 2005).
- *World population by sex and age*. Dostopno prek: <http://www.census.gov/cgi-bin/ipc/idbagg/> (15. oktober 2008).

III DEL

8 PRILOGE

Zaradi boljšega razumevanja diplomske naloge so v nadaljevanju priloženi raziskovalni intervjuji z anketo in politične biografije vseh dvanajstih poslank.

Priloga A1: Anketni intervju z Alenko Jeraj

ALENKA JERAJ

SDS

23. 2. 1973, v LJUBLJANI, SLOVENIJA

GIMNAZIJSKA MATURANTKA (obiskuje Fakulteto za organizacijske vede v Kranju)

RIBI

KRATEK OPIS: Pravijo, da smo ribe zelo čustvene, a sama menim, da sem včasih precej realna. To imam verjetno po svoji mami ali pa so me izkušnje privedle do tega. Rada pa tudi sanjarim in rada imam gledališče, umetnost, celo poezijo pišem.

Včasih sem igrala odbojko, rada kolesarim in še vedno vodim kulturno društvo. Celó z režijo sem se ukvarjala. Vodim občinsko glasilo in letos praznujemo 10. obletnico. Rada hodim na politična srečanja in različna izobraževanja. Rada imam morje in to samo lenarjenje, če hočete.

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

2

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan

- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo? Razložite.

Problem je, ker je moj Matic (Matic je sin op. p.) velikokrat sam. Ni toliko časa, zato sem manjkrat z njim. Če sta v družini oba starša, je to seveda lažje, saj si lahko skrb porazdelita. Sicer pa je tako, da me politika že od nekdaj zelo zanima in ne vem, kakšno vlogo igra stan. Menim, da je ključna predvsem želja, samozavest in zadani cilji. Moj cilj je bil priti v parlament in to sem uresničila.

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

Prej prednost kot ne.

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok

- enega

- dva

- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju? Utemeljite odgovor.

Po mojem mnenju so otroci vedno prednost. Matic meni daje ogromno energije, ki je sicer najbrž ne bi imela. Zaradi političnega udejstvovanja pa sem zelo malo z njim, tako da sem kar malce krivična. Ženske se moramo še več dokazovati kot moški, zato je to zame še težje. Včasih to malo trpi, a se da z dobrim načrtovanjem tudi to urediti.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor? Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Starši me skorajda pri vseh mojih idejah podprejo. (smeh) Tudi ko smo imeli na Igu gledališko skupino, so bili oni prvi, ki so pomagali – od prevozov pa do izdelovanja kulis. (smeh) Tudi na predstave so prišli in bili edini, ki so dajali prostovoljne prispevke. (smeh) Matic je seveda zelo ponosen name. V šoli ga sošolci malo hecajo, a to v pozitivnem smislu, ker me pač vidijo na plakatih. Zagotovo pa me najbolj podpirajo prav starši, samo tako mi je uspelo postati to, kar zdaj sem.

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da
- ne

Verjetno bi se s politiko ukvarjala vsemu navkljub. Zdi se mi, da sem zakorakala nekam, od koder ni tako lahke poti nazaj. Seveda je odvisno, koliko si aktiven. Imam partnerja in si ne dovolim nekega "komandiranja". (smeh) Tisto, kar sem se odločila, hočem in želim početi. S strani partnerja bi bilo grdo, da bi se zaradi njegove kaprice temu odpovedala.

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podpirali?

- da
- ne

Otroku moraš stvar prikazati tako, da se zdi tudi njemu sprejemljiva. Sama sem kandidirala že na volitvah za Evropski parlament, tako da je kampanja zame potekala že lani maja. Ko je prišel september, sem se v ta boj podala znova in Matic me je spraševal: »Kako spet volitve, a niso bile ravno zdaj?« Ne vem, navadiš se na takšno življenje, Matic hodi z menoj na strankarske tabore, tako da zadevo spremlja od blizu. Težko bi imel odklonilen odnos, saj to smatra kot del najinega življenja.

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udejstvovanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med: starši, otroci, partnerjem, prijatelji in krajani.

1. starši
2. otroci
3. partner/mož
4. prijatelji
5. krajani

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in drugimi kandidatkami, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

Mislim, da sem bila edina ženska v svojem volilnem okraju. Vendar pravim, da se sešteje vse. Bila sem oziroma še vodim kulturno-gledališko društvo, pozneje sem bila urednica občinskega glasila. Ljudje te pač spoznajo prek različnih dejavnosti, s katerimi se ukvarjaš. Seveda so nekateri podvomili o meni, češ kaj bom počela v parlamentu in podobno. Pa vendar me poznajo od nekje in si mislijo, da sem sposobna in da mi bo že kaj uspelo. Ko me vidijo na televiziji, s ponosom rečejo, »evo, naša poslanka«. Po mojem mnenju je tako, da si moraš to resnično želeti. Bili so neki konflikti z našim nekdanjim poslancem Janezom Cimpermanom, tako da sprva nisem računala, da mi bo uspelo.

Zdi se mi, da sem kar dosti samozavestna, čeprav v politiki nikoli ne veš. Na koncu vendarle odločajo volivci, ki se odločajo po svoje. Zdi se mi, da sem že kar nekaj dokazala in da bi mi lahko uspelo. Najbrž sem res samozavestna. Ko si zadam cilj, ga poskušam uresničiti, ampak resnično veliko delam. Ne moreš samo govoriti, kaj si želiš, ampak tudi kaj ukreniti in storiti. Zdrava samozavest pa je vendarle potrebna.

Na splošno živim tako, da imam res rada ljudi. Pravzaprav mi gre zelo malo ljudi res na živce. Razumem razlike in pri vsakem človeku lahko najdeš kaj. Ljudje mi dajejo energijo, seveda me tudi izčrpajo, ampak občutek imam, da se odrasli lahko vse pomenimo med seboj. Pomembno se mi zdi, da se pogovarjamo, da si vzamemo čas za kakšno kavo.

12. Ali ste pred izvolitvijo v državni zbor že delovali v politiki?

- da
- ne

Ja! Od leta 1994 sem članica stranke. Začela sem na lokalnem nivoju, ko pa smo ustanovili podmladek – Slovensko demokratsko mladino, sem bila aktivna tam. Sledilo je delo v izvršilnem odboru na Igu, pozneje na izvršilnem odboru SDM. Prepričal me je program, zato sem kandidirala za predsednico. To je zdaj že moj drugi mandat. Seveda se je med tem časom veliko zgodilo. Naš predsednik Janez Janša hitro opazi ljudi, ki veliko delajo. Predlagal me je za evropske volitve, nato še državnoborske. Hkrati me je predlagal tudi za podpredsednico stranke. To je bila zame potrditev tega, kar sem počela v SDM. In to ni majhen zalogaj. Imamo 4.800 članov, kar predstavlja petino stranke. Lahko si mislite, da je bilo potrebno veliko volje in truda za vso organizacijo.

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro
- finančni razlogi
- nova izkušnja
- prošnja strankarskih kolegov
- izziv

Pred delom v politiki sem bila več kot sedem leta zaposlena na Občini Ig, kjer sem bila odgovorna na področju družbenih dejavnosti. Tam sem se lahko soočila z nesmiselnimi, da ne rečem katastrofalnimi zakoni. Seveda je bil to velik motiv. Po drugi strani pa sem že takrat sodelovala s poslansko skupino in našimi poslanci. Vse skupaj se mi je zdelo zanimivo, pa tudi na občini sem doumela, da ne morem ustvariti nič novega. Najprej sploh nisem verjela v izvolitev, češ da sem še zelo mlada, pa še ženska povrh. Pri nas si vsi mislijo, da morajo biti politiki moški. (smeh) Mislim, da mi je uspelo prav zaradi dobrega volilnega štaba. Kar nekaj kandidatov smo imeli iz SDM, tako da smo bili ekipa svoje vrste. Stranka nas je spodbujala in

mi smo se šli svojo, malo bolj drugačno kampanjo. Kot mlajši in še ne toliko uveljavljeni kandidati smo si to lahko dovolili. Veste, pred osmimi leti tudi sama ne bi kandidirala. Pozneje pa to pride samo po sebi in res verjameš, da lahko kaj narediš. Prepričana sem, da smo izbrani zato, da obče stvari spreminjamo zato, da bomo lažje živeli.

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Takoj po gimnaziji sem, žal neuspešno, študirala. Bolj sem »luftala«. (smeh) Leto dni sem bila zaposlena na šentvitiški gimnaziji kot knjižničarka. Potem pa je prišla na vrsto občina, kjer sem ostala več kot sedem let.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Sem članica treh odborov. V odboru za delo, družino in socialo, odboru za kulturo, šolstvo in šport ter v odboru za notranjo politiko. To so obsežni odbori in imamo res veliko dela. Zakonov je cel kup, zato si delo razporedimo med seboj. Veliko priprav je potrebnih. V državni zbor, ne glede na to, da te nihče ne preverja, prihajam vsak dan. Za tisto, za kar si zadolžen, moraš biti pripravljen, tako da sem včasih v parlamentu tudi do sedmih zvečer. V vseh štirih občinah, kjer sem bila izvoljena, imam tudi enkrat mesečno odprta vrata poslanske pisarne. Odziv je vedno velik in rada imam stik z ljudmi, čeprav dostikrat težko ukrepam, saj so zadeve na lokalni ravni največkrat odvisne od občine in župana. Včasih ljudem pomaga že samo občutek, da jih nekdo posluša. In česa vse ne slišiš ... Cel kup je problemov, za katere prej sploh vedela nisem. Včasih so slabi zakoni, ki urejajo njihova področja, včasih si želijo drugačnih sprememb. Marsikaj se da storiti, če je komunikacija dobra. Večji problem vidim v tem, ker se vse odvija tako zelo počasi. Ljudje pričakujejo rešitve čez noč. A že samo vložitev enega amandmaja lahko traja mesece. Vseeno pa cenim voljo ljudi, saj nekateri na rešitve problemov čakajo tudi desetletje. Čeprav jih nihče ne sliši, se še kar borijo. Zelo so vztrajni. Čas je treba vzeti v zakup, saj gre v večini primerov za koordinacijo več institucij. Sem pa zelo vesela, če nam uspe rešiti problem. In ljudje mi zaupajo, da jim poskušam pomagati.

16. Ali s poklicem poslanke več zaslužite kot prej?

- da
- ne
- enako

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- nič
- malo
- veliko

Malo že. Pomembno mi je, da imava s sinom toliko, da si kdaj pa kdaj tudi kaj privoščiva. Morje, na primer. Seveda pa je bolj kot to pomembno, da sva skupaj in da čim več časa preživiva aktivno en z drugim.

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Ko sem bila še na Igu, je bil to predsednik odbora Janez Cimperman. Danes je župan, še prej pa je bil poslanec. Žal smo se malo razšli, takrat pa je bil zelo vztrajen in me je motiviral. Potem pa tako ali tako »padeš noter«. Danes mi nekateri pravijo, da sem že obsedena s politiko. (smeh) Najbrž res moraš biti človek za to, sicer je lahko ta reč kar kruta. Potrebni so kompromisi, ki pa so prisotni povsod v življenju. Je pa res, da greš v politiki tudi malce čez

rob, čez sebe, včasih zaradi stranke ali zaradi kakšnih dogovorov. In ni nujno, da si vedno povsem iskren. Ne moreš biti. In če si tak po naravi, je lahko zelo hudo. (smeh)

19. Kaj vam pomeni več?

- družina
- poslovna kariera
- oboje enako

Upam, da se mi ne bo treba odločiti v življenju. Družina mi je zelo pomembna, ampak si življenja brez dela ne znam predstavljati. To potrebujem prav tako, kot to, da sem doma. Na porodniški sem komaj zdržala, ker se mi je ves čas zdelo, da sem neproduktivna. (smeh)

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Ne. Za zdaj res ne. Nisem človek na prvo žogo, pa čeprav si lahko velikokrat užaljen. Nič ni idealno in stvari je treba reševati. Zame je izziv to, da najdem sprejemljivo rešitev in nekateri mi očitajo, da hočem, da je vse po moje, a to ne drži povsem. Vedno pravim, da če me prepričajo s svojimi argumenti, je lahko tudi drugače, vendar ne v primeru, da imam bolj utemeljene razloge.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

Najbrž smo, čeprav nisem za te cehovske oziroma interesne skupine in združevanje. V stranki imamo od 22 do 23 tisoč članov, od tega je 9.000 žensk. Zdi se mi, da je to dobra kombinacija in da smo si precej enakovredni. Ženske imamo drugačen pogled na reševanje stvari in prav je tako. Enkrat svoje uveljavljajo moški, drugič ženske. Kompromis je seveda nujen.

Prepričana sem, da bi se marsikateri zakon bolje sprejel, če bi bolj poslušali ženske. Ker smo po naravi bolj čustvene, imamo to prednost, da nekatere stvari tudi bolje razumemo oziroma jih lažje realno ocenimo. Moški so bolj »na hitro« in tako tudi odločajo. Ne ukvarjajo se prav dosti s posledicami tistih, za katere nek zakon na primer sprejemajo.

Sploh pa se mi zdi neka striktno »ženska« stranka slaba, ker vedno diši po nekem feminizmu in na koncu izpade kot borba proti moškim. Delovati moramo skupaj, na istih bregovih, saj konec koncev vsi stremimo k istim rečem.

Boljše se mi zdi, da se v obstoječih strankah nekoliko bolj prisluhne ženskam. Ženske potrebujejo spodbudo, saj okolje ni tako, da bi »drle« v politiko, in še nekaj vode bo preteklo, da bo to tako.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

Mislím, da potrebuješ kar precej vsebine. Velikokrat se udeležujem okroglih miz, na katere se moji strankarski kolegi po domače povedano ne upajo, češ da ne poznajo dovolj neke problematike ... Tudi sama ne mislim, da vse vem, daleč od tega, vendar pa me določene teme pritegnejo in smo o njih že mnogokrat diskutirali. Tako da lahko rečem, da imam nekaj vsebine. Seveda pa je težko, če nisi razgledan. Lahko je zelo slabo, če to ugotovijo tudi drugi, saj na ta način izgubiš kar nekaj pik. Ženske pa sploh, saj smo že tako bolj na udaru in moramo več pokazati. Šteje tudi iskrenost in sproščenost v kontaktu z ljudmi. Komunikacija z ljudmi je zelo pomembna. Sama sem imela na začetku velike težave, ker veliko preveč govorim, in veliko discipline je bilo potrebne, da sem se naučila tudi prisluhniti. (smeh)

Glavno pa je, da prepričaš ljudi, da boš naredil nekaj koristnega zanje in da jih boš korektno zastopal.

Gotovo je pomembna tudi medijska prepoznavnost, samo za ženske je težje, saj nas še raje zasipajo s trači in etiketami, ki jih moški zlepa ne dobijo. Pri ženskah takoj kaj najdejo. Spominjam se, da me je enkrat Potrč (Miran Potrč, poslanec SD op. p.) vprašal, kdaj bo lahko prebral kaj o meni ... Pa sem si rekla, dokler me v Bulvarju ni, je vse O. K. (smeh) Seveda je pojavljanje v medijih dobro, a le pod pogojem, da ne gre za negativno reklamo. Nekateri sicer menijo, da je vsaka reklama dobra, a s tem se ne strinjam. Sama si želim, da me imajo za kolikor toliko pametno žensko in ne neko tepko.

23. Ali se vam zdi realno, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Seveda. Priložnost za predsednico smo že zamudili, a vseeno se je pokazalo, da imamo v Sloveniji precej možnosti in da je javnost temu naklonjena. Morda bi lahko dobili žensko predsednico že v naslednjem mandatu. To bi bilo tudi sicer dobro za vse ženske v parlamentu, saj bi jih še bolj spodbujali. Zdaj je pač tako, da je to bolj moška družba.

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

(Smeh) Kaj pa vem ... Malo bolj razgiban parlament, ženske popestrimo. Vedno vidim dopolnjevanje moškega in ženske. Kvaliteta in videz sta boljša.

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

Najbrž je krivo družbeno okolje, ker smo navajeni živeti tako, da ženske skrbijo za gospodinjstvo in so s tem maksimalno obremenjene. Nekaj emancipacije v zadnjem času je pomagalo in ni več posebej čudno, če vidiš moškega, ki poprime za gospodinjsko delo. Še vedno pa se pojavlja nek splošen trend, da ženske niso za odločati. Paradoksalno pa se mi zdi dejstvo, da v domačem okolju velikokrat odločajo prav one. Dejstvo je tudi to, da je problem v ženskah samih. Če je ženska bolj malo s svojimi otroki, je kaj hitro nejevoljna in se pojavi neka slaba vest. Mislite, da je tako pri moških? Veliko lažje se odločajo, če so cel dan zdoma. Tudi moški bi bili lahko brez težav več časa z otroki, celo koristilo bi, ker imajo drugačen starševski pristop.

Spremembe v družbeni klimi bi dobro dele. Ženske je treba bolj navdušiti, ne sicer s kvotami, jih pa vsekakor razbremeniti doma in jih motivirati. Barbara Brezigar je dobra spodbuda in zgled za druge. Hkrati moramo to negovati in vzgajati v šolah. Ljudje se ne zavedajo, da imajo možnost in da so lahko del tega. Ne poznajo svojih državljanskih pravic. Jasno, da ne bomo vsi politiki, a vendar bi bilo nujno vsaj zavedanje, da sooblikujemo svojo prihodnost. Že to, da gredo na volitve na primer.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

Spremeniti kar nekaj stvari. Danes je težava v splošni klimi in premalo ali sploh nič spodbude. Šole bi lahko peljale svoje učence v parlament, v Ameriki je tako. Tudi v šolah bi lahko kdaj pripravili provizoričen parlament, da bi se malo bolj zavedali svojih odločitev. Prvo sliko bi morali ponuditi vsem, da bi bilo resnično za vse enako. Ženske bi bilo treba bolj hvaliti. Spomnim se, da so nas ob konstituiranju novega DZ ogromno fotografirali. Nonstop so nas spraševali, zakaj nas je tako malo. Ja, treba se je pač odločiti, jaz sem se in ni mi žal. Poznam cel kup žensk, ki bi bile zelo primerne, pa si tega ne želijo, češ da je to zahteven poklic, namenjen moškim.

27. Zakaj je politika moški poklic?

Mislim, da zaradi medijske propagande. Kje pa postavljajo zglede? Kje ste videli Barbaro Brezigar, ko je bil pomemben trenutek, v vseh teh ženskih revijah? Pozabili so nanjo, ne rečem, da namenoma, pa vendar. In to ženske revije, ki se ves čas pritožujejo, da ni žensk! Priložnost zamujena. Seveda je to dolgotrajen proces in tudi mi moramo v svojih glavah preklopiti, da je potreben čas. Nič se ne zgodi samo po sebi, zato je spodbujanje žensk še kako pomembno.

28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za kandidate?

Najprej so stranke na potezi, ki morajo najti prave kandidatke. Debate, mize in podobno. Poleg tega je ljudi strah govoriti. V šolah nimamo niti osnovnega pouka retorike. Sama pa menim, da če imaš kaj pametnega za povedati, to moraš narediti. Ljudje pa so raje tiho, ker si mislijo, da jim ne bo uspelo prepričati drugih. In ravno ta manjša, intimnejša srečanja opogumljajo tudi ženske, da povedo, kaj mislijo. V državnem aparatu imamo veliko sposobnih žensk, ki se zlepa ne bodo odločile, da bi kandidirale. Stranke so tiste, ki morajo najti nekoga, v katerega se spleča investirati. Rekrutacija pride zatem. Začne se v društvih in tako naprej. Tako imajo narejeno v skandinavskih državah. Ženske delujejo v raznih društvih, poleg tega pa imajo štiriurni delavnik. Doma so precej razbremenjene.

Pri nas v stranki je tako, da se mlade spodbuja. Sploh ženske. Morda je treba vzrok iskati tudi v tem, da smo ženske preskromne. Ogroženi moški jih težko spustijo zraven. Rešitev je v ženskih odborih, povezovanju in združevanju. Več žensk lahko zastopa svoje interese. Več samozavestnih in odločnih žensk je nujno potrebnih.

Nisem ravno privrženec kvot, saj je res težko najti ženske, ki bi si tega resnično želele. Bolje bi bilo, da bi uredili razmere v družbi, kajti s kvotami si prisiljen umestiti ženske, ki si tega sploh ne želijo. In če si nečesa ne želiš, tudi dober ne moreš biti. Ne smem pozabiti na volilne okraje, ki so zelo pomembni. Če rečeš, da si želiš žensk in jih potem uvrstiš tja, kamor veš, da niso izvoljive, potem že nisi povsem iskren. Treba je delati na samozavesti in jih navdušiti za politično delovanje. Že zavedanje in občutek o tem, da je politika vse, kar nas obdaja, dosti pomaga, da so tudi ženske bolj aktivne udeleženske.

Priloga A2: Anketni intervju z Barbaro Žgajner Tavš

BARBARA ŽGAJNER TAVŠ

SNS

DIPLOMIRANA SOCIALNA DELAVKA, končuje magistrski študij na FDV

12. 2. 1976, v TRBOVLJAH, SLOVENIJA

VODNAR

KRATEK OPIS: Čista vodnarka sem, in to pomeni, da sem trmasta. To mi je pomagalo, da sem dosegla svoje. Tisto, za kar se odločim, po navadi izpeljem do konca. No, razen študija, ki me še čaka. (smeh) Včasih sem zasanjana in izredno kolegialna. Dobro funkcioniram v timih in skupnem delu, tudi zato ker rada komuniciram. Seveda pa imam rada tudi svoj prav.

Priznam. Saj veste, kaj pravijo za vodnarke in vodnarje, ne? Baje smo najboljše nebesno znamenje. (smeh)

Hobiji? Glede na to, da je poletje, komaj čakam, da odpotujem na morje, ker se blazno rada potapljam. Lani sem opravila potapljaški izpit. Pozimi pa rada smučam in si tu pa tam privoščim kakšno adrenalinsko zadevo.

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

2

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan
- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo? Razložite.

Sam status, ali sem poročena ali ne, se mi zdi, da nima velikega vpliva. Vsaj zame ne. Nedvomno pa ima vpliv v smislu podpore. Partner ti v ključnih trenutkih stoji ob strani.

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

Prej prednost.

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok
- enega
- dva
- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju? Utemeljite odgovor.

Ne morem odgovoriti, ker še nimam otrok.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor? Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Domači me zelo podpirajo. Mama, oče, sestra, mož in tudi sodelavci.

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da
- ne

Pri meni ne obstaja »če«. Ko se nekaj odločim, tudi izpeljem do konca.

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci nebi podpirali?

- da
- ne

Če bi imela otroke, bi bili najbrž še tako majhni, da pri tej odločitvi ne bi sodelovali. Vsekakor pa otroci so pomemben faktor pri moji odločitvi, ali bi se sploh podala v politiko ali ne.

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udejstvovanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med: starši, otroki, partnerjem, prijatelji in krajani.

1. partner/mož
2. starši
3. prijatelji

- 4. krajani
- 5. otroci (nima otrok)

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in drugimi kandidatkami, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

Moram povedati, da sem kandidirala v zame dokaj novem okolju. Težko ocenim, kaj je pretehtalo. Če sem poštena do sebe, pa nedvomno lahko rečem, da sem bila kot kandidatka medijsko dokaj neznana oseba. Verjetno je bila odločilna stranka, pri kateri sem kandidirala. V okolju, kjer sem kandidirala, je bila stranka dokaj razpoznavna.

12. Ali ste pred izvolitvijo v državni zbor že delovali v politiki?

- da
- ne

Prej sem bila zaposlena kot sekretarka v poslanski skupini Slovenske nacionalne stranke v državnem zboru.

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro
- finančni razlogi
- nova izkušnja
- prošnja strankarskih kolegov
- izziv

Finančni razlogi pri moji odločitvi sploh niso bili pomembni. Najbrž sem se odločila zaradi izziva, nekaj novega pač. Predvsem pa zato, ker imam rada delo, ki sem ga opravljala do takrat in ki ga v funkciji poslanke lahko samo še nadgrajujem. Ključna je bila seveda želja. S politiko sem se aktivno seznanila zato, ker sem bila s svojim delom na zavodu zelo nezadovoljna. Pravzaprav sem čakala na prvi vlak, da me odpelje stran, drugam.

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Moja čisto prva zaposlitev je bila na Zavodu RS za zaposlovanje. Tam sem ostala samo nekaj mesecev, saj me delo ni veselilo. Bilo je preveč operativno in čisto premalo izzivov. Nato sem se zaposlila kot sekretarka v poslanski skupini SNS.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Sem predsednica komisije za preprečevanje korupcije po poslovniku oziroma po zakonu. Drugače pa opravljam različna dela v okviru poslanske skupine. Področja, za katera sem »postavljena«, so seveda tista, ki jih tudi najbolj poznam. Predvsem socialno področje. Delam v odboru za delo, družine, socialne zadeve in invalide ter v odboru za visoko šolstvo in znanost.

16. Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?

- da
- ne
- enako

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- nič
- malo
- veliko

Pri meni denar nima bistvene vloge.

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Stranka že od nekdaj deluje zelo homogeno. To pomeni, da spodbujamo en drugega in tudi vplivamo na odločitve kolegov. Rekla bi, da se eden z drugim dopolnjujemo. Posebno velik vpliv so imeli name Bogdan Barovič, Sašo Peče in ne nazadnje tudi predsednik stranke.

19. Kaj vam pomeni več?

- družina
- poslovna kariera
- oboje enako

Težko bi izbrala eno oziroma težko ju primerjam. Sama sebe si ne predstavljam v vlogi tipične gospodinje, kot je bila na primer moja mama.

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Ne, za zdaj še nisem razmišljala. Nikoli.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

Glede na zakonodajo, ki jo imamo v RS, smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo lastno stranko. Vendar pa moram ob tem povedati, da kadar gre samo za neko žensko stranko, potem to ni več politika. To je prej neko interesno združenje, ki po mojem mnenju nima mesta v okviru tovrstne politike.

Tega nisem nikoli razumela in nikoli podpirala. Tudi če govorimo o vprašanju ženskih kvot ne.

Menim, da je ločevanje oziroma pretirano poudarjanje žensk v politiki nesmiselno. Ločevanje in razmejevanje vloge ženske iz celotnega koncepta politike je popolnoma nesmiselno.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

Mora znati govoriti. V večini ali pa v celoti se mora predati politiki kot politiki. Verjamem pa, da je zelo težko, če je poleg tega tudi mama. In to je tudi eden od razlogov, da se ženske, procentualno gledano, bistveno manj kot moški odločajo za politiko.

23. Ali se vam zdi realno mogoče, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Da, realno gledano, se mi zdi. Najprej pa, po moji oceni, predsednica parlamenta. V prihodnosti seveda. Še bolj pa je uresničljiva opcija predsednice stranke.

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

Uspešna poslovna ženska.

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

Materinstvo je prav gotovo eden od ključnih razlogov. Če se odločiš za politiko, potem moraš biti pripravljen sprejemati neke nove izzive. Slovenci pa, vsaj tako se mi zdi, še vedno izberemo varianta in gremo »na ziher«.

Poleg tega se ženske nerade izpostavljam, se pa ta trend odpira med mladimi.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

Pred časom sem gledala javnomnenjske raziskave in državljanke so menile, da se tudi same raje odločajo za možke kandidate kot ženske. Ne vem, zakaj.

27. Zakaj je politika moški poklic?

Mislim, da še vedno velja stereotip ali pa stigma, da gre za moški poklic. Morda zato, ker smo ženske včasih, tudi sama sem, pri nekaterih rečeh preveč ranljive. Veliko bolj čustvene smo in stvari si preveč ženemo k srcu. Moški lažje pustijo čustva ob strani.

Trdo kožo pa prej ali slej dobiš. In to ne samo v politiki. (smeh)

28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske, za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za kandidate?

Mislim, da bi najbolj motivirala z zgledom. Ženske v parlamentu ne smemo biti v funkciji nekega nergača za vsako malenkost. S potezami in dejanji moramo pokazati, da tudi ženske lahko pridemo v parlament in se prebijemo do najvišjih mest. Nikakor ne pride v poštev negativna propaganda. Bojim se, da ima propaganda, ki se je lotevajo slovenski mediji in ki trenutno velja, prej negativne učinke. Tudi na volivke.

Zase lahko povem, da imam oblikovan pozitiven odnos do življenja in verjamem, da se ta energija odraža tudi navzven. In po moji oceni je to pripomoglo k mojemu uspehu. Pri meni na primer medijska prepoznavnost ni igrala posebne vloge. Najbrž je bolj bistven stik z ljudmi. V okvir volilne kampanje pa seveda spada neposreden stik z volivkami in volivci.

Priloga A3: Anketni intervju z Bredo Pečan

BREDA PEČAN

SD

UNIVERZITETNA DIPLOMIRANA BIOLOGINJA

2. 10. 1946, v LJUBLJANI, SLOVENIJA

TEHTNICA

KRATEK OPIS: Zase pravi, da je rada obkrožena z veliko ljudmi, pa tudi če prihaja do nesporazumov. To ji nikoli ni predstavljalo posebnih težav, ker se je vajena boriti za svoja mnenja in stališča, hkrati pa ni zamerljiv tip človeka, tudi ko se zgodijo kakšne hujše besede. Vse slabo pozabi in po navadi izgine, pa ne da bi zavestno pozabljala, ampak enostavno se ne spomni več. Še posebej pa je to izrazito, če gre za službene zadeve. Izrečenih besed nikoli ne jemlje osebno, ker se zaveda, da je to del posla, torej je to nekaj najbolj normalnega.

Golo dejstvo je po njenem mnenju to, da prihaja do različnih mnenj, sploh pri poklicih, kjer je skupaj vključenih več ljudi. Ni problema, samo da pride do usklajevanj.

"V Delamarisu, kjer sem preživela največji del svojega poklicnega življenja, mi je veliko ljudi govorilo, da so se me nekateri bali. Sama nikoli nisem imela takšnega občutka. Ko smo se pogovarjali, smo to počeli tako, da se ni prav nihče tresel od strahu, pogledoval v tla ali celo ostal brez besed, na primer če ni vedel, kako bi kaj dosegel. Marsikdaj so bili podrejeni

delavci in delavke kar precej nesramni, ampak vsako stvar smo vedno pripeljali do rešitve. Bila sem vodja proizvodnje in pozicija mi je narekovala takšno vedenje. Na primer, če je bilo treba delavcem naložiti kakšno delo, ki ga sicer niso opravljali, sem se spraševala, kako jim razložiti, da bi razumeli. Nikoli nisem rekla: Ni pomembno, zakaj, pomembno je, da narediš, ampak sem vedno razložila vzrok, posledico, zakaj je pomembno, da to dobro naredi. Zanimivo je, da so ljudje potem to raje naredili. Dojeli so smisel in vse je bilo povsem preprosto. Vedno sem govorila, da je najslabše na svetu tisto delo, ki ga delaš 35 let – govorim o ženskah seveda, potem pa po 35 letih ugotoviš, da to delo lahko namesto tebe opravlja tudi nek stroj. To je najbolj grozna stvar. Vedno sem bila mnenja, da je treba delo, ki ga opravljamo v skupini, delati tako, da ti je prijetno. Čutiti moraš veselje in najti smisel, ne samo v življenju na splošno, ampak v vsakem dejanju, ki ga delaš. Meni gre na primer kar malo na živce gospodinjsko delo, ker je vedno eno in isto. Vedno pomivaš iste krožnike, pometaš enaka tla, čistiš ista okna ... Seveda, konec koncev, ko pa pomisliš, da zaradi tega živiš v urejenem okolju, da je družina zadovoljna in vesela, potem pa ne glede na to, da je to ponavljanje istih dejanj, pomisliš, da vendarle nek smisel je in da ni nič hudega, če moraš to ponavljati. Je pa lepo, da imamo na koncu vsi občutek neke varnosti, zadoščenja. Na primer možu lahko rečem, naj si zapne ovratnik, ker grdo izgleda, ko mu srajco zlikam, on pa na koncu z odpetim ovratnikom okoli hodi?! (smeh) Vedno pravi, da to ni pomembno, ampak potem bodo pa govorili, da sem jaz slaba žena, ker on nima zapetega ovratnika. Torej, nisem bolešno redoljuben človek, sploh ne. Povedati pa hočem to, da je treba v vsakem delu najti nek smisel in to tudi za tiste okoli sebe. Morda preveč razmišljam o smislu dela in premalo o smislu življenja, ker potem bi najbrž dala vse štiri od sebe in si rekla, da je smisel življenja ležanje na plaži. (smeh) Tudi to je lahko smisel življenja, zelo prijeten, a kot sem rekla, je tempo življenja tak, da je najpogosteje zapolnjen samo z nekimi obveznostmi. V preteklosti sem bolj uživala v življenju, ker je bil prejšnji gospodarski sistem kljub vsemu (verjetno je bil zato tudi manj učinkovit) za življenje posameznika bolj prijeten, ker ni bilo tako strahovitega psihičnega pritiska, da moraš biti sposoben narediti vse in še več. Ob vsem tem pritisku, kaj moraš in kaj je nujno, pa nam še zmanjkuje časa. Tega prej ni bilo. Pa ne da ne bi hoteli, delo smo tako razporedili. Politika pa je nekaj povsem drugega. Ni primerljiva, ker nikoli zares ne veš, kaj si mislijo ljudje, ki jim nekaj pripoveduješ, razlagaš, nizaš argumente ... Ne veš, ali razmišljajo ali te sploh poslušajo in ali to sprejmejo kot objektivno. Dostikrat imaš pač občutek, da kot je bilo zmenjeno v poslanski skupini, v stranki, koaliciji, tako se pač odločajo in sploh ne poslušajo govorca. Slišijo pa dovolj, da se lahko na račun koga pozneje tudi norčujejo, celo na računa priimkov. Razlika pač je. Kolegialnosti, tovarštva, ki smo ga imeli v tovarni, se v takem okolju ne da ponoviti. Na nek način je to lahko vzpostavljeno znotraj poslanskih skupin, prav tako seveda tudi rivalstvo. Smisel vsakršnega političnega dela je v tem, da se pojavljaš v javnosti, da te javnost čim bolj pozna, da volivci vedo zate in da poznajo tvoje delo. Volivci ne prenašajo politikov, ki v parlamentu spijo ali prebirajo časopise.

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

5

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan

- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo? Razložite.

Ne. Seveda pa je zelo odvisno, kakšen je mož oziroma žena. Poznam tudi politike, ki imajo težave z ženami. Da ne boste mislili, da smo samo ženske ovirane s strani partnerjev. Ko sem prvič kandidirala leta 1990, me stranka ni hotela kandidirati. z

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

To je odvisno od ženske same, pa tudi od družine. Odvisno je od odnosov.

Moj mož je bil prej v politiki, tako da mi je lahko pomagal s svojimi izkušnjami. Tudi pri kampanji me je podprl in to se mi zdi zelo pomembno. Lahko rečem, da je zame to, da sem poročena, kvečjemu pozitivno. Če pa drugače zastavimo vprašanje, v smislu ali je stan v politiki pomemben pred javnostjo, pa mislim, da je še kako pomemben.

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok
- enega
- dva
- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju? Utemeljite odgovor.

Po mojem skromnem mnenju so politiki, ki so poročeni in ki imajo otroke, v očeh volivcev bolj zanesljivi in bolj verodostojni. Volivci najbrž ocenjujejo, da so politiki, ki imajo več otrok, odgovorni do družine. Zato menim, da so to plusi.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor?

Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Pri vsakem odločanju za kandidaturo in za aktivno politično življenje mene kot žene in matere sva se z možem posvetovala. Ko je z mojo odločitvijo soglašal, mi je ves čas stal ob strani in resnično moram priznati, da je zelo zelo pomemben člen. Sploh to, kakšen odnos ima zakonski partner do političnega dela in življenja. Pri meni je bilo to pozitivno. Mož mi je ves čas stal ob strani. Naj pa še enkrat povem, da so me podprli tudi vsi moji sorodniki, ne samo otroci, temveč tudi bratje in sestre ter drugi. Tudi širša družina me zelo podpira. In lahko povem, da to precej pomaga tudi pri politični kampanji. Tu imam v mislih pogovore z njihovimi prijatelji, saj na ta način pridobim tudi kakšen glas.

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da
- ne

To pa zato, ker imam konkreten primer: pred kratkim, ko je bil mož proti neki moji odločitvi, sem po pogovoru premislila in pretehtala argumente ter se na koncu nisem odločila tako, kot bi se sicer.

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podpirali?

- da
- ne

Tudi ne. Tu mora biti popolno soglasje. Če je razkol v družini, potem človek ne more s srcem delati tega, kar si želi.

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udejstvovanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med starši, otroci, partnerjem, prijatelji in krajanj.

1. partner/mož
2. otroci
3. prijatelji
4. krajanj
5. starši (so pokojni). Verjetno bi jo podprli še bolj kot partner.

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in drugimi kandidatki, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

Če govorimo konkretno o teh volitvah, lahko povem, da je bila samo ena ženska protikandidatka. Bila je zelo mlada, neizkušena, poleg tega pa je nastopala na volilni listi stranke, ki v Izoli nima nekega velikega pomena. Bila je zelo uspešna, saj je prejela izredno visok odstotek glede na to, kaj je ta stranka dobivala na prejšnjih volitvah. A tega ni dobila zato, ker bi bila ženska, ampak zato, ker je kandidirala na listi stranke, ki je dosegla velik uspeh na teh volitvah.

Primerjalne prednosti med njo in menoj ... Lahko povem, da za volitve v državni zbor mladost ni prednost, ne glede na spol. Ljudje razmišljajo, da mora biti človek v zrelih letih, recimo star več kot 40 let. Ne vem sicer, če so že kdaj delali kakšne ankete, ki bi to potrdile, a prepričana sem, da so leta med 40 in 50 najbolj primerne za kandidaturo. Drugače je pri občinskem svetu, kjer so mladi zelo zaželeni in pogosto zelo uspešni, ker jih tudi okolica bolj pozna.

Velika prednost je tudi, če te okolica dobro pozna. Jaz sem imela v primerjavi s tem dekletom zagotovo faktor 50. Samo po sebi je umevno, da me večina pozna kot županjo. Zagotovo 99 odstotkov ljudi v Izoli. Njo pozna morda od 30 do 35 odstotkov ljudi, in to zdaj, ko je kandidirala, prej jo je poznalo še bistveno manj ljudi.

Tretje je to, da so njene izkušnje v javnem nastopanju zelo borne. Verjetno se je nekaj naučila, a po svojih izkušnjah vem, kako je, ko začneš. K sreči sem imela tudi prej tak poklic, kjer sem morala sorazmerno veliko govoriti in nastopati, na primer zbori delavcev v tovarni in podobno. To ni lahko delo, ampak so bile kar težke bitke. Morala sem se naučiti nastopanja, in to kar skozi prakso. Ona pa teh izkušenj ni imela in to ni zanemarljivo dejstvo. Potem pa še nekaj – rang v stranki. Vsaka stranka pač »uporablja« tiste kandidate, ki so že javno poznani. Vključuje jih za nastopanje na večjih soočenjih, tudi ko gre za državne volitve. Seveda je tako, da sem jaz dobila svojo možnost, medtem ko ona te priložnosti ni imela. Tu je objektivno tako, da sem to prednost imela, ona pa ne.

Če pa pogledamo njene prednosti, so to zagotovo svežina in ključno dejstvo, da je imela za seboj Katoliško cerkev. To je bilo intenzivno v tolikšni meri, da je bilo že neokusno, pa ne želim tega kritizirati, a tako je bilo. Del njenega volilnega telesa jo je seveda podprl. Čeprav je zanimivo to, da ko smo mi nastopali po maši z našimi stojnicami, so se verniki bolj ustavljali pred našo kot pa njeno stojnico. No, ampak to je spet stvar poznanosti. Razen tega, da je nastopala na listi »prave« stranke, torej takšne, ki je izbruhnila v letu 2004, drugih večjih prednosti, razen svežine, ni imela. Zanimivo je, da pri državnoborskih volitvah ne tekmuje med seboj kandidati različnih list, ampak tekmuje kandidati iste stranke v različnih volilnih okrajih. In to je iznakažen volilni sistem. Zato menim, da bi bil čisti proporcionalni sistem, kjer bi tekmovali med seboj v volilnih enotah, precej boljši. Da ne

govorimo, da bi bila s tem dana tudi možnost zadrge, s čimer bi bila vsaj približno zagotovljena enakopravnost spolov pri kandidiranju.

Sama nisem zagovornica tega, da moramo ženske na vso silo v politiko, vendar pa, če se že odločimo za vstop, da vsaj imamo to možnost. Jaz sem prepričana, da v Sloveniji prav nobena politična stranka ne omogoča enakopravnega nastopa na volitvah. Moški so v vseh strankah močnejši, zato seveda ugodnejše in boljše okraje prevzamejo sami. Razen v mojem primeru, kot veste, je Izola dober okraj, pa še tu sem si morala to pozicijo izboriti sama leta 1992. Ko mi je to uspelo, ni bilo več vprašanja, ali bom tu kandidirala ali ne. Ta volilni okraj bi si sicer zagotovo izboril moški, če ne bi bila sama že dovolj znana oseba in so me na podlagi tega kandidirali. Že leta 1992 so me ljudje poznali, medtem ko so bili moški manj prepoznavni. To prednost sem seveda takrat lahko uporabila. In to je v glavnem to. Če se po volilnih okrajih izbira kandidate, si po navadi izborijo boljše volilne okraje in majhen volilni okraj z majhnim številom prebivalcev. To je veliko bolje kot pa večji. In moški to vedo in to pritegnejo. Izkušen politik ve, kam mora iti, da bo izvoljen. Normalno.

12. Ali ste pred izvolitvijo v državni zbor že delovali v politiki?

- da
- ne

Bila sem poslanka od leta 1992 do 1996 in leta 1997, ko sem bila izvoljena za županjo, enako tudi leta 1998 in 2002. Leta 2004 sem kandidirala in bila izvoljena v parlament.

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro
- finančni razlogi
- nova izkušnja
- prošnja strankarskih kolegov
- izziv

Največje možnosti za izvolitev sem imela jaz. To je bil eden od razlogov. Poleg tega sem računala, da bom v parlamentu (takrat še nisem vedela, da bomo levosredinske stranke doživele tak poraz) veliko več postorila kot županja in parlamentarka hkrati. Za regijo in občino tudi. To je bil tehten razlog. Zavedam se, kot pravi ustava, da smo poslanci predstavniki vsega ljudstva, vendar pa me ni sram priznati, da se bolj trudim za Primorsko kot pa za druge dele Slovenije. Drugi poslanci delajo povsem isto in se borijo za svoje regije. Tako se med seboj dogovorimo in tako pač je. Gre za to, da bolje poznaš razmere in problematiko. Kako naj sama vem, kaj potrebuje Prekmurje? To je stvar dogovora. Moramo pa biti korektni in zavedamo se, da več pomoči potrebuje Prekmurje kot pa južna Primorska. V teh letih, odkar sem županja, sem ugotovila, da je naša lokalna samouprava res katastrofalna. Nujno so potrebni popravki in žal, kot kaže, tega ne bomo doživeli v naslednjih štirih letih. No, to pa je že obče dobro, saj gre za celotno Slovenijo.

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Politika.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Sem v odboru za lokalno samoupravo in regionalni razvoj; delam v komisiji za nadzor proračuna in drugih javnih financ, v odboru za visoko šolstvo, znanost in tehnološki razvoj ter v komisiji za narodnosti.

16. Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?

- da
- ne
- enako

Ne morem zanikati, da je poslanska plača bistveno boljša od županske. Ne morem zanikati, da je kombinacija županskega volontarnega in parlamentarnega poklicnega dela zelo dobra. Priznati moram, da še nikoli v življenju nisem imela tako dobrih dohodkov. Sanirala sem vse minuse iz preteklosti ... Politično življenje in delo seveda zahtevata tudi večje izdatke. Tu je obleka, frizura, urejenost ... Iskreno povedano, ti izdatki so 30 odstotkov družinskega proračuna in v minulih letih mojega županovanja se je to zelo poznalo, zato se je nabralo veliko negativnih izidov. No, v slabem letu se mi je k sreči to popravilo. Sicer pa pošteno povedano ob kandidaturi nisem vedela, kakšna bo finančna situacija, in o tem sploh nisem razmišljala.

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- nič
- malo
- veliko

Za odločitev ni imel denar nikakršnega vpliva, sedaj pa. Naša družina bistveno lažje živi.

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Pri meni v stranki ni bilo nikogar. Odločila sem se sama, morda je bilo celo več nasprotnikov. V lokalni stranki so me sicer podpirale ženske, ki pa niso imele nikakršnega vpliva. V centrali so potrebovali ženske kvote in so gledali, da smo bile ženske vsaj pri kandidaturah številčno zastopane. Kaj je iz tega nastalo po volitvah, pa je seveda stvar in vprašanje izbire okrajev.

19. Kaj vam pomeni več?

- družina
- poslovna kariera
- oboje enako

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Ne. Ne bi odšla. To je pa ta opoj, ki te zasvoji. Zlasti na lokalni ravni je ta ženski princip še kako očiten. O čem govorim? Ženske smo po naravi takšne, da želimo sadove svojega dela videti takoj. Ko ženska doma kaj naredi, se to takoj vidi. In to je na lokalnem nivoju mogoče. Prav užitek je, zlasti v občini, kot je Izola. Ko župan nekaj naredi, se to takoj opazi in občuti.

Na nivoju države oziroma državnega zbora je to nemogoče doseči. Tudi vlada tega ne more doseči. Zato je delo politika v državnem zboru, zlasti če si v opoziciji, malodane brezplodno. Poslanec mora graditi na svoji in strankarski podobi pred javnostjo. Težko pa si zastavljaš neke konkretne cilje, razen tega, da si gradiš imidž za naslednje volitve. To je treba priznati, lahko pa v opoziciji opozarjamo na napake in nepravilnosti.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

To je nesmiselno. Brez zamere, to je nekaj podobnega kot stranka mladih ali DeSUS. Mislim, da se po spolu in starostnih skupinah ne moremo združevati. Ženske smo samostojno misleča

in neodvisna bitja, vsaka zase. Tako kot moški. V neki populaciji, kjer ženske predstavljajo več kot 50 odstotkov celotnega prebivalstva, je seveda toliko različnih žensk kot tudi moških. Združevanje žensk samo zato, da bi uveljavljali svoje interese, je nesmiselno. Vse stranke smo dolžne znotraj svojih enot poskrbeti, da se možnosti žensk izboljšujejo, dokler ne bodo enake, kot jih imajo moški. Ko bo to doseženo, ne bo smelo biti obratno. Tudi matriarhat je enako negativen kot patriarhat. Absolutno ne podpiram ženskih oziroma moških strank.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

Urejenost je pomembna. Nastop je gotovo bolj suveren, če ima človek občutek, da je urejen. Pa tudi ženske smo take, da nam je videz pomemben. In videz je pomemben. Ne gre za lepoto, gre za urejenost.

Druga stvar je inteligenca. Pri tem ne mislim na stopnjo izobrazbe, no, osnovna šola je res premalo, ampak gre za naravno danost. Tega se sicer ne da izmeriti, a brez tega v parlamentu ne gre. V strankah bi morali gledati na te zadeve. Ko stranka kandidira svoje ljudi, bi morali biti pozorni na to, da nimajo ljudi, ki so podložni, ubogljivi, ki vse storijo na ukaz, ampak da ima kandidate, ki znajo razmišljati, ki imajo svoje argumente in ki jih ne nazadnje znajo zagovarjati pred javnostjo. To je zelo pomembno, da je človek tak.

Ne nazadnje pa je potrebna tudi doslednost. Doslednost do ljudi, ki si jim nekaj obljubil, zagotovil, da potemtakem to tudi uresničiš. Pomembno je, da držiš besedo, in tu čas ne igra bistvene vloge. Moraš pokazati, da se trudiš, in poskušati narediti vse, kar je v tvoji moči. Če tega ne storiš, nisi verodostojen in ta »figa mož« prej ali slej izgubi.

Poštenje pa je tako ali tako samo po sebi umevno. Zapletanje v aferi je nekredibilno in se za politika ne spodobi. Oče mi je vedno govoril, da pravi politik da na svoj ugled več kot pa na to, ali je stranka, ki jo zastopa, zanj prava ali ne. Poslanec sam, kot osebnost, je odgovoren sam zase. Stranka zanj ne more odgovarjati.

23. Ali se vam zdi realno mogoče, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Situacija danes je taka, da lahko najprej pričakujemo predsednico države in predsednico parlamenta. Za vlado je bistveno preveč interesa s strani moških. Poleg tega za zdaj ne vidim nobene ženske, ki bi bila tako načitana in razgledana ter karizmatična obenem.

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

Pomislim na zelo intenzivne boje za uveljavitev, najprej znotraj stranke, nato še zunaj nje, potem pa na bistveno večji napor za vsako stvar, ki jo hočeš doseči v politiki, kot pa ga morajo vložiti moški. Tako pač je. Zaenkrat morajo ženske storiti veliko več, da zlezejo po lestvici navzgor. To velja tako v politiki kot v drugih podjetjih. Asociacija je torej na več energije, več napora, več truda, znanja in dela. To je ženska v politiki.

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

Ženske postavljajo družino pred vsem na svetu. Ali je to zaradi tega, ker imajo rade družinsko življenje, ali zato, ker se sicer čutijo neodgovorne, ne vem. Pri nas še vedno velja, da je ženska z majhnimi otroki in uveljavljanjem v karieri slabša mater in jo postavljajo v slabo luč. Ženska je v družini steber socialne varnosti. Zato si najde delo, ki je 100-odstotno zagotovljeno. Išče delo, kjer ni ogrožena stalnost delovnega mesta. To je torej zdravstvo, šolstvo in drugo, torej poklici, kjer kariere ne moreš delati, ker je močna konkurenca.

V Ameriki na primer se dogaja ravno obratno kot pri nas. Tam ženske gospodinjijo doma, dokler se otroci ne odpravijo na fakultete in ne zapustijo domov. Takrat se zavejo, da je treba v življenju tudi delati in še kaj drugega početi, kot pa samo skrbeti za dom in družino. V Sloveniji pa je tako, da vse življenje delamo, zato pozneje ne razmišljamo o karieri, ampak o politiki. Ženske imajo občutek, da lahko kaj postorijo, na žalost pa je takšnih žensk, ki se tega zavedamo in lotimo, malo. Mislim, da smo prvi problem, da je tako malo žensk, kar me same, saj se za to ne odločamo. Seveda je razlogov več. Vsi politični položaji in s tem povezani poklici so povezani z nekolikšnim tveganjem. Nikoli ne vem, kaj se bo zgodilo ob novih volitvah. Pojavi se problem socialne varnosti družine in to je tehten razlog, zaradi katerega se ženske ne odločajo za ta poklic. Če pa poleg tega ženska nima podpore doma, potem se nikakor ne odloči. Upam se trditi, da je največji problem doma in v okolju, ki bi morebiti žensko ožigosalo za slabo mamo in ženo. Potem so tu liste in tako dalje in tako naprej.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

Rešitev je v vzgoji doma. Dokler bomo ženske svoje hčerke vzgajale kot ženske in sinove kot moške, bo tako, kot je. Dokler bo vzgoja prepuščena samo materam bo tako, saj one vzgajajo v tradicionalno-patriarhalnem duhu. Oba morata poskrbeti za otroke in vzgojo. Pri nas je bilo veliko otrok in vsak je bil odgovoren za kompletno gospodinjstvo. Vsak je imel svoj dan in vsi smo delali vse, tako ženske kot moški. Ni bilo ženskih in moških opravil.

27. Zakaj je politika moški poklic?

Zaenkrat še. Čez 15 do 20 let pa bo to enakovreden poklic. Če sem malo zlobna – mislim, da če bi bilo poklicno delo v politiki bistveno slabše plačano, potem bi to kmalu postal ženski poklic.

28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za candidature?

Pot je treba poiskati od lokalnega k državnemu nivoju. Težko si predstavljam, da se bo neka mlada ženska vrgla v visoko politiko. Najprej je treba opraviti volontersko fazo. To so stvari, ki se odvijajo postopoma.

Poleg tega menim, da moramo oblikovati prisilo. Stranke je treba prisiliti, da bodo oblikovale zadрге, da zagotovijo enako število moških in ženskih kandidatk. Funkcionarje v strankah je treba prisiliti, da bodo iskali ženske in se potrudili najti dobre kandidatke. Danes trud ni pomemben. Daš pač ženske na listo in to je to. Leta 1992 sem bila še idealist in proti uzakonjanju kvot, naivno misleč, da bodo za zastopanost žensk stranke poskrbele same. Eno figo! Dejansko brez zakonske prisile ne gre. Tako je bilo na Danskem, Švedskem, Norveškem. Lonček pristavijo tudi novinarji, ki postavljajo vprašanja tipa, kako pa funkcionira doma, če ste veliko odsotni. Spominjam se, da je visoka norveška političarka lepo povedala, da sta se z možem dogovorila, da bo on prevzel del skrbi za dom. Domov je prišel še z eno likalno desko in žena je bila zelo zmedena. No, izkazalo se je, da jo je kupil za sina, češ da tudi on lahko kaj postori. To je delitev dela med vsemi. To je primeren način.

Mediji marsikdaj naredijo več škode kot koristi, ker s tovrstnimi vprašanji ustvarjajo oziroma ponavljajo nek tradicionalen vzorec. Družine, kjer možje kuhajo in likajo, so prej čudne kot ne. Opisani primer je vreden pohvale in je dobra praksa za druge.

Sicer pa so za vse te spremembe potrebne generacije. Če pogledamo čase feministk in sofražetek, ki so nam pravzaprav izborile volilno pravico in današnji čas, lahko ugotovimo, da se je spremenilo bolj malo. V Franciji so morali pod prisilo preprečiti nošnjo verskih simbolov. A spet so kratko potegnile ženske. Samo one nosijo feredže, mar ne?

Priloga A4: Anketni intervju s Cvetko Zalokar Oražem

CVETKA ZALOKAR ORAŽEM

LDS

PROFESORICA SLOVENSKEGA JEZIKA IN PRIMERJALNE KNJIŽEVNOSTI

15. 4. 1960, v DOMŽALAH, SLOVENIJA

OVEN

KRATEK OPIS: *Zelo veliko imam energije. Kot hudič (smeh). Veliko berem, hodim v hribe, smučam. Zelo rada imam potovanja.*

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

3

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan

- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo? Razložite.

Ne, s politiko ne. Najbrž to ni pomembno. Ne vem, mislim da ne čutim posebnega vpliva. Seveda je fino, če je situacija doma, torej na tej osebni ravni, urejena. Da nimaš težav in te tovrstne reči ne ovirajo, tako da se lahko s polno mero posvetiš politiki.

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

Prednost.

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok

- enega

- dva

- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju? Utemeljite odgovor.

Ko so otroci majhni, potrebujejo veliko časa. Način dela v politiki je z organizacijskega vidika zelo neprijazen. Nočno in popoldansko delo sta povsem brez ozira na družino, in to ne glede na to, ali so politiki moški ali ženske. V takem primeru je res težko in pozdravljam skandinavske države, kjer so zaradi vseh udeležencev v politiki uredili delavnike. Med 16. in 20. uro se v parlamentih ne dogaja nič. Ljudje so pri svojih družinah. Pri nas pa smo v nekem na pol izrednem stanju, kot da se ne bi dalo delati v normalnih razmerah.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor? Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Pri prijateljih je tako, da se seveda vsi ne morejo strinjati z vsem. Na ta račun včasih kakšnega tudi izgubiš. Drugim se ni treba izpostavljanje in lahko molčijo, medtem ko moram sama večkrat povedati, kako razmišljam. A to so osamljeni primeri. Ne nazadnje se neke vrednote in stališča izoblikujejo že zelo zgodaj in večina nas ima prijatelje še iz mladostnega

obdobja. Nekateri me zelo podpirajo. Zelo sem vesela, če dobim kakšno spodbudno SMS-sporočilo.

Kar pa se krajanov tiče, je zanimivo to, da v moji okolici vlada neko tradicionalno prepričanje. Sosedu me sicer podpirajo, sicer pa v svojem volišču po navadi dobivam skoraj najmanj glasov. Morda je to slovenska »fovšija«. Sem pa le liberalka po prepričanju in v takem okolju to ne deluje. Povsod drugod je bolje.

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da
- ne

O tem sploh ne razmišljam, ker ne vem, zakaj bi bil proti. Vsak počne, kar ga zanima. Nikoli še nisem razmišljala o tem. Misliš, da bi se zato ločila? O teh stvareh se je treba pogovoriti in če je to nek normalen zakon, potem se da vse uskladiti.

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podpirali?

- da
- ne

Nekaj tega otroci seveda občutijo. Recimo moje delovanje na lokalni ravni. Sin, ki hodi v šolo, je marsikaj izkusil na svoji koži. Večkrat mi je rekel, da se mora lepše vesti kot drugi, da je bistveno bolj na očeh vsem. Včasih pravi, da bi rad imel mir pred vsem tem. (smeh) Čeprav moram povedati, da je izrazito za vključevanje ljudi pri pomembnih zadevah. To se mu zdi zelo pomembno. Poleg tega pa menim, da takšnega otoka, ki bi tako drastično nasprotoval moji odločitvi, sploh ne bi vzgojila. (smeh)

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udejstvovanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med: starši, otroci, partnerjem, prijatelji in krajanu.

1. starši
2. otroci
3. partner
4. prijatelji
5. krajanu

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in drugimi kandidatkami, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

V mojem primeru je to dolgotrajno delo na lokalni ravni. Mukotržno, a s pristnim odnosom do ljudi. Odraža se moja načelnost, tudi na zadnjih volitvah, ko je bilo veliko govora o klijantalizmu in korupciji, se je hitro pokazalo, da nimam ničesar s tem. Načelna drža in uspehi so zelo pomembni. To ljudje opazijo in na dolgi rok se stvari pokažejo. Še tako dober retorik ne more tega »zblefirati«.

12. Ali ste pred izvolitvijo v državni zbor že delovali v politiki?

- da
- ne

Dolgo sem delala na občini. Še pred tem v ZSMS (Zveza socialistične mladine, op. p.). Vmes sem pol leta delala v knjižnici, potem pa sem se vrnila na lokalni nivo politike, sprva kot županja, pozneje pa sem kandidirala za poslanko.

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro
- finančni razlogi
- nova izkušnja
- prošnja strankarskih kolegov
- **izziv**

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Na državni ravni sem kandidirala zato, ker se da na ta način veliko več narediti za lokalno raven. Glede na to, da je to moj drugi mandat, pa lahko rečem, da je bil tokrat res izziv tudi samo to, da pridem v parlament. Da zagovarjam liberalna in demokratična stališča, za katera se zavzemam. Tu imam možnost, da to obče in javno predstavim ter na marsikaj opozorim. To je izziv, da nisi samo za šankom v gostilni in samo kritiziraš, ampak da javno in aktivno posegaš v to. Poleg tega so lokalni interesi v parlamentu zelo podcenjeni in slabo zastopani. Govorim o občinah na eni in državi na drugi stran, saj vsak od poslancev že kaj naredi za svojo občino. Na splošno želim povedati, da je pri nas vsa zadeva preveč centralizirana.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Sem v odboru za lokalno samoupravo, v zdravstvu in delujem pri volilno-mandatnih zadevah. Imaš le tri področja in to me je doletelo. Tu sem najbolj dejavna.

16. Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?

- da
- ne
- enako

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- nič
- malo
- veliko

Po mojem mnenju so to zelo slabo plačane funkcije. Sprva ima človek občutek, vsaj splošna javnost meni tako, da je to dobro plačana služba. Konec koncev 600 tisočakov ali več, kot imajo nekateri, ni malo. Zdi se dobra plača. Če pa človek preračuna vse delovne ure, moje delo, ki ga opravljam kot županja in je brezplačno, potem je to mala plača. Pa še nekaj je. Denar je lahko enak za dva, ki delata bistveno različno. Nekateri še premalo delajo za svojo plačo. V vsakem mandatu imaš ljudi, ki jih pravzaprav sploh ni. In ti res dobro zaslužijo. Za tiste, ki pa delamo in študiramo zakone ter smo ves čas aktivni, pa urna postavka navsezadnje ni tako visoka.

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Prej sem bila v drugi stranki, tako da sem pravzaprav konvertet. Bila sem v Združeni listi. Potem sem kandidirala na listi LDS, saj so bile ženske, ki so delale v tej stranki, precej bolj

*pomembne. V stranki je bil veliko bolj normalen odnos do uveljavljanja ženske politike. V ZLDS so imeli manj posluha pa tudi predsednik mi ni več pasal. (smeh)
Potem so me precej nagovarjali – tako Gregor Golobič kot tudi Tone Rop. Mislim, da mi je bila bližje ta sredinska politika, ki jo je imel LDS.*

19. Kaj vam pomeni več?

- družina

- poslovna kariera
- oboje enako

Če imaš majhnega otroka, potem pač tega ne počneš, čeprav bi se tudi dalo. Vendar ponavljam, če bi imeli bolj prijazne pogoje dela v stilu skandinavskih držav, kjer je to služba kot vse druge. Za parlament bi bilo dragoceno, da bi sodelovale tudi mlade matere. Parlament bi moral biti odraz stanja v družbi, kar pa absolutno ni. Parlament ni odraz družbe, ne lobijev, ne slojev in ne interesov. In vse, kar od tega odstopa, je slabo. Sicer pa je zasebno življenje vedno na prvem mestu. Zagotovo. Kaj boš s kariero ves nesrečen? Potem tudi poklicno deluješ slabše.

Kar nekaj ljudi obstaja, ki se zavestno odločijo za samskost, in to je relativno lažje. Relativno zato, ker potem pač nimaš varnosti in neke družinske ljubezni, ki pa jo vsak od nas intimno zelo potrebuje. Ugotavljam, da če stvari v družini niso urejene, potem se to odraža na poklicni poti. Morda je tudi zato toliko tečnih ljudi naokoli. (smeh)

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Ne, nisem. Vsaj zaenkrat še ne. Moram pa povedati, da se to, kar se zdaj dogaja ženskam v parlamentu, ni dogajalo še nikoli. Tako malo podpore s strani predsednika, vodstva državnega zbora, s strani Pečeta in Cukjatija in drugih ljudi ni bilo še nikdar. Saj ne rečem, da so krivi oni, samo podpore pa ni. Na primer ob mojem opozorilu, da hodijo SNS-ovci s pištolami naokrog po parlamentu. Cukjati je mene obtožil, da delam lastno promocijo na račun tega. Še posebej na nekem kolegiju, kjer sem opozorila na to zgodbo. Nihče pa ni rekel »Dragi gospodje, morda pa res ni primerno, da z orožjem hodite naokoli.« Tak vzorec se lahko že jutri prenese na otroke v šoli, ker bodo mislili, da s tem izražajo neko svojo moč in pozo. Zdi se mi, da to, do žensk izjemno nenaklonjeno vzdušje, še nikoli ni bilo tako izrazito. Veliko je tudi nizkih in posmehljivih udarcev s hodnikov parlamenta. Ampak meni to vpliva samo še več poguma. (smeh) Če imaš doma stvari urejene in če se ničesar ne bojiš, si misliš svoje in mimogrede pozabiš na to. S takšnim načinom boš čez 20 let z nekimi osebnim zadovoljstvom gledal nazaj na svoje dobro delo. Takrat bo tudi družba do žensk bolj prijazna. Svoje stranke sicer ne bi ustanovila, morda bi »pobegnila« s kakšno ekipo stran. Zagotovo pa ne bi v stranki ostala samo po inerciji, samo zato, ker tako je. Če bi se porušili temelji in bi stranko prevzeli ljudje, ki mi po svojih prepričanjih ne bi bili blizu, me nihče ne bi ustavil.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

Ne, pa tudi menim, da to ni dobro. Morda na lokalnem nivoju. Družba mora funkcionirati uravnoteženo, ker bi bilo sicer še več verbalnega nasilja nad ženskami. Poleg tega ženska stranka ni rešitev.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

Zelo dolga pot je do takšne karizme. Morda komu kdaj uspe. Recimo, da je v stranki, ki ima visok rejting in se ljudem izvolitev kar na lepem zgodi. Marsikomu se to zgodi, tako moškim kot ženskam. So bili pač ob pravem času na pravem mestu. Pred štirimi leti je bil to LDS, danes SDS. Sploh ni bilo tako pomembno, kdo je na listi, ampak je bila ključna stranka. Ljudje so se opredelili za stranko, zato je bil lahko izvoljen tudi kdo brez afinitet. Za neko normalno politično uveljavitev pa je pot dolga. Stranke morajo veliko delati na tem, potrebna je volja, ženske je treba medijsko izpostaviti, tudi tako, da predstavi kakšno mnenje. Ženske se morajo pojavljati v medijih, ne pa da samo sedijo kot fikusi v parlamentu. To je dolgoročna zadeva. Afirmacija je večletna. Zdi se mi prav, da se človek uveljavi že prej, na kakšnem drugem delovnem mestu. Nase lahko opozori z delom v društvih, torej v nevladnih sferah. Najbolje je začeti v lokalnih sferah, kjer se lahko veliko naučiš. Politika je stroka, ki zahteva veliko znanja, rutine in obvladovanja poslovnih zadev. Brez tega lahko začetniki izpadejo zelo nevešči.

Na dolgi rok je dobro imeti svoje mnenje. Ne moreš biti samo všečen, samo za okras. Bistveno je, da zelo veliko delamo. Ženske moramo več delati kot moški. Moškim so nekatere stvari kar samoumevne, bolj so komolčarski in si znajo na druge načine najti svoje mesto. Tudi z igricami in nočnimi fintami, ponočevanji in podobno. Tega pri ženskah ni. Po navadi gremo takoj domov, oni pa v gostilne, kjer en drugemu dajejo podporo. Pa saj tudi mi držimo skupaj, samo bolj na tej resni ravni.

Za vse pripombe je dobro imeti trdo kožo. Pri Širci sem videla, kako šokantna je bila zanjo ta izjava. Dneve in dneve je potrebovala, da se je spravila k sebi. Veste, kdor doživi takšno medijsko-slovensko zgodbo, ki se potem samo še eksponira in tisočkrat ponovi, resnično potrebuje izjemno notranjo trdnost. Debelo kožo, če hočete.

23. Ali se vam zdi realno mogoče, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Da, vse bi lahko imeli. Realno? Morda se bo že z naslednjim mandatom našlo neko pomembno mesto za žensko predstavnico. Morda v parlamentu ali pa se bo celo našla stranka, ki jo bo vodila ženska. Zdaj, ko smo mi v krizi, se je ogromno moških začelo spraševati, če morebiti le ne bi spustili neke ženske v ospredje, da reši našo eldeesovsko ladjo. Ob tem pa je žalostno, da se to zgodi šele takrat, ko nastopi kriza. Takrat, ko je vse krasno in ko imajo stranko le zaradi oblasti in moči, si moški med seboj razdelijo plen. Zdaj, ko je »poden«, pa lahko pride tudi senatorka. (smeh)

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

Pomislim na to, da se mora ženska neprestano bojevati, dokazovati in izpostavljati.

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

Neprijaznost politike do žensk, pomanjkanje časa in tradicija.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

Začne se pri strankah, ki premalo žensk uvrstijo na liste, in prav dosti ne naredijo za njihovo promocijo. Ljudje volijo precej čredniško tudi tiste, ki jih pogostokrat vidijo, pa čeprav po televiziji govorijo bedarije. Ženskam pač ne dajo prostora. Moški se prerivajo, ženske pa niso tako grabežljive.

27. Zakaj je politika moški poklic?

V Evropi to ni več floskula, kot je pri nas. Sprejeli so določene ukrepe pozitivne diskriminacije, in to je to. Pri nas pa se o tem samo govori in diskutira. V Belgiji, Franciji in celotni Skandinaviji so kvote že zdavnaj uvedli. Malo se že spreminjamo, a to zato, ker smo jih s strani Evrope dobili po prstih.

28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za candidature?

Zelo veliko lahko naredijo mediji. Če bodo ljudje čutili, da imajo vpliv, potem ostaja upanje. Tudi ljudje ne morejo biti samo v vlogi kritika, ampak bi morali svojo vlogo nadgraditi. Ne moreš pričakovati, da bodo drugi vse storili zate. Za te stvari se je treba boriti. To je služba kot vse. Treba je normalizirati pogoje dela, da bodo takšni kot v vsaki drugi službi. Tako, da bo vseeno, ali gre ženska poučevati v šolo ali pa pride v parlament in oddela stvari tako, da se bori za določene stvari. Mislim, da obdobje žensk prihaja. Prav gotovo, na vseh nivojih. Trend gre dalje.

Priloga A5: Anketni intervju z Darjo Lavtižar Bebler

DARJA LAVTIŽAR BEBLER

LDS

UNIVERZITETNA DIPLOMIRANA PRAVNIKA

10. 10. 1950, v POŽAREVCU, SRBIJA IN ČRNA GORA

TEHTNICA

KRATEK OPIS: Je prava Gorenjka in pravi, da je zanje značilno, da so zelo zadržani in ne pokažejo čustev takoj.

Po horoskopu sem tehtnica in veliko tega, kar piše o tem znamenju, sem prebrala. Seveda sem si zapomnila le pozitivne lastnosti. (smeh) Tehtnice si domišljam kot razsodne, racionalne in umirjene. Sama vedno poskušam najti ravnovesje okoli sebe in v odnosu z drugimi. Tehtnice imajo smisel za lepoto, umetnost, tudi sama sem vedno gojila to. Od nekdaj sem imela rada lepe stvari. Spominjam se, ko sva bila z možem v Kranjski Gori in je šel v trgovino, kjer se je odločil, da bo kupil toaletni papir ... (smeh) Najbrž se mu je zdelo, da ga utegne zmanjkati, in ga je kupil. (smeh) Sicer je čisto lepo, da se je spomnil, ampak prinesel je zelenega, medtem ko imamo mi roza kopalnico ... (smeh) Pa sem mu rekla: »Lepo te prosim, kakšen papir si pa kupil?!« Res sem znorela, kako mi lahko takšnega prinese! (smeh)

Glede doslednosti pa je tako. Jaz potrebujem precej časa, da se odločim. Z izjemo stvari v življenju, ki so elementarne, tam takoj izstrelim in ni druge variante. O stvareh, o katerih pa sama nisem najbolj prepričana, pa potrebujem precej časa, da premeljem v sebi vse možne variante in posledice. Zato mogoče potrebujem več časa, da se odločim, kot pa kdo drug. Vendar pa, ko se enkrat odločim, za tem stojim in se ne premaknem več.

Zase pravim, da sem delavna na svoj način. Včasih bolj, včasih pa nisem prepričana, da delavnost privede do prave odločitve oziroma prave poti. Dostikrat se mi je zgodilo, da je bil govor, ki sem ga naredila v zadnji minuti, veliko boljši kot pa tisti, ki sem ga pripravljala prej, recimo dan prej ... Več pa nikoli nisem imela časa za pripravo, ker je drugega dela vedno dovolj.

Rada imam glasbo. Predvsem klasične zvrsti, tudi jazz in soul. Tudi pojem rada. Slikarstvo mi je blizu, skratka navdušuje me vse, kar je lepo.

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

4

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan
- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo? Razložite.

Seveda vpliva, in to tako, da imaš v življenju pač še nekoga, na katerega se moraš ozirati in tudi on nate. Včasih je treba kakšno stvar uskladiti, na primer glede družinskega življenja, včasih glede pogledov na svet. Včasih se recimo z možem sploh ne strinjava glede političnih opcij, se sporečeva oziroma izmenjavava mnenja. Z možem partnerstva ne jemljeva tako, da bi morala za vsako ceno enako misliti o stvareh, sploh ne. Mislim, da je to dobro, da imava glede kakšnih stvari zelo različna mnenja.

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

Trenutno se mi zdi, da je še vedno prednost. (smeh)

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok
- enega
- dva
- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju? Utemeljite odgovor.

Ne, ne ... mislim da ne. Otroci so tista danost, v katero se vživiš. Ne razmišljaš, kako bi bilo, če jih ne bi imel. Otroci so v življenju ovira samo v tem smislu, da sem še kot mlada poslanka vedno morala poskrbeti za varstvo otrok. Moj mož je kot profesor takrat veliko potoval in se udeleževal različnih konferenc kot gostujoči profesor v tujini, zato je vsa ta skrb za otroke padla na moja ramena. Ker v Ljubljani nisem imela nobenih sorodnikov, so mi pomagale varuške in prijateljice. Kadar je bilo zelo hudo, sem oba poslala v Kranjsko Goro k mojim staršem, ki sta bila takrat še živa. Vedno smo nekako kombinirali.

Sploh prej je bil poslovnik državnega zbora tak, da si moral biti ves čas prisoten. Po spremembi pa se točno ve, kdaj bo glasovanje in kdaj moraš dejansko biti tam. Včasih je bilo tako, da je razprava tekla, zainteresirani poslanci so bili tam in zagovarjali svoja stališča. Zdaj pa se napiše ob tej in tej uri je glasovanje o tem in tem zakonu ali predlogu. Seveda takrat moraš biti tam. Prej tega ni bilo. Mi smo morali biti v dvorani vsak trenutek, ker se je lahko vsak trenutek preverjala sklepčnost, lahko je kdo predlagal glasovanje, ki je bilo odvisno od udeležbe, in tako naprej ... Tega zdaj ni, in zato je veliko lažje. Ali pa recimo, danes Ljubljanski kabel prenaša zasedanje državnega zbora v živo, tako včasih namesto da grem v restavracijo, skočim domov, prižgem televizijo in točno vem, kateri poročevalec govori, kdo mu sledi, točno vem, kdaj bo glasovanje. To je pač ta prednost. Poslovnik je v tem pogledu uredil zadeve tako, da vsaj veš, kdaj lahko recimo mlada mama skoči v vrtec, če je v bližini. Je pa res, da smo načeloma vsi zelo zaposleni, potem pa so še delovne skupine, zato si lahko mislite, da je usklajevanje zelo težko. Mislim, da bi bil danes otrok za mlado mater poslanko, grdo rečeno v tem smislu, ovira, ker je to težko združevati. Ampak se pa da, odvisno seveda, ali imaš doma ljudi, ki ti pomagajo.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor? Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Mislim, da vsi. (smeh) Odvisno od tega, koliko je kdo zagret za kakšno temo. Mislim, da me podpira vsa družina, vsi po vrsti. Pred tem pa tudi moj pokojni oče. On je zelo vplival na to, da sem vstopila v svet politike. Bil je zelo izobražen, obiskoval je gimnazijo Škofovi zavodi in ves čas je poudarjal, da je družba ženskam premalo naklonjena. Tudi mene je podpiral v vsem, kar je zadevalo političnega nastopa. Zavzemal se je za to, da bi morale biti več žensk na odgovornejših mestih in tudi v politiki. Menil je, da ženske pač razmišljajo nekoliko drugače oziroma da smo bolj subtilne v nekaterih stvareh in da brez tega pogleda odločitve, ki so sprejete za celotno družbo, ne morejo biti verodostojne.

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da
- ne

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podpirali?

- da
- ne

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udejstvovanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med starši, otroci, partnerjem, prijatelji in krajani.

1. partner/mož
2. otroci
3. starši
4. prijatelji
5. krajani

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in preostalimi kandidatkami, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

Mislim, da sem bila edina ženska v svojem volilnem okraju. Vendar sama te stvari ocenjujem takole – nisem več tako rosno mlada ženska, kar je po eni strani srečna okoliščina, ker te ljudje ne presojajo več po lastnostih, ki naj bi jih imela mlada ženska. Očitno je, da so me ljudje videli kot žensko, ki že ima 50 let, ki je izkušena in preverjena političarka. Po drugi strani pa so me lahko volivci že videli v vlogi, za katero sem se ponovno potegovala. Na nek način sem dobra v osebnih kontaktih. Ko ljudje z mano govorijo, ko vidijo, da poskušam biti do njih odprta, odkrita in da se ne pretvarjam ... in navsezadnje tudi to, da vidijo, da nisem priplavala po »župi«, kot se reče pri nas na Gorenjskem. (smeh) Gre za to, da se sami prepričajo, da nekaj znanja vendarle imam in da nisem neka »aberveznica«. Vendar pa moram poudariti, da nisem imela ravno najlažjega dela. Zadnja tri leta zaradi dela v Strassbourgu nisem imela stika z bližnjo okolico, tako da se pojavi problem, ker enostavno zgrešiš eno generacijo. Ko sem iz Slovenije odšla, se seveda tudi nisem toliko pojavljala v medijih. Tisti, ki so bili ob mojem odhodu stari 15 let, so ob vrnitvi postali volivci. Ker so tudi oni odločali o meni, menim, da nisem imela prave priložnosti, da bi se tudi njim približala in jih pridobila. To je bil moj hendikep. Zagotovo pa so me poznali starejši volivci, ki so bolj disciplinirani in se jim nikdar nisem zamerila. Sama nisem imela nobene večje afere za seboj, prav tako se nisem z ničimer okoristila in nisem zlorabila svojega položaja. Sem človek, ki ga te stvari ne zanimajo. Mene ne morejo z lešniki kupiti! Mislim, da sem s svojim vedenjem

pripomogla k temu, da nikomur ni prišlo na misel, da bi mi predlagal kakšno tovrstno reč. Ni se še zgodilo, da bi kdo prišel do mene kot poslanke in mi dal podkupnino, da v zameno nekaj naredim, vložim kakšen amandma ali morebiti, da prepričam svoje kolege ... Govorim o korupciji, ki se morda dogaja. Če sem že kdaj slišala kaj podobnega, da je kdo koruptiven na primer, sem se vedno spraševala, zakaj hudiča pa meni nihče še ni ponudil takšne variante. Sem pač takšen človek, ki mu je bolj pomembna čast kot pa karkoli drugega. To so stvari, ki so meni zelo pomembne in bolj dragocene kot nekomu, da se vozi v dobrem avtomobilu. Mene to sploh ne zanima. Rada imam lepo urejen dom, drobne stare stvari, ki me spominjajo na moje prababice. Rada imam barvno sozvočje, in to je verjetno tista astrološka tehničnica v meni.

12. Ali ste pred izvolitvijo v Državni zbor že delovali v politiki?

- da
- ne

Začela sem kot novinarka z 19 leti, in sicer na televiziji kot napovedovalka. Ko sem diplomirala na Pravni fakulteti, mi je takratni direktor Dušan Dolinar, zdaj že pokojni gospod, predlagal, da bi ostala na televiziji, češ da dobro poznam ustanovo in delo s kamero. Predlagal mi je, da bi ostala kot novinarka. Po premisleku pa malo tudi zaradi lenobe, da ne bi šla v službo na sodišče, sem se le odločila in tako sem bila pet let novinarka na televiziji v dnevno-politični redakciji TV Dnevnik. Pokrivala sem vse, kar je bilo v povezavi s pravom. Pravosodje, republiško zakonodajo v takratni skupščini, človekove pravice ... Ko sem dobila prvega otroka, se je pojavila težava, zato sem odšla v strokovno službo, na takratno SZLD. In takrat so se začele te človekove pravice in soustanovila sem Bavconov svet za človekove pravice oziroma sem sodelovala pri ustanovitvi in bila potem tudi članica sveta, neprofesionalna sekretarka tega sveta, nato pa sem kandidirala na volitvah in bila izvoljena v parlament leta 1990, ko smo se »začeli« ito osamosvojitvev. Naša stranka socialistov je bila tudi prva pobudnica plebiscita. Sama sem pisala prvi osnutek zakona o plebiscitu.

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro
- finančni razlogi
- nova izkušnja
- prošnja strankarskih kolegov
- izziv

Že dvakrat sem bila poslanka. Potem ko človek prehodi neko pot, ugotovi, kaj mu odgovarja in kaj ne. Kot poslanka se dobro počutim. Kot riba v vodi. (smeh) Zdelo se mi je tisto pravo, tisto, kar je meni pisano na kožo. Kot poslanec imaš odgovornost, da si konstruktiven, da daješ dobre predloge, da preprečiš velike neumnosti, hkrati pa nisi ti edini odgovoren, ne za dobro ne za slabo. Potrebno je sodelovanje in pridobivanje ljudi za dobre ideje. Poleg tega se mi zdi, da mi to ozračje, kjer se krešajo mnenja in lahko prepričaš tudi s tem, da imaš neko znanje in da ga znaš predstaviti, ustreza. Dostikrat uživam v situacijah, ko pride do kakšnih krešenj duhovitih idej. To me zelo poživi, enostavno se mi zdi, da se dobro počutim, ko se nekaj dogaja, ko se izražajo različna mnenja. Rada imam tovrstno, verbalno, komunikacijo.

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Bila sem stalna predstavnica Republike Slovenije pri Svetu Evrope – veleposlanica v Strassbourgu.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Sem podpredsednica odbora za notranjo politiko, pravosodje in javno upravo; sem pa članica še nekaterih drugih delovnih teles, in sicer odbora za zunanjo politiko, odbora za evropske zadeve in vodja delegacije DZ v parlamentarni skupščini Sveta Evrope.

16. Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?

- da
- **ne**
- enako

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- nič
- **malo**
- veliko

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Nihče ni imel posebnega vpliva, saj sem bila že v politiki, ko ... čeprav, morda pa res! Jože Smole je izrazil željo, da bi kandidirala. Takrat je bil predsednik SZLD. Glede na to, kar sem počela, se mu je zdelo, da sem prava. Ob neki priložnosti je izjavil, da bi morali takšne mlade ženske, kot sem bila jaz, pritegniti v aktivno politiko. Med drugim tudi zato, ker sem ženska, ki je strokovno podkovana in ker nisem bila članica zveze komunistov.

19. Kaj vam pomeni več?

- družina
- poslovna kariera
- **oboje enako**

Družinska kariera, če se lahko šaljivo izrazim. Poudarek na karieri. Če bi se dalo, da bi bila mati samoupravljalca, gospodinja, samohranilka in da bi lahko iz tega kaj iztržila, bi bilo tudi to dobro. (smeh) Ne vidim antipoda med tema dvema stvarima, niti jih v življenju nisem tako postavljala. Vedno sem bila pripravljena na kompromise, včasih celo tako, da sem naredila kaj takega, kar nihče ne bi pričakoval. Tako je tudi padla odločitev, da grem v Ženevo. Takrat sem bila pravzaprav na vrhuncu politične kariere. To je šlo za zelo racionalno odločitev in čutila sem, da sem to kot mati dolžna narediti. Zdelo se mi je, da je ta odločitev za otroke, mene in moža boljša.

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Odstopila bi samo, če bi se mi zgodila grozna krivica ali pa če bi bili kakšni načelni razlogi, ki bi se mi zdeli zelo pomembni. Na primer da ne bi mogla sodelovati s svojo poslansko skupino, če bi me te resno razočarali. Sicer pa so pravila igre v politiki že tako utečena, da točno veš, v kaj se podajaš. Določene stvari pa vseeno moraš vzeti v zakup. Na primer to, da te kakšen kolega utegne razočarati, morda izdati. Na vse to moraš računati. Zato posebnih presenečenj ni, kot se tudi ne more kar zgoditi, da bi kar vse pustil in odšel. V politiki je treba biti še bolj »borec«, saj samo tako lahko »uveljavljaš svoje«.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

Seveda smo. Ampak tovrstne stranke, ko se ljudje združujejo na tej ravni, so vedno vprašljive in problematične. Kot na primer Stranka upokojencev Slovenije. Jaz sem ves čas mislila, da je to na nek način tujek v sistemu, ker se ljudje običajno združujejo po ideoloških prepričanjih, ne pa kot neka generacijska oziroma spolna struktura. Se je pa pokazalo, na primer za DeSUS, da so znali prepričati tudi druge. Volili so jih tudi tisti, ki to niso, prav tako pa se zanje niso odločili vsi upokojenci. Iz tega sledi, da sploh ne gre za čisto upokojensko stranko, ker imajo volivce tudi med drugimi skupinami ljudi. Tudi ženske bi lahko ustanovile svojo stranko, ampak vedno bo nek problem, ker se tudi ženske delimo na levo usmerjene, desne, socialdemokratske, liberalne ... Boljša ideja je povezovanje žensk za kakšen poseben projekt. Verjetno bi lahko zdržale mandat.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

Vsekakor moraš vedeti, za kaj si prizadevaš, kako boš to predstavil, na katero publiko meriš, in poznati načine, kako priti do ljudi. Povrhu vsega pa je zaradi volilnega sistema nujno članstvo v neki politični stranki, ki ima resne možnosti, da pride v parlament. Potem pa je veliko odvisno od sreče in nekih naključnih okoliščin, ki so nepredvidljive. Za nekatere volilne okraje se ve, katera stranka ima resne možnosti za zadostno število glasov, kje pa jih sploh ni. Nekatere stranke, ki si prizadevajo za kvote, postavijo kandidatke v volilne okraje, kjer se že v naprej ve, da jim ne bo uspelo biti izvoljene. Obstajajo vzorci in tradicija volje ljudstva v določenih volilnih okrajih. Zato se dostikrat zgodi, da so postavljeni kandidati v čisto druga okolja, od koder pa sicer izhajajo. Točno se ve, da bo konkretni kandidat tam tudi izvoljen. Tako si recimo tudi predstavljam in lahko se motim, da si je Janševa stranka želela na teh volitvah tudi nekaj misic. Prepoznavnost je pomembna, sicer pa ne vem, če so bile te gospodične ravno medijsko prepoznavne. Je pa gotovo, da so bile nekatere samo čedne. Videz gotovo vpliva na volivce, sploh če gre za kakšne »gajstne moške«. Saj veste, takšne, ki radi vidijo fejest punce in se odločajo glede na to, ali ženska dobro izgleda. Sploh pa je videz pomemben faktor pri tistih, ki še nimajo političnega imena. Gotovo je to lahko komponenta, ki vpliva.

23. Ali se vam zdi realno mogoče, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Mislím, da je. Za žensko predsednico je to dosti realno, če se bo pojavila neka res šarmantna, pametna, karizmatična, prepoznavna, dovolj politično zvitá ženska, ki bo lahko prepričala volivce. Za predsednico vlade sem pa že bolj v dvomih, saj tam že igrajo vlogo druge strasti. Pojdimo po vrsti. Kandidata za predsednika vlade predlaga predsednik države iz tiste stranke, ki je dobila največ glasov. In res zgolj slučajno se lahko zgodi, da se ženska, ki je pripeljala stranko na oblast, pozneje odloči, da vendarle ne bi bila predsednica. Prav lahko se najde kak dvomljivec iz stranke, ki bi jo prepričeval v nasprotno. Ne verjamem, da bomo imeli v kratkem predsednico vlade. Veliko prej vidim predsednico parlamenta. Žensko pogosto ovirajo moški kolegi, ne nazadnje pa ovira tudi sama sebe in celo ženske kolegice. Barbara Brezigar na primer je v tej smeri odigrala zelo pomembno vlogo, saj je pokazala, da če bi imeli neko res primerno kandidatko, Slovenija ni tako daleč za to bariero. Pokazala je, da bi lahko izvolili žensko predsednico. Naredila je preboj, in to je zelo dobro. In to ji je uspelo celo s pomočjo konzervativnih strank.

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

Na kratko – to je krasno! Ženska mora povedati svoje mnenje, svoje stališče in mora tudi pokazati vsem, da obstajamo in da smo. In sploh pokazati, da brez nas ni nič!

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

To je zato, ker nismo vgradili ustreznih mehanizmov v sistem, da bi prišli do takšnega rezultata. Povedano drugače – tega si že nismo zares želeli, da bi imeli ženske predstavnice na tako visokih političnih položajih. Če bi bilo nasprotno, na primer tako, kot imajo to skandinavske države, bi že zdavnaj lahko izpeljali. Seveda če bi bila to zares naša želja in prioriteta. Skandinavci so že davno ugotovili, da je v politiki dobro, da so ženske navzoče v enakem številu kot moški. Poiskali so načine, kot so zadrge in kvote, in danes je povsem normalno, da imajo v državah ženske na vodilnih političnih položajih.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

Misim, da so najprej na vrsti zakoni, ki urejajo volitve. Morali bi preučiti modele, ki veljajo v skandinavskih državah. Tudi EP in Svet Evrope zelo poudarjata enako zastopanost žensk in moških, tako da se na tem področju ves čas dogaja nek razvoj. V Svetu Evrope na primer velja, da morajo biti za odbore povsod trije kandidati in v zadnjih dveh letih so dodali še določilo, da mora biti med njimi vsaj ena ženska. Če ni tako, Svet zavrne kandidatno listo in jo mora popraviti. Tudi delegacije nacionalnih parlamentov, v parlamentarni skupščini Sveta Evrope, morajo biti sestavljene na poseben način. Sodelovanje na primer zavrnejo, če ni vsaj določenega števila žensk. Če ni dovolj žensk, celo glasovanje ni mogoče. In to krasno funkcionira. Nekaj časa je bila problem Slovenija, a seveda smo potem hitro našli žensko in je en moški odstopil. Podobno je bilo z Malto. Enostavno se je bilo treba prilagoditi, saj so države dolžne spoštovati ta pravila. Seveda morajo biti pravila dovolj resno postavljena. Če nimate žensk, ne boste glasovali ... in potem se hitro najde ženska. In če se bodo ti ukrepi tudi v drugih institucijah v Evropi redno izvajali, potem se bo tudi to uredilo. S prepričevanjem, nagovarjanjem, moledovanjem pa ne bomo dobili dovolj žensk. V tem ni efekta.

27. Zakaj je politika moški poklic?

Politika je posedovanje in izkazovanje moči. Zato so moški radi zraven povsod, kjer je oblast, sposobnost odrejanja, odločanja, urejanja. In v tem svetu so moški radi, zato ne spustijo žensk zraven. Zakaj pa bi jih, če niso v to prisiljeni?

Prepričana sem, da imamo ženske toliko drugih znanj in vedenj, ki so v politiki še kako potrebni. Kot neka odgovorna, civilizirana, demokratična in moderna družba moramo biti v stanju, da se o vsem dogovarjamo skupaj. Torej, da so zraven tudi ženske.

Ne vem, zakaj velja miselnost, da so le moški logični? Sama vsakodnevno opažam veliko norcev, poleg katerih celo sedim. (smeh)

28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za candidature?

Zatakne se že drugje. Ne bi si mislili, kako težko je dobiti žensko kandidatko. Veliko težje kot moškega. Ženske so bolj previdne in se nočejo izpostavljati, saj ne želijo tveganja. Mogoče je to tudi v naši naravi, da vedno razmišljamo dva koraka naprej. To, da si zagotovimo varnost in neko preživetje, je po mojem mnenju instinkt iz pradavnine. Ženske ne marajo tveganja zato, ker so rade prepričane, da ko se bodo odločile in se v nekaj podale, da bodo to tudi dosegle. Ženske s kariero na nepolitičnem področju pogosto ne vidijo razloga, da bi se odločile in šle v neko negotovo smer. Seveda pa ženske začutijo, da tudi moški, ki jih vabijo v politiko, niso najbolj iskreni in da to pogosto počnejo bolj zato, ker se to za neko demokracijo

spodobi. V resnici pa upajo, da ženska ne bo zares zagrabila in pustila monopol moškim. (smeh)

Priloga A6: Anketni intervju z Evo Irgl

EVA IRGL

SDS

GIMNAZIJSKA MATURANTKA; študira TEOLOGIJO

9. 12. 1976, v ŠEMPETRU PRI NOVI GORICI, SLOVENIJA

STRELEC

KRATEK OPIS: Nekateri pravijo, da sem tipična strelka. Moja energija je takšna, da sem zelo komunikativna, hitro spletam poznanstva in se znam prilagajati situacijam. Po drugi strani pa za strelce velja, da radi potujejo, kar pa jaz ne. Sem bolj zapečkar. (smeh) Nerada potujem, veliko mi pomeni družina in v tem smislu sem bolj tradicionalen tip človeka.

Sicer pa zelo rada tečem. Za mojo dušo je tek zelo pomemben.

Dobro funkcioniram v situacijah, ki so na meji. Takrat se mi zdi, da boljše delujem.

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

2

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan

- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo? Razložite.

Zagotovo vpliva. Pri moji odločitvi sem se odločala skupaj s partnerjem. Tudi on je razmišljal o tem, ali naj se podam v politiko ali ne. To je poklic, ki jemlje celega človeka, in tu res ni pomembno, ali imaš družino ali si v partnerskem razmerju.

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

Ker mi je bil partner vseskozi v oporo, menim, da prednost.

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok

- enega

- dva

- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju? Utemeljite odgovor.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor? Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Zagotovo najbolj partner in starši. Tudi v predvolilni kampanji so poleg odborov najbolj zaslužni zato, da sem bila izvoljena.

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da
- ne

Midva se veliko pogovarjava, zato bi mi bilo čudno, če bi me v življenju postavljaj pred izbiro. Ko je videl, da si to resnično želim, me je pri odločitvi samo še spodbujal. Ne vidim pretiranih ovir s strani partnerja, da sem se odločila, kot sem se. Seveda pa absolutno sama stojim za to odločitvijo, vsekakor pa je k temu pripomogel tudi on, ki mi je prižgal zeleno luč. Bilo bi smešno ali pa neodgovorno, da za ta položaj ne bi kandidirala. Verjetno bi enkrat močno obžalovala. Če se za to ne bi odločila, bi marsikaj zamudila.

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podpirali?

- da
- ne

To je zagotovo trenutek, ko bi se morala med nečem odločiti. Dandanes se zdi, da je postal način življenja neka lagodnost. Ženske se ne odločajo za otroke, ker imajo občutek, da morajo še marsikaj postoriti v življenju in to pogosto jemljejo tudi kot alibi. Sama menim, da se te stvari lahko združi. Prepričana sem. Materinstvo je po mojem mnenju ena od najlepših stvari, ki te v življenju lahko doletijo. Če bi zanosila v tem trenutku, bi najbrž bila malce preplašena, a zagotovo bi se znašla. Pomembno je usklajevanje. Otrok je nekaj naravnega in normalnega.

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udeleževanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med starši, otroci, partnerjem, prijatelji in krajani.

1. partner/mož
2. starši
3. prijatelji
4. krajani
5. otroci (nima otrok)

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in preostalimi kandidatki, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

Zagotovo mladost, pa čeprav so nekateri ravno to dejstvo hoteli obrniti proti meni. Morda sem imela malce težjo situacijo, saj sem imela zelo močnega protikandidata dr. Andreja Bajuka. Glede na to, da je bila to koalicija, ki je bližja SDS, ne pa LDS, je bila izbira res težka. Ljudje so se spraševali, koga pravzaprav voliti. Celó sama sem slišala, da ne vedo, ali je boljša izbira nekdo, ki je izkušen in ki ga po politični plati dobro poznajo, ali pa nekdo, ki je neizkušen, a prinaša novo svežino, ki lahko v državni zbor prinese nekaj drugačnega. Izbira je bila težka, pa vendar so se procentualno z zelo velikim deležem odločali zame. Je pa res, da sem bila v svojem okraju domačinka. To je verjetno pomagalo.

12. Ali ste pred izvolitvijo v državni zbor že delovali v politiki?

- da
- ne

Ne, sem pa veliko sodelovala s Slovensko demokratsko stranko. Pogosto sem jim pomagala pri vodenju kakšne prireditve, tako da mi razmere niso bile tuje. Na splošno me je politika od nekdaj zanimala. Sledila sem dogodkom in politika zame nikoli ni bila fatamorgana.

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro
- finančni razlogi
- nova izkušnja
- **prošnja strankarskih kolegov**
- izziv

Ko sem dobila ponudbo s strani Janeza Janše, sem močno premislila. To je lastna odločitev in nihče me v to ni prisilil. Za kandidaturo sem se odločila iz treh razlogov:

1. *Če bi bila izvoljena, bi imeli po dolgem času v parlamentu domačina.*
2. *Ker menim, da bi lahko marsikaj dobrega storila za mlade.*
3. *Ker sem ženska in ker menim, da v politiko lahko prinesemo nek nov segment, ki še vedno temelji na argumentih, kot je na primer ženski čut, na podlagi katerega so marsikatero odločitve lahko veliko boljše, kot bi bile sicer.*

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Nikoli še nisem bila zaposlena. Sicer pa sem honorarno delala na radiu in televiziji. Kar nekaj časa pa sem pisala kolumne za revijo Mag.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Sem v treh delovnih telesih, in sicer v komisiji za peticije, človekove pravice in enake možnosti. To je odbor, v katerem se lahko najdem, ker imam razvit socialni čut. Tudi glede na svojo fakultetno izobrazbo bi lahko rekla, da delujem v tej smeri. Sem podpredsednica v odboru za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Dobro je, da sem tu, saj imam še vedno neposreden stik z izobraževalnim sistemom. In na podlagi tega natanko vem, kaj študente tare in podobno. Sem pa tudi v ustavni komisiji.

16. Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?

- **da**
- ne
- enako

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- **nič**
- malo
- veliko

V politiko nisem šla zaradi denarja. Potemtakem bi bila danes že zelo žalostna. To je 24-urni delavnik, poleg tega pa sem še bistveno bolj izpostavljena, kot sem bila.

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Mene je predlagal SDM in predsednik Janez Janša.

19. Kaj vam pomeni več?

- družina
- poslovna kariera
- oboje enako

V tem trenutku težko rečem, ker nisem v situaciji, ko bi morala o tem razmišljati. Zagotovo pa prihaja obdobje, ko bom morala. Morda imam drugačen položaj kot poslanke, ki že imajo družine. Morda je njim celo lažje, ker se zdaj lahko posvečajo poklicni karieri. Če bi se zgodilo, pa sem prepričana, da bi poskušala uskladiti oboje. Kaj prinese čas, pa nikoli ne veš.

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Ne, nisem razmišljala. Čas je prišel v pravem trenutku. Če sem se na začetku še malce lovila, sem se zdaj kar dobro pozicionirala in našla svoj prostor pod soncem. Seveda pridejo tudi krizni trenutki, ki so v politiki še toliko bolj vidni, saj si ves čas na očeh javnosti. Mislim, da moraš imeti stvari najprej razčiščene pri sebi. Trud se poplača, predvsem pa je dobro imeti čisto vest. Potem nič ni posebej težko.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

Seveda smo sposobne, a sama tega ne podpiram najbolj. Družbena klima v Sloveniji tega zaenkrat ne bi prenesla. To so stvari, ki jih je treba graditi postopoma. Čez noč ne moremo pričakovati velikega poka, misleč, da bomo ženske rešile svet. Kot moški ob sebi potrebujejo ženske, tako tudi ženske brez moških ne morejo dobro delovati. Nikoli nisem bila zagovornica pretirane ženske emancipacije, saj menim, da morajo biti tiste borke pri tem bolj dosledne. Na primer, če se že gremo emancipacijo, bi potemtakem morale ženske voziti tudi bagre in podobno.

Iz svojega stališča gledam in vidim, da če ženske znamo izkoristi svojo ženskost, svoje prednosti in svojo pamet, potem brez težav najdemo dobro pozicijo v družbi in nam pretirana emancipacija ni potrebna.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

Mislim, da je potrebna jasno izražena drža. V javnosti moraš stati za svojimi dejanji ne glede na vse. Pokazati moraš, da si človek, ki drži niti v svojih rokah, in biti pripravljen storiti kaj dobrega za ljudi. Do mene še ni prišla ženska, ki bi jo zanimali tovrstni nasveti. Škoda, ker bi ji z veseljem odgovorila. Ženske se v povezavi z nasveti veliko raje obračajo na moške. Zakaj je tako, ne vem. Je pa res, da se je name obrnilo veliko mladih. In tega sem vesela.

Mislim, da je dobro, da si retorično podkovan. Tu imam neko predispozicijo, ker sem le toliko let delovala v medijih in vem, kako se je treba vesti do njih. Stvari znam jasno razložiti in tu je bila moja prednost. Ko govorim, me poslušajo, in to je pomembno.

Ženske moramo biti močne in iskrene. Morda se pri moških to ne obrestuje tako kot pri ženskah.

23. Ali se vam zdi realno mogoče, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Če bi tiste ženske v opoziciji, ki danes postavljajo nežnejši spol tako zelo v ospredje, pred dvema letoma volile žensko za predsednico države, potem bi jo že imeli.

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

Spontanost.

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

Mislim, da jih ni tako malo. Če samo pogledamo sodstvo, šolstvo in podobno. So specifično moški in ženski poklici. Saj bi bilo smešno, če bi ženske okupirale strojno fakulteto, kajne? Jaz sem ženska in to hočem ostati. Kot tudi hočem, da moški ostanejo moški. Prav je, da imajo ženske odgovorne funkcije in položaje, a ne za vsako ceno in ne na vseh položajih.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

Ženske so nujna sestava politike ravno zaradi protiteži. Tako kot morata biti za odnos dva, tako morata biti tudi v družbenih segmentih oba spola. To je že biološka pogojenost. To je dobro in koristno. Ženske znamo kakšno stvar drugače povedati, pogledati. Ni nujno, da to privede do radikalnih sprememb, a že sam razmislek o neki problematiki je dovolj.

27. Zakaj je politika moški poklic?

Prepričana sem, da družbena klima in miselnost žensk nista zreli. Težava je, da ženske niti ne kandidirajo. Lahko je to povsem psihološka zadeva. V nekem intervjuju, ki sem ga imela pred časom, so me spraševali ravno to, zakaj je politika moški poklic. Morda zato, ker je politika v nekem smislu nadaljevanje vojne z nekimi miroljubnimi sredstvi, in prepričana sem, da moški zagovarjajo politiko zato, ker je to še edino področje, ki jim je ostalo. Drugod pa so se povsod že prepletle ženske. Vedno več jih je povsod, na vseh položajih. Politika pa pri nas še vedno ostaja tisto pravo moško bojišče. In tu se počutijo pomembne, ker obvladajo situacijo. Morda ženskam manjka poguma. No, to pa je spet moja prednost. Čeprav sem malo preplašen človek, pa imam pri pomembnih odločitvah veliko poguma. Nekaterim ženskam ga pa ravno tam zmanjka.

28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za candidature?

To je težko vprašanje. Dokler ženska ne izrazi želje, potem ji ne more nihče pomagati. Če si tega resnično želi, če ve, da bo lahko v politični prostor prinesla nekaj boljšega, potem sploh ni vprašanja. Mislim, da ne igra največje vloge prepričevanje. Ko ženska ve, ve. Dobro je, da smo pristali na kvote, a stvari se ne zgodijo čez noč. Spremembe se dogajajo postopoma. Morda se bodo druge opogumile, ko bodo videle svoje predhodnice. Prepričana sem, da je postopno uvajanje še boljše, kot so kvote.

Priloga A7: Anketni intervju z Majdo Potrata

MAJDA POTRATA

SD

MAGISTRICA SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI

30. 5. 1948, v CELJU, SLOVENIJA

DVOJČEK

KRATEK OPIS: *Na nebesna znamenja ne dam kaj dosti, zato horoskope berem bolj za hec. Bližje sta mi kitajski in keltski horoskop. Sicer pa je tako, če se človek potruzi, zlahka v sebi najde lastnosti, ki mu jih pripisuje nek horoskop.*

Sicer pa menim, da gojim čut za umetnost in nagnjenje za politiko ter da sem verbalno sposobna. Nekaj stvari, ki jih označujejo za dvojčke, pa vendarle vem. (smeh) Od nekdanj me zanima družbeno dogajanje, tako da sem že kot osnovnošolka razmišljala o možnostih izobraževanja na področju diplomacije.

Sem dosledna in ne bom skrivala, da sem perfekcionistka, zato mi morda ni uspelo doktorirati. Sem človekoljub in sem čustvena. Sposobna sem se prilagajati različnim življenjskim situacijam.

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

2

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan

- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo? Razložite.

V mojem primeru se to kaže kot dobra spremljava. Moj mož je moja najmočnejša opora, sploh v stresnih situacijah. To pa seveda ne pomeni, da me slepo podpre pri vsaki moji ideji. Ima kritično distanco, ki je usmerjena v izboljšanje delovanja, in ne tako, da bi zmanjševal samozavest. To se mi zdi silno pomembno. Hkrati si porazdeliva tudi obveznosti doma, ki niso vezane s poklicem. Veliko mi pomaga, ker ne delujem, v kraju kjer živim, zato mi je še toliko bolj v pomoč.

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

Vsekakor prednost.

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok

- enega

- dva

- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udeleževanju na političnem področju? Zakaj, utemeljite odgovor.

O otrocih ne bi govorila kot o prednosti ali slabosti. Za otroke se mora odločiti vsak sam. Nekaterim ta odločitev ni dana. Tako ne bi rada razmišljala o otrocih in me vedno zelo zadanejo tovrstna razmišljanja. Zlasti ženskam se rada pripisuje ta odgovornost, da zanemarjajo otroke. Morebiti bi bilo v mojem primeru, kjer sta kraj bivanja in kraj

službovanja različna, z majhnimi otroki zelo naporno. S šoloobveznimi otroki ali najstniki pa bi se dalo urediti, posebej če je vzgoja deljena in če pomaga tudi širša družina. Je pa res, da običajno ni povsod tako idilično, zato opažam več žensk brez otrok v politiki oziroma so to ženske, ki so že zrele in so njihovi otroci že preskrbljeni.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor?

Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Posebej moram opozoriti na svojo svakinjo. Ona jemlje nase tudi dobršen del obveznosti za skrb moje mame in mi tako resnično veliko pomaga. Veste, ta emocionalna trdnost, ki jo imam v sebi ob tem, da vem, da nekdo skrbi za mojo mamo, mi zelo veliko pomeni in mi marsikaj olajša. Nečakinja, ki stanuje z menoj v Ljubljani, mi je prav tako v veliko oporo. Po svoji študijski usmeritvi je takšna, da spremlja moje medijsko pojavljanje in kritično opazuje ter mi svetuje. Celó pri volilni kampanji mi je pomagala. To, da mi širša družina pomaga in me na take in drugačne načine podpira, mi zelo veliko pomeni. Tudi sorodniki, s katerimi nimam toliko stika, pozitivno spremljajo mojo politično kariero. In to, da veš, da nekdo misli nate, da lahko nanj računaš tudi v bolj neprijaznih trenutkih, je v politiki silno pomembno.

Veliko mi pomeni tudi podpora mojih nekdanjih kolegic in kolegov iz učiteljskih vrst.

Podpirajo me tudi tisti, ki sem jih spoznavala na srečanjih v okviru ženskega društva v Mariboru. Zelo veliko mi pomeni podpora žensk, tudi neznanih, ki mi kdaj namenijo kakšno prijazno besedo. Bolj kot si v politiki in bolj kot si znan, večji je odziv. Vendar pa je odziv vedno povezan s tistim, kar daješ. Imam tudi negativne izkušnje. Zelo! Tudi jajca na avtih, popisana vrata in grožnje ter grdi pogledi z ulice, ampak ko pretehtam, katerega odziva je več, zmaga dobro.

Tudi nekdanji učenci in učenke mi radi povejo, da so ponosni name. Zanje sem pač uspešna ženska in posebej so zadovoljni, če me vidijo na televiziji. Zadnjič sem kupovala piščanca na tržnici, pa mi je prodajalec rekel: »Ravno včeraj, ko sem vas videl na televiziji, sem ženi rekel, da tota gospa pa piceke pri meni kupuje!« (smeh)

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da

- ne

Težko si predstavljam, ker me mož pri mojih odločitvah vedno podpre. Morebiti je bil skeptičen zgolj do ene moje odločitve, in sicer do mojega dela na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Seveda sem vseeno šla in magistrirala ter bi verjetno tudi doktorirala, če se le ne bi toliko časa posvečala delu pri maturi. Sploh pa bi moža prepričala, konec koncev o svojem življenju vsak posameznik odloča sam. Resnično bi moral imeti močne argumente, da bi me odvrnil od tega. Ne znam si predstavljati, da bi me odvrčal od želja, ki sem si jih zastavila v življenju. Z možem se vedno o vsem poskušava pogovoriti in res nikoli se nisva odvrčala od želja. Lahko povem, da je bil na vseh državnozborskih volitvah vodja mojega volilnega štaba.

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podpirali?

- da

- ne

Premislila bi, seveda pa bi morala poznati argumente. Če bi bil razlog zgolj vprašanje, koliko sme javnost vdirati v zasebnost, potem bi dosegli kompromis. Javnost o mojem življenju ne ve dosti. Prepričana sem, da se da postaviti mejo, čeprav vem, da so medijski vdori v zasebno življenje vse bolj opazni. V mojem prvem mandatu je bil poskus vdora rumenega tiska spretno zajezjen. Poslanke smo postavile mejo pri izbiri najlepše poslanke in ob nekem vprašanju o

praznovanju velike noči. Dlje si niso upali. V tem mandatu pa si res preveč dovolijo. Rada bi izkoristila to priložnost, da komentiram izjavo neke poslanke, ki je tožila nad obravnavanjem medijev z njenim imenom. Takole bi rekla. Ko enkrat pristaneš na to, da te mediji promovirajo kot neustavljivo lepotico, in ko je zunanost bolj pomembna od vsebine in se celo zgodi, da je celoten PR (služba za odnose z javnostmi, op. p.) usmerjen na promoviranje in pojavljanje poslanke na straneh družabne kronike, potem je res logično, da se lahko kaj hitro zgodi, da se kdaj pojaviš v takšnem medijskem kontekstu, ki ti ni najbolj všeč. Nisem zagovornica tega, da je bolje biti v medijih kot ne.

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udejstvovanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med starši, otroci, partnerjem, prijatelji in krajani.

1. partner/mož
2. starši
3. prijatelji
4. krajani
5. otroci (nima otrok)

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in preostalimi kandidatki, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

Na volitvah leta 2000 sem bila edina ženska med enajstimi kandidati. Zdaj sva bili dve, vendar nisva tekmovali, ampak si pomagali. Umetnica iz Slovenske Bistrice je politiki predana, ima jasne poglede in izdelan politični program. Morda malo slabše komunicira z javnostjo, verjetno zato, ker ni opravljala poklica, kot sem ga jaz, kjer sem morala retoriko natančno izdelati. Prav zaradi nje je bila Slovenska Bistrica meni zelo naklonjen okraj, tam imam tudi svojo poslansko pisarno. Mislim, da sva skupaj pokazali, kako se moramo kandidatke med seboj podpirati. Stranka je vedela, zakaj naju je kandidirala. Izdelan program, izkušnost, izobrazba in pa predanost. Osmi okraj, v katerem sem kandidirala, je naklonjen močnim strankam. LDS. Od tod sva recimo Rudolf Moge in jaz. Priznati si moramo, da sva dva poslanca iz tega okraja več kot dokaz, da je to bolj levo usmerjeno območje. Zato stranke v takšne okraje ne dajejo svojih močnih kandidatov, saj se ve, da ne morejo zmagati. Celo SDS, ki je povsod, ni v Mariboru dobil nobenega kandidata, čeprav so Mašo Merc promovirali kot zelo uspešno kandidatko. In ni prišla v parlament, saj so tam bistveno močnejši poslanci, na primer Pukšič, Jerovšek in Petan. Ista volilna enota, a nihče iz Maribora. To je značilno. Lahko ugotovimo, da je zelo pomembno, na čigavi listi kandidiraš. Leta 1992 sem imela na primer najvišji odstotek, a ker je imela stranka takrat toliko večji volilni rezultat, so bili v parlament izbrani drugi. Zato lahko rečem, da so v tem pogledu kandidatove kvalitete in sposobnosti majhna reč. Majhen dodatek. Največji delež da stranka. Nekaj malega šteje tudi osebnost. Sama sem kandidirala v sedmem, župan Maribora pa v devetem okraju. Po odstotku sem bila boljša, in to je nedvomno velik dosežek. Na to sem bila zelo ponosna. Nihče v stranki ni verjel v mojo zmago.

12. Ali ste pred izvolitvijo v državni zbor že delovali v politiki?

- da
- ne

Leta 1992 sem kandidirala prvič, a žal nisem bila izvoljena. Zelo zavestno sem se odločila za politiko in ustanovila sem žensko društvo v Mariboru, takrat smo bili še SDP. Prvič sem na državnozborskih volitvah kandidirala leta 2000 in na izvolitev sploh nisem računala. Še pred tem pa sem se za kratek čas iz politike umaknila, leta 1996, ker sem močno delovala pri maturi in zdelo se mi je, da poslanska funkcija ne bi bila združljiva s tem. Leta 1998 pa sem se zavestno in aktivno podala na volitve za mestne svetnike in bila izvoljena. To je bila tudi najboljša investicija, saj se je najbolje izkazati na lokalni ravni. Za ženske je bistvenega pomena, da se uveljavijo v stroki, da se izkažejo na lokalnem nivoju, si znotraj stranke izborijo položaj in da kandidirajo v okraju, ki je izvoljiv. Leta 2000 sem to storila in ne skrivam, da sem se ob kandidaturi leta 2004 morala zelo potruditi, da sem zadržala isti volilni okraj. Hoteli so manipulirati z menoj in me prestaviti v drug okraj. Zelo so se trudili, celo tako, da so mi kazali javnomnenjske raziskave, na podlagi katerih naj bi imela slab rezultat. Tu sem resnično delovala preudarno po svoji logiki, poslušala moža in nečakinjo. Imeli smo svojo vizijo volilne kampanje in zdi se, očitno, da se je obrestovalo. Nisem imela agresivne volilne kampanje, ampak sem gradila na tem, da imam prednost pred drugimi že z enim mandatom in da si kot kandidatka ne morem privoščiti, da bi moji plakati viseli kar vsepovsod. Izkazalo se je, da te včasih lahko tudi povsem nepričakovano podpre navdušena skupina ljudi. Predano so delali in bilo je res neverjetno. Gospa, ki je vodila ta del kampanje, je imela izkušnje iz Nemčije in je aktivistično, prostovoljno mrežno podporo zelo obvladala. Zelo me je podprl tudi ženski forum pri SD, tako da lahko rečem, da sem imela svoje vzvode. Naj poudarim, da mora človek vedno sprejeti in delati samo tisto, o čemer je popolnoma prepričan. Samo tako bo verodostojno deloval. Volitve so čas obljub, ampak kandidat si ne sme dovoliti, da preide mejo, kajti živeti je treba tudi po volitvah. Sploh ni nujno, da volitve dobiš. Sama sem imela načrtovano pot tudi, če ne bi bila izvoljena. Ta pot mora biti premišljena.

Seveda pa moraš biti več časa komuniciranja in se ne smeš ustrašiti nepredvidljivih situacij. Sebe moram pohvaliti, da imam razvit smisel za humor, zato se na takšne nepredvidene situacije kar dobro odzovem. Borut (predsednik stranke Borut Pahor, op. p.) me je recimo na nekem srečanju »sprovociral« in me dobil popolnoma nepripravljen, da sem morala zapeti. In sem. Javno, na Grajskem trgu v Mariboru. Seveda je bil to šok, ker nihče ni vedel, da sem 12 let pela v pevskem zboru. In ko sem se odločila za pesem »Sem fantič zelenega Štajerca« in to pospremila z ustreznim opravičilom, ker nisem zapela »Sem dekle ...«, so bili še toliko bolj šokirani. Ampak to je treba znati. Veste, v politiki je treba znati kombinirati tisto, kar je program stranke, torej vse, kar je pripravljeno, preučeno, s tistim, kar pride nenapovedano, ko se je treba odzvati v trenutku. Oboje je pomembno. K sreči sem zaradi nekdanjega poklica zelo delavna, ker sem vedno delala več, kot je bilo treba. In ni mi hudo. S temi lastnosti lahko priboriš verodostojnost pri ljudeh. Mene ljudje vidijo, da se nisem spremenila, še vedno se vozim s kolesom, vlakom, lahko me vidijo na avtobusu, lahko pa tudi v taksiju.

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro

- finančni razlogi

- nova izkušnja

- prošnja strankarskih kolegov

- izziv

Zame je politika odgovorno urejanje javnih stvari. Politika me ne zanima z vidika moči. Jaz imam svoja spričevala, s katerimi sem dokazala svoje sposobnosti. V stroki sem se uveljavila, in zdaj sem videla, da je to moj temelj. To mi je dalo moči, da se vključim v neko delovanje. Dogajale so se stvari v družbi, ki sem se jim želela postaviti po robu. Vračanje v tradicionalizem in izrinjanje žensk iz javnega življenja so me tako zelo prizadeli, da sem bila

pripravljena na tem področju nekaj narediti. Videla sem, da lahko naredim nekaj dobrega za druge ženske. Prepričana sem, da samo ženske lahko odpiramo nekatera vprašanja v družbi. Samo ženske se lahko izpostavimo s svojo življenjsko izkušnjo in odpremo nekatera vprašanja. Ne rečem, da moških ni, toda oni so velikokrat vpleteni v te »pomembne in velike« teme. Tudi ženske zanima na primer zunanja politika. Tudi mene. Preživela sem kompleks, da se ženske ukvarjamo samo s socialo, šolstvom ipd. Seveda je prav, da se s tem ukvarjamo, saj se nekaterih stvari, vezanih na družino, reproduktivno zdravje in depriviligirane skupine, bolje lotevamo in jih rešujemo. Za tovrstne reči je treba zastaviti glas, in zdi se mi pomembno, da nisi anonimen in skrit v politiki, ampak da imaš izgrajeno fizionomijo. Jaz sem svojo politično pa tudi strokovno kariero gradila postopoma, in prav se mi zdi tako. Izkusila pa sem, da moram kot ženska delati več in bolje, da me opazijo, mi dajo priznanje, me nato izvolijo in imenujejo.

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Pri 22 letih sem se zaposlila kot profesorica slovenščine na srednji trgovski šoli v Mariboru. Po sedmih letih sem odšla na Srednjo pedagoško šolo, kjer sem ostala pet let. Leta 1982 sem na Pedagoški šoli opravljala podiplomski študij in tri leta pozneje postala magistra. Na tej fakulteti sem ostala do leta 2000. Vmes sem bila predsednica predmetne komisije za slovenski jezik in književnost na maturi. Dosti časa sem delovala v kulturi in se nekaj časa celo spogledovala z mestom direktorice lutkovnega gledališča. Takrat mi je mariborski župan postavil ultimatum, ali direktorica ali svetnica. Odločila sem se za zadnje, in tako sem bila vodja svetniške skupine.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Sem predsednica odbora za peticije, človekove pravice in enake možnosti. Sem članica odbora za delo, družino in socialne zadeve ter članica v odboru za kulturo, šolstvo in šport.

16. Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?

- da
- ne
- enako

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- nič
- malo
- veliko

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Moram omeniti Francija Pivca, ki me je pritegnil v žensko politiko še takrat, ko je bil tajnik stranke. V času osamosvajanja sva počela cel kup zanimivih reči na področju beguncev, reševanja naših vojakov. Podprl me je tudi ženski forum, Sonja Lokar, Angelca Murko Pleš in druge. Imela sem tudi zelo močno podporo v centrali stranke, tudi Borut Pahor mi ni odrekel podpore za kandidacijo. Ne morem mimo poslanske skupine in njenega vodje Mirana Potrča. Seveda pa je name veliko vplivala tudi Danica Simšič. Pomagali so mi, da sem se oblikovala kot političarka. Kot poslanka sem največ pridobila od Mirana Potrča. Toliko sem se naučila, da ne znam povedati. Zelo hitro sem dobila priložnost, da sem lahko nastopila. Zdi se mi, da sem jo zelo izkoristila. Hvaležna sem, da sem se lahko oblikovala ob tako zahtevnem, do sebe in nas, šefu in vodji poslanske skupine.

19. Kaj vam pomeni več?

- družina
- poslovna kariera
- oboje enako

Ne bi postavljala stvari out – out. Ne morem tega narediti, ker sem si za svoj največji cilj postavila študij in diplomo. Poklicno delo mi je ves čas veliko pomenilo. Po drugi strani sem se kot emancipirana ženska zelo zgodaj poročila. In nisem pristaš porok samo zato, ker si noseč. Nihče ni pričakoval, da se bom poročila pri 22 letih in vsi so menili, da sem noseča. Usoda je tako hotela, da sva z možem ostala brez otrok, pa čeprav sva si jih oba zelo želela. Za posvojitev se nisva odločila, ker sva čas potem investirala v svoje nečake in nečakinje. O čustvih in času govorim. Pa seveda tudi o drugih otrocih. Imam celo vrsto prijateljev med mladimi ljudmi in zaradi tega sem vedno lahko poklicno dobro opravljala svoje delo. Mislim, da ti dve reči ne smeta biti tako postavljeni. Menim, da je finančna neodvisnost za ženske zelo pomembna. Zdi se mi, da sta združljiva in da lahko oboje opravljaš dobro.

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Mislim, da drobne zamere, prizadetost ali razočaranje niso dovolj veliki vzroki, da bi odšla. Na te zadeve moraš biti pripravljen. Politika to zahteva. Sem nisem stopila naivno. Če pričakuješ visoko plačo, se ti pa to lahko pripeti. Pride dan, ko takšen posameznik ugotovi, da so tu še drugi, ki zaslužijo celo več od njega, in je zaradi tega jezen in dela toliko, kot se mu zdi. Ne! Če greš v politiko zato, da sooblikuješ javne zadeve, potem moraš biti pripravljen na vse, tudi na te zadeve. Znati je treba izgubljati in znati se je treba boriti za svoje cilje. Če ne veš, zakaj si izgubil, nima pomena.

Lastne stranke ne bi ustanovila, ker sem dovolj realna. Tudi vem, da si ne more katerakoli zvezda, pa jaz si ne mislim, da sem zvezda, privoščiti ustanovitev lastne stranke ob že tako močnih strankah. Poskusi ustanavljanja strank so že veselo propadli. Oprostite izrazu. Res pa je, da če bi moja stranka, za katero menim, da je levičarska, zapustila svojo levičarsko opcijo, bi se v stranki postavila v pasivno vlogo in morda pozneje tudi izstopila. Če bi obstajala stranka, ki bi boljše odgovarjala moji levičarski orientaciji (človekove pravice, socialna in solidarna država ter odgovoren kapital) in bi se moja sedanja preveč pomaknila na sredino, pa bi gotovo razmislila. Ne pa bi prestopala sredi mandata.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

Tak poskus ženske stranke – Glas žensk – obstaja, sicer ne v parlamentu, ampak v mestnem svetu v Mariboru. A to je le na videz emancipirana stranka, saj zagovarjajo zelo tradicionalne vrednote in imajo neizčističen političen program. To je derivat bivšega SDS, a to naj razčistijo sami. Paritetno demokracijo razumem kot uravnoteženo zastopstvo, pri čemer ne gre za izrinjanje moških. Življenje je najlepše, kadar sta oba spola uravnotežena. To je najbolj normalna in zdrava pozicija. In najboljše je biti v stranki, kjer se oba elementa dopolnjujeta. Malo tekme pa je vedno koristne, saj očiščuje stališča, ampak priložnost morata imeti oba. Generacijska stranka kot tudi združevanje po spolu se mi ne zdi ustrezno. Stranka mladih je tipičen primer ambicioznih ljudi, ki pridobivajo volivce prav na račun mladosti. Iskreno pa so njihova stališča nekoliko drugačna. Podobno je z DeSUS. Manjka jim trda politična orientacija, ker se preveč ukvarjajo z izrazito enostransko problematiko. Verjamem v zaveznitvo med spoloma in ponorim (namenoma sem uporabila ta izraz), ko me hočejo moški obravnavati kot spolni objekt. Ko spregledajo, da sem ženska pri 57 letih in da ne funkcioniram na principu ženskega šarma in neke posteljne, horizontalne metodologije. Jaz se

pogovarjam in računam na intelekt sogovornika in ne na zadeve od pasu navzdol. Ravno včeraj se mi je zgodilo, ko sem se pogovarjala s šolskim ministrom, ki je bistveno mlajši od mene. Kolega poslanec mi je rekel: »Ne zapeljuj ministra!« No, na tak način ne morem funkcionirati in sem skeptična do ženske stranke, ker bi jo obravnavali kot spolni objekt in ne kot enakovrednega sogovornika. Imam izkušnjo iz mariborskega mestnega sveta, kjer so imeli svetnico Moniko Piberl za dvornega norčka. Tudi na moški strani bi lahko našli nekoga, ki je enako naiven ali pa nespreten. Pa ga niso tako manipulirali in izkoriščali kot njo. Če ženska stranka namerava postati predmet manipulacije in pritlehnosti, potem bolje, da je sploh ni.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

Zagotovo medijsko promocijo. Veste, ženske v politiko ne padajo kot zrele hruške. Stranke, zlasti velike, ki so pragmatične, pa ravnajo v smeri volilnega rezultata. Rečejo, da ženske nismo izvoljive. Ne vprašajo pa se, kaj so za to, da bi bile izvoljive, naredile. In tu vidim velik problem. Delujejo približno tako, da vzamejo v stroki oziroma medijih uveljavljene ženske, ki se samopromovirajo. Njihova slika mora govoriti vse. V naši stranki je tak primer Danica Simšič. Prišla je pozneje in bila je ime številka 1. Tako stranke ravnajo, seveda Danici ne zamerim, da se razumemo. Bila je dovolj znan obraz, stranka je nanjo stavila in ni se jim bilo treba posebej truditi. Bila je uspešna tudi na županskih volitvah. Meni osebno je stranka dovolila nastop na javni televiziji prvikrat šele na teh volitvah. To so lahko malenkosti, a volilna kampanja je velika reč. Potem je še nekaj neverjetnega. Moški so tako zelo solidarni. Ko je treba nastopiti proti ženski, so vsi skupaj. Lahko bi vam pripovedovala nešteto izkušenj. Prav tako znajo plesti vezi z mediji.

Ženska mora imeti predvsem dovolj samozaupanja. Pomembna je strokovna trdnost, pri tem mislim na sposobnosti nastopanja in jasnega izražanja misli. Biti mora delavna in učljiva.

23. Ali se vam zdi realno mogoče, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Silno sem ponosna na to, da imamo ob rektorici primorske univerze tudi rektorico ljubljanske. Logično, da poklici, kjer je veliko žensk, tudi vodijo ženske. Politika je edini primanjkljaj, a bodo zdaj prinesle možnosti, najprej na lokalni ravni.

Težko, da bo predsednica parlamenta postala ženska, saj je to stvar koalicije in politične trgovine. Dokler imamo eno samo ministrico in štiri sekretarke, bomo težko pričakovali predsednico vlade. Veliko več možnosti je pri predsednici stranke, pa tudi vodjo poslanske skupine še nismo imeli.

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

Poslanka. (smeh)

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

To je odgovornost strank. Moški imajo prste vmes.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

Ne smemo pristajati na stereotipe. Najprej gotovo stereotip, da ženske v politiko ne spadajo, potem stereotip, da smo v politiki ženske žrtve, in ne nazadnje, da tega sploh nočemo. Delo žensk v politiki je negotovo in vse izkušnje do sedaj kažejo, da profesionalizacija ženske politike ni možna, zato sem najbolj zadovoljna, da je v tem mandatu kar petim poslankam uspelo potrditi svoj mandat. To je zame največji dosežek. Zmaga nad strankarsko politiko in zmaga nad stereotipi.

27. Zakaj je politika moški poklic?

Ne zdi se mi, da je to moški poklic. (smeh) To je človeški poklic. (smeh) Govorim o tem, kaj bi moralo biti, pa ni. Idealno bi bilo, če bi se razmerje v populacijski strukturi odražalo tudi v delovanju v politiki. Zelo redki poklici so samo moški. Katoliški duhovnik, na primer.

28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za candidature?

Verjamem v kvote, obvezno z zadrgami, in v pozitivne ukrepe, ki dajejo ženskam motiv za vstop v politiko. Volivke se morajo identificirati z različnimi profili in osebnostmi poslank. Ne moremo voliti ene same ženske, saj smo si tudi me med seboj različne. Volivke morajo imeti možnost izbire, in prav je tako.

Moj zgled je veliko. Moja trdnost je spodbudila marsikatero ženske. Ženske me podpirajo in res sem jim hvaležna. Če je le možnost in če je takšna situacija, ko se je treba odločiti, potem izberem žensko. In ja, to, da se ne smilim sama sebi. Sama sebe ne razglašam kot žrtev in sem poosebljanje združevanja družine in poklica. Če hočeš, zmoreš vse.

Priloga A8: Anketni intervju z Majdo Širca

MAJDA ŠIRCA

LDS

DIPLOMIRANA UMETNOSTNA ZGODOVINARKA

20. 4. 1953, V POSTOJNI, SLOVENIJA

OVEN

KRATEK OPIS: Sem korektna in kot velja za ovne, sem drzna, a ker sem ravno na meji z bikom, nisem tipično agresivna, da bi za svoja dejanja »šla z drugimi na nož«. Film je moja velika strast in na srečo si najdem veliko nočnih možnosti, da sledim temu. Še vedno pišem, a politična dejavnost žal odvzame neke strokovne vrednosti, ki jih imam. Potem nisem več strokovnjak, ker sem politik, pa čeprav ne pišem nič drugačnih člankov, kot sem jih nekoč. To je zelo obremenjujoče. Sledim likovni umetnosti, gledališču, slikam in terapevtsko šivam. Spremljam vse svetovne dogodke na področju kulture, sploh filmskih festivalov. Za potovanje pa res nimam toliko časa, kot bi si želela. Časovno mi jih čas ne dopušča.

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

3

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan

- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo? Razložite.

Formalno gledano seveda ne. Hvala bogu in logično. Po drugi strani pa je logično, da politično življenje okupira človeka, kajti to ni poklic, od katerega bi se lahko ob določeni uri poslovil. Delavnik se razteza čez ves dan, vse vikende in praznike. To pomeni, da mora biti človek bolj prilagodljiv pri družinskem življenju. Na nek način je to bolj obremenjujoč poklic, saj so norme, ki jih družina pričakuje, precej ovirane.

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

Ker imaš oporo v življenju, bi rekla, da je prednost.

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok
- enega
- dva
- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju? Utemeljite odgovor.

Seveda nekdo, ki je povsem svoboden in razpolaga zgolj sam s seboj, po vsej verjetnosti lahko deluje drugače. Ima več časa in je bolj prilagodljiv. Otroci potrebujejo določen čas, a ni tako hudo oziroma vsaj ni posebej drugače kot pri drugih poklicih. Seveda pa lahko otroci neki mladi ženski, ki še nima preskrbljenega varstva za svoje najmlajše, predstavljajo oviro. Fizično ti preprečujejo delo, ne samo miselno. Menim pa, da če so te službe urejene, s tem mislim predvsem na raztegljivejše delavnike vrtcev, ni večjih težav. Tudi moški bi morali biti bolj solidarni in imeti več razumevanja za ženske in življenje. Lahko bi več pomagali, žal pa se prepogosto pojavlja neka tradicionalna miselnost, da je povsem samoumevno, da je skrb za otroke in gospodinjstvo na bremenih žensk.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor? Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Vse moje odločitve so avtonomne, vezane na toliko stvari, ki so se dogajale. Začeni z odločitvijo, da se zaposlim v vladi, kar je nedvomno pomenilo velik prelom v moji dotedanji karieri. To so moje odločitve, ki pa so logično vezane na določene izzive. Svoje uredniško delo na televiziji sem zapustila in šla na ministrstvo predvsem zato, da vidim tudi drugo plat, ki pogojuje kulturno politiko, ne pa samo rezultate, kot sem jih skozi razmišljanja in avtorsko delo opravljala kot urednica. V nekem trenutku se mi je zdelo, da sem dosegla, naredila in povedala na enem področju vse. Zdelo se mi je smiselno prestopiti na mesto, kjer sem lahko videla stvari iz povsem drugega zornega kota. Vedno me zanima celostna podoba, ki jo ocenjujem skozi različne zorne kote. To so bili moji osebni izzivi, nikakor pa ne stvar družine. Moji bližnji me podpirajo, ker vedo, kaj mi ustreza. Jaz pa se odločim.

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da
- ne

Ne, ker najbrž ne bi imela takšnega moža. (smeh) Ni predstavljivo, vsaj zame ne. Nikoli se ne bi spustila v razmerje, kjer bi me nekdo usmerjal in v nekem smislu tudi individualno zatiral.

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podpirali?

- da
- ne

Ne bi izstopila. To so moje odločitve. Ni posebnih razlik med poklicem politika in drugimi poklici. Vprašanje, ki se postavlja, je, kakšna je potemtakem sploh svoboda človeka v vsakem poklicu. Seveda pa je res, da če bi bile družinske razmere takšne, ko bi bila pozornost in zahtevnost mene tako ključna, bolezen na primer, bi se temu odpovedala. Načeloma pa ne.

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udejstvovanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do

tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med starši, otroci, partnerjem, prijatelji in krajanji.

1. partner/mož
2. starši
3. otroci
4. prijatelji
5. krajanji

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in preostalimi kandidatkami, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

Nedvomno je velika prednost kilometrina. Preteklo delo. In to so potrdile že marsikatero raziskave. Zaupanje volivk in volivcev je najbolj pomembno. Tudi zaupanje tega, da sploh greš na kandidatno listo. Skratka, minulo delo je odločujoče.

Za seboj sem že imela mandat. Ob vnovični kandidaturi je gotovo vplival tudi prvi mandat. Najbrž tudi ni bilo večjih napak, afer, konfliktnosti interesov in lahko rečem, da nimam takšnih madežev. Po drugi strani je pomembna prepoznavnost, ki pa je seveda vezana na preteklo delo. Pomembno je, koliko pozitivnih znakov in odmevov si imel v javnosti. Tako lahko rečem, da sem imela na podlagi tega, pred kandidatkami, ki so prvič stopile na kandidatna mesta, precejšnjo prednost. Pomagala je zgodovina, ki ni bila omadeževana s slabimi dejanji, ki bi volivce motila.

Če bi gledala listo kandidatov mojih kolegov, moram reči, da je bila fenomenalna. Na njej so bile zelo prodorne ženske, celo strokovnjakinje na svojih področjih. Da pa niso bile izvoljene, obstaja kar nekaj vzrokov. Morda so nekatere ovirali celo moški, ki so menili, da zaradi njih niso sami kandidirali. Hkrati je zelo odvisen profil, torej področje, na katerem deluje. Moj velik minus, lahko pa tudi plus, je gotovo to, da je moj profil vezan na kulturo. Minus zato, ker kultura na žalost še vedno nima statusa, da je družbeno koristna, in prepogosta je logika, da ne vpliva na gospodarstvo. Plus pa zato, ker lahko domnevamo, da obstaja neka senzibilnost za etične in estetske vrednote, ki pa jih ljudje tudi cenijo in spoštujejo.

Če moram strniti, je v mojem primeru ključna zgodovina, ki ni imela slabih momentov in je vlivala zaupanje.

12. Ali ste pred izvolitvijo v državni zbor že delovali v politiki?

- da
- ne

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro
- finančni razlogi
- nova izkušnja
- prošnja strankarskih kolegov
- izziv

To je bil moj človeški in osebni motiv. Zdelo se mi je, da je bila dosežena neka stopnja na televiziji. Postala sem zelo kritična in postavila sem si zelo visoke standarde. Zaznala sem, da je prišlo moje delo do tiste stopnje, ko bi se morala odločiti ali za povsem drugo vejo kulture ali pa da povsem zamenjam poklic. Vstop v politiko je bil zame spoznanje druge plati, hkrati pa me je pritegnila moč, da lahko vplivam na te stvari.

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Delala sem kot državna sekretarka na MZK.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Z mojo izobrazbo sem seveda primarno vezana na kulturo, ki ima širok spekter. Ne samo umetniško ustvarjanje, ampak tudi finance. Sem tudi v odboru za delo, družino in socialne zadeve ter v odboru za evropske zadeve. Tudi šolstvo in zdravstvo sta moji področji. Priznam, da je naporno, ker je ogromno informacij, a vendar je težko ločevati eno politiko od druge in v tem kontekstu lahko povem, da so to moje prioritete. Nikakor pa to ne pomeni, da me zunanja politika zato manj skrbi in zanima.

16. Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?

- da
- ne
- enako

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- nič
- malo
- veliko

Ko sem se odločila za to, sploh nisem vedela, kakšna bo moja plača.

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Povabilo je prišlo s strani takratnega kulturnega ministra Jožefa Školča. Predstavil mi je nekatere prednosti pri delu, najprej državne sekretarke na MZK, nato pa je temu povabilu sledilo vse drugo. To mi je vlilo neko zaupanje in zato sem premislila.

19. Kaj vam pomeni več?

- družina
- poslovna kariera
- oboje enako

Enostranski odgovor ni mogoč in na srečo mi v življenju nikoli ni bilo treba tako razmišljati. Fiktivno reciva, da si zamislim to situacijo. Morda bi se odločila za družino, a je izbira res nehvaležna. Iz današnje situacije si tega ne morem zamisliti in res ne vem, kaj bi odgovorila, saj menim, da sta ta dva svetova povsem prepletena.

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Sem že pomislila, a ne z vidika nemoči, ampak morda z vidika percepcije svojega lastnega življenja. Na primer da bi se odselila zato, da bi uresničila svoje ustvarjalne projekte, ki jih nosim s seboj. A to razmišljanje ni pogojeno z nekim nezadovoljstvom, ker mi nič ne uspe, ker nič ne dosežem in podobno. Gre bolj za mojo lastno eksistencialno razmišljanje. Morebiti bi bilo to razmišljanje povsem enako tudi, če bi bila zaposlena kje drugje. To so intimna vprašanja o smislu nas samih. Ali je smisel v tem, da bi morali skrbeti za svoje notranje zadovoljstvo, ki ni vezano na neko družbeno-socialno okolje ali kaj drugega? Politika in razočaranje nad njo tu ne igrata bistvene vloge.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

Obstaja neka mariborska stranka, ki ima 90 odstotkov ali več žensk. Nočem zanikati takšnih projektov, a vendar vidim določene nevarnosti. Princip spola je radikalen in morda celo omejen pristop. Mislim, da ne zadovolji občin interesov, ki zadovoljujejo družbo. Zanimivi so, ker opozarjajo, da obstaja nek sloj ljudi, ki potrebuje zagovornike. Hkrati pa je njihov program nekoliko preveč egoističen ali pa izključujoč. Zato pravim, da je radikalen in zna biti tudi nekoliko nepravilčen do drugih. Je pa zanimiva reč, ker se lahko vzpostavlja kot neka diskutabilna reč, ki celo motivira in aktivira neke sloje žensk, ki se sicer ne bi prepoznali. Sicer pa opredeljevanje po spolu ne vidim za prednostno. Kot interesno združenje je koristno, kot stranka pa ne, saj je slednja zagotovo bolj širša in kompleksnejša.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

To je pa strankarska politika. Običajno že takrat, ko sestavljajo kandidatno listo. Tja postavijo tiste, ki so prepoznavni in bodo stranki prinesli dober izplen. V tem smislu se prepoznavnost po tradiciji hitreje najde pri moških. To je logično, saj delajo več na svoji samopotrditvi in karieri. Če ni vzvodov, ki bi stranko prisilile, da najdejo in tudi tvegajo z manj prepoznavnimi, mladimi, še ne profiliranimi ali pa neutrjenimi imeni, potem so take liste običajno zelo moške. Če na listi ni žensk, je jasno, da se stranka ne zaveda, da mora skrbeti za čim bolj enakopravno zastopnost in da ni dovolj naredila na vzgoji ženskega kadra. Gotovo niso dovolj motivirali in vklapljali potenciala, ki obstaja v določenih okoljih. Oblikovanje strankarskih list lahko pomeni tudi ustvarjanje moške politike, sploh če ni zakona, ki bi jih prisilil v neke kvote ali zahteve, ali pa celo, če v statutu stranke ne najdemo niti besedice o zastopnosti.

Ženske moramo prepričati svoje strankarske kolege, da tvegajo in na listo postavijo kandidatko, ki ji ankete ne pripisujejo zmage. Seveda pa brez stimulacije žensk, da se odločajo za ta poklic, ne gre.

Ženska v parlamentu mora vztrajati in znati prikazati svoj prav in svoje razmišljanje. Seveda ne sme podleči! Dobro je, da si prisluhne, to pove, a obvezni so argumenti. Diskutirati, predstavljati in uveljavljati. Zagotovo pa potrebuje tudi več poguma, da svoja prepričanja uveljavlja. Vendar pa je komolčarstvo moških, ki se kaj hitro počutijo ogrožene, včasih tako veliko, da se ženske tega ustrašijo in stopijo v drugi plan. Opažam pa, da obstaja velika delavnost in drugačen pristop žensk v politiki. Zdi se mi, da smo bolj pronicljive in manj površne. Smo bolj delavne in bolj tiho kot moški. (smeh) Če povem drugače, morda smo malo manj agresivne. Je zelo preprosto, najbrž nam niso blizu načini manipulacije, lagodja in špekulacije.

23. Ali se vam zdi realno mogoče, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Ja, samo ne tako kmalu. V tem trenutku ne vidim kandidatke. Ne opažam tovrstnih ambicij in potrebne delavnosti. Ta material je treba gnesti. Sem spada tako izobraževanje kot tudi utrjevanje suverenosti in utrjevanje možnosti, da bi se to zgodilo. Vsekakor pa smo na poti, saj se spreminja percepcija žensk pa tudi prostora. Veliko manj je zadržkov in mlajše generacije se veliko manj obremenjujejo z razliko v spolu. To mi je zelo všeč in te razlike se bodo vedno bolj manjšale, hkrati pa se bodo večale možnosti, da tudi ženske stopijo v prvi plan.

Najbolj realna se mi zdi predsednica parlamenta in države. Vlada je zelo kompleksno delo, s čimer nočem znižati pomena parlamenta ali države, ki naj bi veljali za bolj simbolni vlogi.

Vendar pa je v vladi kot instituciji premalo prepoznavnih žensk, ki bi poznale širino posla in tudi zahtevnost. Dosedanje izkušnje kažejo, da vlado v Sloveniji vodijo profili, ki so prihajali iz ekonomskih, pravnih, sedaj obrambnih vrst. To so področja, ki so državotvorna in zaenkrat še ne predstavljajo toliko vodilnih žensk. Šolstvo je druga reč.

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

Pogum, analitičnost, dobrobit, prizadevnost, širina, izziv, želja po boljšem.

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

Na splošno se mi zdi, da imajo ženske neko obče nezaupanje v politiko. V Sloveniji ima politika še vedno status represije in izključevanja, ki ne delata v prid splošnih zadovoljstev. Takšna percepcija »umazane« politike ženske bolj moti kot moške. To opažanje se mi zdi, da ni tako zelo nepomembno, ker prav na podlagi tega se ženske bolj odločajo za svojo stroko. Pač, nočemo nositi tega madeža, ki ga nosi s seboj politika. Danes se politik ne prepozna kot pomembna in zahtevna umetnost odločanja.

Drugi razlog je vezan na osebne motive, povezane z družino in naravnostjo spola ter tradicijo. Ta še vedno preprečuje ženskam in jim jemlje pogum, da bi se upale spustiti v to ter na ta način parirati nasprotnemu spolu.

Ne nazadnje pa politika na splošno ni razumljena kot nekaj, kar bi ženske znale početi. To je povezano s tradicionalno vzgojo in statusom žensk, ki v svoji zgodovini nimajo dovolj naslonitve, da bi bolj samozavestno in avtonomno ter brez pomislekov vstopale tudi v politiko. Konec koncev, tudi volilno pravico smo Slovenke dobile precej pozno in tudi nekih izkušenj, ki bi dajale pozitivno spodbudo, ni. Leta 1945 smo imeli eno ministrico, v politiki je malo žensk in še te so bile spodnešene. Morda so bile premalo prepoznavne, da bi nudile zgled. Nimam občutka, da bi bile resnično dovolj vztrajne v politiki, zato se potem pojavljajo neke avanturistke, ki izginejo v neznanu. To pomeni, da ni energije, ki bi spodbujala, zato si tiste s pomisleki hitro premislijo. Po drugi strani pa je strah zato, ker so postavljene v zelo izpostavljeno vlogo, ki v njihovi večji občutljivosti nima zadostne zaščite. Ženske v primerjavi z moškimi nimamo tako debele kože.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

1. Slovenski prostor ni nikoli načrtno in dovolj kritično postavil vprašanja o ženskah na vodilnih položajih. To ni bilo nikoli jasno artikulirano. Če že, potem je bilo to slabo razumljeno feministično gibanje v smislu »vagine dentate« – torej tiste, ki požira. Vedno so ženske enačili z moškimi tako, da so ji odvzeli vso ženskost. Tradicija je prešibka in dostikrat pozabljamo, da je bila ženska pozicija v socializmu precej boljša. Olajšanje žensk na nek način, a takoj zatem spet nova obremenitev. Ta tradicija, ki spominja na socializem, ko je bila ženska videna kot komisarka v uniformi, ni bistveno spodbujala te odločitve. To so vse negativne asociacije. Vloga žensk bi morala biti bolj ozaveščena in to v svetu ni nobena novost. Je pa res, da so evropske države te razmisleke sprožile veliko prej.

Tudi mehanizmov nismo sprožali dovolj na glas. Nikoli nismo spreminjali zakonov, jih popravljali in dodajali, da bi se pojavila zahteva po večjem številu žensk.

2. Veliko vlogo igra že prej omenjeno tradicionalno dojetje ženske, ki je vezano na vlogo ženske, kot jo definira krščanska etika. Njena vloga in naloge se nanašajo na družino.

3. Enega izmed razlogov lahko najdemo tudi v nesenzibilnosti medijske prisotnosti. Mediji tudi ženskam ne dajejo prednostnih pogledov pa tudi velikokrat pozabljajo na ženske, ki se ne znajo promovirati prek medijev. Zato si ne morejo izboriti svojega prostora. Ta nekorektnost se kaže tudi na omizjih, kjer ne poskrbijo za določeno število žensk. Ne zanimajo se za enakomernost spolov. Zelo zanimiva in zame šokantna ugotovitev medijev do ženskega

vprašanja se mi je zdela na začetku prejšnjega mandata v parlamentu, ko nas je nek časopis povabil, da nas poslanke ljudstvu predstavi v kontekstu določanja dobro oblečenih žensk. Hoteli so skupno fotografijo. Podobna neumnost se mi zdi, da bi se ženske prepoznavalo na podlagi tega, katera je miss parlamenta?! To je drastičen primer, samo vedeti morate, da v splošni percepciji ni tako zgrešen. Seveda pa s tem ne mislim, da so mediji »slepi«, morebiti je tudi pri nas problem, da ne najdemo poti, da bi nase opozorile drugače.

4. Pomembni so zgledi. Neka političarka ali pa na primer menedžerka, ki daje dober vtis in ki je navzoča tudi v medijih, bo zagotovo tudi dobra za zgled drugim ženskam.

27. Zakaj je politika moški poklic?

Tradicionalno ja. Recimo v Rimu se je oblast večinoma vezala na moški princip. Prihodnost pa bo to zelo zbrisala. Novejša zgodovina to popravlja.

28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za candidature?

Normativni posegi dišijo zelo neprijetno. Marsikomu samo omeniš kvote in v trenutku postane »alergičen«. Vse to se sprva sliši nepravilno, a to so vendarle potrebne stvari, ki postavijo neko prisilo, da se šele vzpostavi normalna situacija. Ni pravično, da v naši družbi, kjer je več kot 50 odstotkov žensk, njihove interese zastopa moški spol. Zaradi takšnih in drugačnih razlogov je z mesta odločanja izločen ženski spol. Zato je pomembno iskati mehanizme, ki bi to popravili. In kvote so eden izmed takih normativov. Spominjam se svoje prve seje vlade, ko sem vložila amandma. Ta je zahteval, da se vsi zakonski in drugi predpisi obravnavajo z uporabo obeh slovničnih oblik. Seveda je bilo to sprva pospremljeno z nasmeški in komentarji, da gre za brezvezno kompliciranje. Ampak ta poseg je prinesel neko razmišljanje tudi na drugih nivojih. To so simbolni posegi, a vendar sprožajo refleksijo o stvareh, ki se nekaterim zdijo preveč samoumevne. Ob koncu mandata so te cinične pripombe »a spet vi gosi« spremenili tudi nekateri moji strankarski kolegi. Mandat se je končal s spremembo ustave, ki predpostavlja, da se z zakonodajo lahko ustvarjajo različni principi in pogoji, kjer se lahko zgodi pozitivna diskriminacija. Z drugimi besedami to pomeni, da lahko v zakon vneseš princip, da ima določen spol, ki je (pod)zastopan, prednost, ne glede na to, da ustava določa, da smo vsi enaki in enakopravni glede na spol, politično prepričanje, versko usmerjenost ... Začelo se je z amandmajem o korektnem izražanju v obeh oblikah, končalo pa s spremembo ustave, ki določa, da se lahko pojavijo tisti segmenti, ki lahko povečajo vstop žensk na mesta političnega in javnega odločanja. In to je fantastično! Sledila je sprememba zakona o volitvah v Evropski parlament. Lahko se spomnite, kako so naši politiki zardevali vsakič, ko so se znašli pred tujimi delegacijami, ko so jim ti zastavili vedno isto prvo vprašanje: »Kje so pa ženske?« Bili so seveda očitki. Tudi na primer, ko smo imeli sedem začasnih poslancev v EP, med katerimi ni bilo ženske. Vsaka udeležba na mednarodnih forumih je bila pospremljena s posmehom. Tudi evropska miselnost je pripomogla k večjemu številu žensk. Švedi pošljejo vse ministre na izobraževanje zato, da razmišljajo, kako bi uvajali čim bolj enakopravno zastopano politiko. Pod vplivom evropske politike smo tudi sami začeli razmišljati, da moramo imeti več žensk znotraj strank.

Potrebne so diskusije, pogovori, ozaveščanje. Skrajno pomembno! Tudi statutarne zadeve so pomembne, kjer si postavimo neko mejo in rečemo, da želimo tak in tak delež, pa četudi se kje srečujemo z jeznimi pogledi. Artikuliranje tega problema kot tudi stimuliranje žensk je zelo pomembno. Ko smo kot kandidatke pred temi volitvami imele neko srečanje, bilo nas je 28 odstotkov, smo uprizorile neko virtualno vlado. Videle smo, da vsaka zelo suvereno pokriva svoja področja. Bila je fantastična in suverena vlada. Zelo tolerantna in bolj senzibilna za nekatere probleme. Rešitve so bile pravične. Vzorec vlade je bil dober, saj smo ženske bolj

sposobne, kot si sploh mislimo. Nekaj je zakonodaja, drugo je ozaveščanje, ki je skrajno pomembno. Siljenje ne rodi ničesar. Gre za dajanje možnosti. Dati možnost, ker drugače svojega razvoja človek ne dojame.

Priloga A9: Anketni intervju z Marijo Pozsonec

MARIJA POZSONEC

Poslanka madžarske narodnostne manjšine v Sloveniji

PREDMETNA UČITELJICA ZA MADŽARSKI JEZIK

16. 1. 1940, v DOLGI VASI, SLOVENIJA

KOZOROG

KRATEK OPIS: Ker nosim srce na dlani, mislim, da vsi vedo, kakšna oseba sem. Rada imam življenje in ljudi, poskušam delovati pravično in stremim k pravni državi. Vsekakor pa na prvo mesto postavljam družino in človeka. V prostem času štrikam in berem, a mi ne ostaja prav dosti časa. Zadnje čase, verjeli ali ne, do poznih ur gledam televizijo. Politika je strast. Največji dosežek je, če mi uspe narediti kaj dobrega. Najbolj ponosna sem na lendavski kulturni dom, ki je marsikateri družini spremenil življenje.

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

3

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan

- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo?

Razložite.

Vsekakor je prednost, ker matere z otroki težko usklajujejo naš parlamentarni tempo. Politika je pravzaprav prisotna ves čas. To je 24-urni delavnik.

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

Prednost.

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok

- enega

- dva

- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju? Utemeljite odgovor.

Človeško je, da se odločiš in imaš otroka. Seveda otrokovo mnenje vpliva tudi na moje odločitve. Sama izredno spoštujem sinovo mnenje.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor?

Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Vsekakor najbolj sin. Njegovo mnenje je najbolj merodajno in ga res upoštevam. Vedno mi govori: »Mama, pazi, ker z enim tvojim stavkom lahko spraviš na cesto tako Madžare kot Slovence.« Kar pa samo pomeni, da moram biti preudarna, strpna in pravična. Mož sicer

spremlja mojo politično kariero in je kot moja varovalka v nekaterih izjavah. Moj mož je Slovenec, zato mi veliko pomaga.

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da
- ne

Glede na to, da ni bil proti niti takrat, ko sem prvič kandidirala, si težko predstavljam, da bi temu nasprotoval. Sicer pa se strinjam, da je to skupno delo celotne družine, ne samo partnerja. Pojavljajo se problemi, kot je varstvo otroka in podobno. Treba se je pogovoriti. Politika meni osebno vzame precej časa. Po cele tedne sem v Ljubljani, potem pa me čaka še dolga pot domov. Razočarana sem, ker so ukinili javni transport, ki mi je včasih prišel zelo prav. Zdaj pa je iz leta v leto slabša situacija. Leta 1990 se je dalo vsaj nekajkrat dnevno priti z avtobusom v Ljubljano, danes to ni več mogoče. Niti enkrat samkrat! Si mislite, da sploh ni direktne avtobusne povezave z Lendavo? Železnice pa tako ali tako ni!

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podpirali?

- da
- ne

V tem primeru bi se dogovorili. Ker pa me sin zelo podpira, to sploh ni problem. Hkrati je sin moj najstrožji kritik.

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udejstvovanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med starši, otroci, partnerjem, prijatelji in krajani.

1. otroci
2. prijatelji
3. krajani
4. partner/mož
5. starši

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in preostalimi kandidatki, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

To morate vprašati volivce! (smeh) Gotovo šteje to, da za seboj nimam krovne organizacije niti pokroviteljev. V volilno kampanjo se vedno podam zgolj z nekim družinskim kapitalom, družinskimi sredstvi. Lahko pa povem, da so mediji zelo pomembni in po mojem mnenju zelo pravično prerazdelijo prostor, namenjen predstavitvam kandidatov. Sama nikoli nisem kupila niti minute in niti črke v časopisnem prostoru za kakšne posebne oddaje. Spoštujem zakon in delujem znotraj dovoljenega. Prav tako ne organiziram velikih shodov, saj sem prepričana, da je to nepotrebno. Če se ljudem po enem mandatu zdim primerna, mi bodo dali priložnost tudi v naslednjem. Sicer je vse nepotrebno.

Zelo pomembni pa so osebni stiki z volivci in ti so bili do sedaj odlični. Nikakor pa ne smem pozabiti na dejanja. In to je to!

12. Ali ste pred izvolitvijo v državni zbor že delovali v politiki?

- da
- ne

Bila sem predsednica narodne skupnosti, in to kar dva mandata. Pol mandata sem delovala kot podpredsednica. Pred tem sem pokrivala področje kulture v tej skupnosti. Bila sem zelo uspešna, rada sem opravljala svoje delo in že takrat sem imela priložnost, da sem se veliko ukvarjala z ljudmi. Lahko povem, da danes pravzaprav nadaljujem delo, ki sem ga opravljala, ko sem bila zaposlena v šoli. Vzgajala sem mlade in jih učila patriotizma. Učila sem jih pripadnosti enemu narodu, eni zgodovini, kulturi in se zavzemala za sožitje. Učila sem v razredu, kjer so bili slušatelji tako Madžari kot Slovenci. V svojem nastopu sem morala biti strpna in spoštovati multikulturalnost. Zato pravim, da danes nadaljujem svoje poslanstvo in ga nadgrajujem.

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro
- finančni razlogi
- nova izkušnja
- prošnja strankarskih kolegov
- izziv

Ljudje so me predlagali, ker je bilo takrat še tako urejeno. Seveda pa me je skrbela usoda narodnosti, zato sem upala, da se lahko kaj postori na tem področju.

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Bila sem predmetna učiteljica madžarskega jezika v Dobrovniku in Lendavi. Pet let sem madžarščino poučevala v srednji šoli, kar je bila čudovita možnost, da sem utrdila dvojezično šolstvo. Ker so bile izkušnje pozitivne, sem velika zagovornica.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Sodelujem v precej veliko odborih in komisijah, ker sem sama za vse. V večjih poslanskih skupinah je to lažje, ker jih je več in si delo med seboj razdelijo. Vendar lahko povem, da je poslovanje državnega zbora dovolj demokratičen, da naš poseben položaj tudi upošteva in dovoljuje, da ustvarimo poslansko skupino in sodelujemo vsepovsod. Odnos do nas ocenjujem za zelo spoštljiv.

16. Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?

- da
- ne
- enako

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- nič
- malo
- veliko

Mislím, da sem za to delo pošteno plačana.

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Nobena stranka. Jaz sem zelo indeferentna, kar se tega tiče. Pravzaprav sem zelo neodvisna in se mi pogosto zdi, da je prepiranje med poslanci dostikrat nesmiselno. Bolje bi bilo, da bi se resnično skupaj borili za boljši položaj ljudi. Prevečkrat se zgodi, da ne vidijo mimo strankarskih klopi, a življenje je zunaj. Zato so slepi in ne opazijo težav ljudi.

19. Kaj vam pomeni več?

- družina
- poslovna kariera
- oboje enako

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Dokler me volivci podpirajo, ne mislim razmišljati o tem. V politiko sem si želela sama in potemtakem moram vztrajati. Neumno bi bilo, da bi se počutila žrtveno jagnje. Sama sem prosila za to in če je težko ... kaj potem? Sama sem tako izbrala.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

V parlament se lahko prebijemo tako, da v svojem okrožju delujemo tako, da nam ljudje zaupajo. Preden se odločiš za visoko politiko, je treba dokazati okolju, da si za to resnično sposoben in primeren kandidat. Samo to deluje. Vse drugo, tvorbe in podobno, je izumetničeno.

Sploh pa so stranke glede na spol nesmiselne. Zdi se mi, da v politiki ni pomembno, katerega spola si. Zaradi tega nimaš prednosti in prav tako spol ne prinaša slabosti. Jaz z obojimi dobro sodelujem in ne delam razlik.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

Vsekakor čut do soljudi. Pravičnost, poštenost in dobro delo v preteklosti. Brez tega, da ne bi prej gulil klopi v domači politiki, skorajda ne gre. Biti moraš aktiven v krajevni skupnosti, občinskem svetu in na raznih civilnih iniciativah. Govorne sposobnosti niso tako zelo pomembne. Svoje misli je treba razumno razložiti, ni pa bistveno biti vedno prvi govorec na vseh sestankih. Bolj kot besede so pomembna dejanja.

Veliko je treba delati. Tako v kolegijih kot odborih. Bodite verodostojni, pošteni in tako bodo ljudje opazili, da delujete v pravo smer.

23. Ali se vam zdi realno mogoče, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Vsekakor. Izbrana bo ženska, ki bo ustrezala celotni Sloveniji. Kandidatka za predsednico države je že bila in zelo malo je manjkalo, da to ni postala.

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

Edino pravilno. Enakovrednost. Poudarjam pa, da morata biti oba spola enakovredna. Nobenih diskriminacij.

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

Mislím, da so glavne družinske razmere, ki so jim onemogočile, da bi se pravočasno aktivirale v politiki. Hkrati pa menim, da je velik problem prav to, da ženske ne volijo žensk. Ne vem, zakaj. Ko volivec dobi v roke svoj listič s kandidati, se pač odloči po svoji vesti in volji. Verjetno ljudje takrat vedo, zakaj se odločijo za enega in ne drugega.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

Vsem ženskam svetujem, naj poskusijo. Če bi se lahko odločila še enkrat, bi storila natanko isto. V parlamentu lahko izražajo svoja mnenja in želje vseh drugih žensk. Zastopajo tudi marginalne skupine in tiste, na katere včasih pozabimo, na primer ostarele, otroke ... Jaz sem imela vse življenje srečo, da sem vsak svoj poklic opravljala z veseljem, kot hobi. Tudi zdaj. Uživam in z veseljem vstanem vsak ponedeljek in se odpeljem v Ljubljano.

27. Zakaj je politika moški poklic?

Saj ni! Ženske pač nimajo možnosti, niti družbenih niti gospodarskih. Včasih je dosti konfliktov in mogoče to lahko moški lažje prenesejo. Ampak za vsako stvar se res ni treba jokati. Nekje sem prebrala, da se za vsako trnje ni treba zjokati. K sreči sem po naravi taka, da nisem zamerljiva. Grde stvari pozabim že po nekaj dneh. Sem toliko profesionalna. Če bi bilo v parlamentih po svetu več žensk, bi bilo zagotovo manj vojn. Ženske ustvarjamo življenje.

28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za candidature?

Po mojem mnenju bi morali ženskam pomagati na drugačen način. Pomagati pri vzgoji otrok, jih razbremeniti z vodenjem gospodinjstva, da bi na ta način imele več časa za politiko in več časa za skupno dobro. Državljanom moraš, četudi na terenu, jasno pokazati svoje sposobnosti in zmožnosti. In takrat pride podpora sama od sebe. In to je to.

Meni se ni bilo treba dokazovati bolj kot moškim. Tudi do sedaj sem imela za vse nasprotnike izobražene moške, pa mi je kljub temu uspelo najti dovolj volivcev.

Mislím, da žensk ni treba motivirati. Bolje bi bilo, da bi gospodinjska opravila razdelili enakovredno med moške in ženske. Začne se doma. Vsaka družina bi si morala znati urediti razmere doma in dati ženskam možnost, da se ukvarjajo tudi s tovrstnim delom.

Drugače pa menim, da noben zakon ne zagotavlja večje udeležbe žensk. Do tega mora priti naravno.

Priloga A10: Anketni intervju z Marjetko Uhan

MARJETKA UHAN

Nsi

UNIVERZITETNI DIPLOMIRANI INŽENIR KMETIJSTVA

18. 10. 1963, v TREBNJEM, SLOVENIJA

TEHTNICA

KRATEK OPIS: Za nebesna znamenja se ne zmenim prav dosti, menim, da sem zelo mehka duša po srcu, čeprav se to navzven ne zdi. Sem kar aktiven človek, hitro se zmehčam in se tudi kdaj pustim prepričati. Ker sem malo škorpijona, sem tudi odločnejša. Seveda pa je človek vedno zmotljiv in bi bilo nesmiselno razmišljati, da imam samo jaz vedno prav. Treba je pretehtati, kaj je dobro in kaj ne. Upoštevati strokovna stališča in upoštevati ljudi.

Prosti čas je podrejen prireditvam, sestankom in srečanjem. Imam nekaj hobijev, ki pa sem jih kar zanemarila, zato trenutno formalna politična srečanja izkoristimo in se tja odpravimo z družino. Vsak se zabava po svoje, vsak na svoj način.

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

6

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan
- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo? Razložite.

Mogoče vpliva tako, da včasih lažje gledam na določene stvari ali situacije. Vse tisto, kar je v povezavi z družino in življenjem. Vsekakor lažje razumem prilagajanja in tako dalje.

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

Gotovo se mi zdi dejstvo, da sem poročena, prednost. Tudi družina je neka osnovna celica, v kateri dobiš podporo, kjer se lahko izpoveš, kjer prejemaš dobronamerne nasvete. Veste, v politiki je tako, da včasih nimaš občutka, da so vsi nasveti dobronamerni in iskreni.

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok
- enega
- dva
- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju? Utemeljite odgovor.

Najbolj ponosna sem na svoje otroke. Gotovo. Prednost, vsekakor. Otrokom se ne bi odpovedala za še tako dobro službo. Takega dela ni. Je pa seveda težko, saj so otroci na račun tega včasih tudi prikrajšani. To, da je mama v politiki, seveda občutijo in morajo biti kdaj pa kdaj marsikaj pripravljeni »požreti«.

Pri nas ni vse tako, kot je bilo. Odkar sem v politiki, ni vse kot iz škatlice, ampak tudi prej sem bila zaposlena, tako da smo navajeni. Delo parlamentarke jemljem kot službo, zato se s tem ne obremenjujem.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor?

Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Naj povem, da sem bila glede politike izredno presenečena, saj so me večinoma kar vsi po vrsti podpirali. Vsi so bili zelo navdušeni, veseli, povsem v nasprotju z mojimi pričakovanji. Zlasti naklonjeni so mi bili ljudje iz mojega rojstnega kraja. Tam je stranka prejela veliko več glasov, kot pa jih je pričakovala, tako da menim, da so izbrali in predlagali pravo osebnost.

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da
- ne

Neko soglasje s partnerjem že mora obstajati. Če bi moji politični karieri nasprotoval zgolj iz neke žlehtnobe, potem verjetno niti na vseh drugih področjih ne bi funkcionirala. Mož mi želi vse dobro, tako tudi jaz njemu in se pri vsem podpirava. Moja odločitev je bila skupna, da naredimo nekaj dobrega za družbo.

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podpirali?

- da

- ne

Moji otroci so sorazmerno majhni, tako da niso imeli prav dosti vpliva na mojo odločitev o kandidaturi in vstopu v politiko. Če bi za to obstajali objektivni razlogi, bi se gotovo odrekla tej karieri, sicer pa menim, da se da o vsem pogovoriti. Do sedaj smo se še vedno o vsem dogovorili, posebno z možem in preostalimi člani širše družine. Sicer pa, kot sem že rekla, imajo prednost otroci.

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udejstvovanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med starši, otroci, partnerjem, prijatelji in krajani.

1. partner/mož
2. prijatelji
3. starši
4. krajani
5. otroci

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in preostalimi kandidatkami, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

Ključna se mi zdi aktivnost same stranke v preteklosti. Tukaj smo imeli že vseskozi predstavnika v parlamentu. Pomemben je program stranke in ne nazadnje tudi sam kandidat. V mojem primeru lahko rečem, da so ljudje gotovo ocenjevali moje preteklo delo, poznanstva s številnimi ljudmi, saj sem nekdanj delala kot kmetijska svetovalka, pozneje pa sem delala doma, kjer imamo podjetje. Pomembni so ti stiki, srečevanja, morda tudi moja dostopnost nekaj šteje. Gotovo znam prisluhniti ljudem, njihovim željam in potrebam. Prav tako pa se mi zdi pomembno to, da ljudje v meni niso videli nekoga, ki ga politika zanima zgolj zaradi samopromocije, temveč resnično zaradi občutka, da želim pomagati.

Hkrati naj povem, da imajo v politiki mediji zelo velik vpliv. Veliko večji, kot pa si hočemo priznati.

12. Ali ste pred izvolitvijo v državni zbor že delovali v politiki?

- da

- ne

Ampak samo na lokalnem nivoju. Pri NSi sem predsednica ženske zveze in hkrati tudi na občinskem odboru, kjer sem tudi članica. Konec 80. let smo ustanovili kmečko zvezo, kjer sem bila med ustanovitelji. Bila sem celo tajnica in blagajnik, nato sem za nekaj časa zamrznila svojo aktivno vlogo. Znova se je želja po politiki obudila ob kandidaturi za občinsko svetnico, kjer sicer nisem bila izvoljena. Ko se je ustanovila NSi, pa sem se spet aktivneje vključila v politiko na lokalnem nivoju. Lani sem bila izvoljena za svetnico Kmetijsko-gozdarske zbornice

na vseh treh nivojih. Poleg tega sem članica različnih društev, svetov, strokovnih odborov in podobno.

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro
- finančni razlogi
- **nova izkušnja**
- prošnja strankarskih kolegov
- izziv

Iskreno povedano o tem nisem nikoli posebej razmišljala. Z mojim imenom so prišli na dan in tako se je začelo. Sama nisem imela teh ambicij, imela sem svojo lastno kariero in sem bila nad tem zelo presenečena. Nikoli si nisem mislila, da bi si kruh služila kot političarka. Ko pa sem videla, da mi ljudje zaupajo, da to od mene tudi pričakujejo, nisem več razmišljala. Pristala sem na kandidaturo in tudi če ne bi bila izvoljena, ne bi bila posebej razočarana, ampak bi naprej opravljala svoj poklic. Nekateri volivci mi res zaupajo in so ob izvolitvi celo jokali od sreče. Kaj drugega kot pa da je človek nad vsem tem še posebej zadovoljen. Priznam pa, da se mi je s tem življenje precej obrnilo na glavo.

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Zadnja tri leta sem bila zaposlena v kmetijskem podjetju, v domačem podjetju pravzaprav. Prej pa sem 14 let delovala v državni kmetijski svetovalni službi in ne nazadnje kot specialistka za poljedelstvo za Dolenjsko in Belo krajino.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Delujem v štirih delovnih telesih, in sicer odboru za kmetijstvo, ki sem si ga glede na izobrazbo (po poklicu je agronom op. p.) tudi najbolj želela. Delam tudi v odboru za kulturo, šolstvo in šport; komisiji za peticije, človekove pravice in enake možnosti ter v ustavni komisiji. Ker smo manjša poslanska skupina, imamo posledično tudi več zadolžitev, tudi zato sem v enem odboru več, kot pa je obvezujoče. Smo precej aktivni, ker želimo pokrivati vsa področja.

16. Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?

- **da**
- ne
- enako

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- **nič**
- malo
- veliko

Zaslužim več, a hkrati tudi več zapravim. (smeh) V politiko nisem šla iz tovrstnih ambicij, nisem materialist, čeprav si morda kdo tako predstavlja. Prepričana pa sem, da je za pošteno delo potrebno pošteno plačilo. Denar ne igra nikakršne vloge, saj sem že prej imela poskrbljeno svojo ekonomsko existenco. Stežka sem zapustila zasebno podjetje in ga zamenjala za politiko, saj je zdaj veliko bolj negotovo.

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Že prej sem bila malo aktivna v ženski zvezi in kmečkem društvu pri Novi Sloveniji, tako da so nekateri menili, da sem primerna za sodelovanje. Videli so me kot žensko, ki se postavi zase, ki ima včasih utemeljene razloge in pripombe. Pobuda je prišla z vrha stranke, kot so Alojz Sok, Lidija Drobnič ... Tudi na lokalnem nivoju so me podpirali, a me niti niso upali nagovarjati, saj najbrž niso verjeli, da bi sploh hotela kandidirati. Poznali so mene in naše družinske razmere ter vedeli, da sem zaposlena v domačem podjetju. Seveda so me potem z veseljem podprli in danes smo prijatelji in ne samo stanovski kolegi.

19. Kaj vam pomeni več?

- družina
- poslovna kariera
- oboje enako

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Ne. Pridejo pa trenutki, ko se seveda sprašuješ o smislu svojega delovanja. Včasih se resno sprašujem »kaj za boga mi je bilo tega treba«, ker sem prej dejansko živela kot ptiček na veji. K sreči pa se vsak dan zgodi nekaj zanimivega in to je tisto, kar vleče naprej. Politika je kot magnet, tako da se sama, kljub vsakodnevnim težavam, s katerimi se srečujem, vedno znova veselim naslednjega dne.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

Ne. Mislim, da bom ostala v tej stranki in ji pomagala, da se okrepi ter postane močna parlamentarna stranka. Delo imam rada, tudi če mi kaj ni po godu, to lahko povem in me upoštevajo. Vsi se trudimo, da bi imeli najboljšo stranko.

Poleg tega se mi zdi ustanavljanje takšnih strank neumno. Stranka mora imeti oba spola, vse sloje in poklice. Stranka, ki razmišlja samo po neki spolni pripadnosti, se mi zdi zelo hendikepirana. Življenje je treba gledati iz vseh zornih kotov. Zdi se mi prav, da sta oba spola zastopana v vseh strankah. Danes si mlad, jutri star, danes v koaliciji, jutri opoziciji ... Nesmiselno se mi zdi ustanavljati stranke po nekem statusu, na primer stranko invalidov, mladih, starih ali pa stranko žensk, moških, kar je še večja neumnost. Vsi težimo k neki zdravi in varni prihodnosti in ker nas prej ali slej to vse čaka, moramo skrbeti za celotno družbo. Seveda pa je tovrstno združevanje koristno, če gre za civilne pobude, ki dajejo predloge in na ta način zastopajo en segment prebivalstva. Ne moreš pa se v okviru stranke boriti na primer za ozelenitev Trebnjega. Zakone sprejemamo tako, da bi bili vsem državljanom dobri ali pa vsaj zadovoljivi.

Če lahko s svojimi izkušnjami vplivaš in pomagaš, potem je že prav, da se vključiš in postaneš del tega. To je naša dolžnost. Državljanji moramo po svojih zmožnostih pomagati v politiki, ker je politika delo za ljudi in delo za dobro. Ljudje pa hočejo dobro.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

Najbrž moraš pripadati neki stranki, saj se kot neodvisen kandidat zelo težka prebiješ v parlament. Potreben je program. Podpora je prav tako pomembna. Hkrati pa moraš imeti lastne sposobnosti. Na primer dar govora, znanje. Ljudje precej gledajo na tvoje delo, tvojo preteklost, tako da si izpostavljen vsemu temu. Ni slabo, da ima človek trdo kožo. Obvezna je komunikacija in prilagodljivost. Tudi to, da si ljudem na razpolago, nekaj šteje. Če si preveč občutljiv in te vse prehitro prizadene, boš v parlamentu težko preživel, saj je kar nekaj podlih

udarcev. Z leti se tega tudi naučiš. Seveda pa vsaka šola nekaj stane. Več kot imaš izkušenj, boljši poslanec si lahko.

23. Ali se vam zdi realno mogoče, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Seveda. Ravno na zadnjih volitvah se je pokazalo. Če bi bile volitve danes, bi bila morda celo izvoljena. Ljudje ženskam vedno bolj zaupajo. Bolj smo realne, predvsem pa izpolnjujemo svoje obljube. Pa mislim, da težava ni v tem, da se volivci ne bi odločali za ženske. Večja težava se zdi ta, da si ženske tega ne želijo. V tem je problem. V ženskah je čisto premalo ambicij, da bi bile politično aktivne. Tudi kvote na primer. Ne moreš jih siliti, če si tega ne želijo. V naši stranki žensk nihče ne ovira, še veseli so, da smo aktivne. Še posebej izrazito je to v mojem primeru. V občinskem svetu so moški, pa so me ravno tako podprli. Morda je zato kriva vzgoja v preteklosti, da je politika nekaj grdega, nekaj, za kar se ne spleča mazati rok. Ves čas so nam solili pamet s tem, da politika ni za ženske, ampak zgolj za izbrance. Kriva je negativna propaganda. Ne smemo pa zanemariti dejstva, da si ženska v vrhuncu svoje zagnanosti in moči hkrati ustvarja kariero in družino, zato je s tega vidika gotovo težje. Družina lažje pogreša očeta kot pa mamo.

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

Asociacija na sebe. (smeh) Nič ni nemogoče.

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

Ženske nimajo želja, da bi postale političarke. Kriva je prezaposlenost, saj je poleg kariere tudi nosilka skrbi za družino. Sicer pa tudi klima v družbi ni naklonjena nobenemu novemu politiku, še manj pa ženski. Treba je motivirati ženske, da se vključijo na svojih področjih.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

Ženskam je treba povedati, da je politika nekaj lepega in da sta nujna oba spola. Moški so bili vedno ustvarjeni za neko materialno stanje družine, države, za vojake ..., ženske pa iz materinskega in socialnega vidika. Za uspeh sta potrebna oba pogleda.

27. Zakaj je politika moški poklic?

Ne. Zakaj bi pa bil? Politika je za vse ljudi. Nismo samo poslanci politiki. To je delo za ljudi in karkoli delaš, je to politika. Tudi delovanje v društvih je na nek način povezano s politiko. Moški zagotovo niso krivi. V ženski zvezi se včasih pohecamo, da bodo tudi moški morali ustanoviti svojo zvezo, ker smo tako močne. Na lokalni ravni, na nekem odboru, se zbere tudi do 70 izobraženih, mladih žensk. To je zelo pohvalno. Poslanke v tem mandatu smo kar aktivne in zdi se, da včasih moški še radi vidijo, da nas spuščajo v boj. Nihče nas ne ovira, moja kolegica je celo predsednica odbora.

Nujne so: komunikativnost, poslušnost za ljudi in sposobnost uresničevanja zadanih ciljev. Veste, tu ni posebnih razlik v primerjavi z moškimi. Morda smo ženske še bolj na udaru, ker nas je manj in posledično od nas še več pričakujejo.

28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za kandidature?

Jaz sem dober primer. Živ dokaz, da se da delati v politiki. Če človek hoče, se da uskladiti družinsko življenje in kariero. Predvsem jih je treba motivirati v smeri, da ta poklic ni prav nič drugačen od drugih. Ljudje ti sicer morajo zaupati, sicer pa potrebuješ prav tako vsa znanja, splošno izobrazbo in širok pogled. Če ne delaš, nimaš kaj pokazati. Iskrenost je zelo

pomembna, ker ljudje niso neumni. Morda na začetku še komu uspeva, potem pa te spregledajo. Na koncu niso pomembne besede, saj štejejo dejanja. Ljudje te ne bodo izvolili samo zato, ker si ženska, ampak zaradi lastnosti in sposobnosti. Ljudje hočejo, da jih zastopaš, vse in vse interese. Sama prihajam iz občine, kjer so pravzaprav na vseh vodilnih položajih ženske. Vendar pa gotovo nismo bile izvoljene zaradi spola. Izvoljene smo bile zato, ker smo bile v nekem trenutku najboljši kandidati. Ljudje ne marajo nekoga, ki si tega zares ne želi. Nesmiselno je nekoga siliti. Trebnje so za zgled.

Priloga A11: Anketni intervju z Mojco Kucler Dolinar

MOJCA KUCLER DOLINAR

Nsi

UNIVERZITETNA DIPLOMIRANA PRAVNICA

26. 8. 1972, v LJUBLJANI, SLOVENIJA

DEVICA

KRATEK OPIS: Precej malo časa mi ostaja za vse hobije, ki jih imam rada. Zelo rada oblikujem glino in prebiram knjige. Samo za zdravje malo potečem naokoli. Po horoskopu sem devica in včasih ga res preberem. Določene stvari veljajo tudi zame. Sem zelo natančen človek in potrebujem nekaj časa, da dokončno sprejem odločitev. Rada povem svoje mnenje, s čimer opozorim na svoj vidik. Seveda ne pričakujem, da bodo moje stališče sprejeli takoj. Včasih je potreben čas. Sem odgovoren človek, česar se lotim, tudi končam.

Politika je poklic, v katerem sem se našla, in delo poslanke rada opravljam.

Ni mi problem izstopiti iz množice in povedati svoje. Sem samoiniciativna in imam pogum. Stojim za svojim mnenjem in tistim, kar imam povedati.

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

2

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan

- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo? Razložite.

Ocenjujem, da pozitivno vpliva. Zdi se mi, da imam v možu oporo in da razmerje dobro vpliva na življenje na sploh in s tem tudi na poklicno udejstvovanje.

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

Prednost.

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok

- enega

- dva

- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju? Utemeljite odgovor.

Občudujem kolegico Marjeto Uhan, ki ima štiri majhne otroke. Očitno ji uspeva kombinirati družino in poklic, torej njeno poslansko delo. Gotovo pa ni lahko vzpostaviti ravnotežje.

Mislím, da je v državnem zboru precej nepredvidljiv delovni čas. Obveznosti so tako dopoldne kot tudi zvečer, zato si resnično težko razporediš čas oziroma ne obstaja delavnik od 7. do 15. ure. Moramo pa si priznati, da je dandanes večina poklicev takšnih. Osemurnega delavnika skorajda ni več.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor?

Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Največjo podporo imam doma, v družini in možu. Tudi strankarski kolegi me podpirajo. Se mi zdi, da so mi tudi krajani naklonjeni, saj se moram ne nazadnje njim zahvaliti za svojo izvolitev.

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da

- ne

Midva imava zelo odprto odnos in si težko predstavljam, kaj bi bilo, če bi nasprotoval mojemu delovanju v politiki. O stvareh se pogovoriva in vedno najdeva rešitve, ki so dobre zanj in zame. Gotovo pa je, da moraš tudi v partnerstvu izpolnjevati svoje cilje, hkrati pa se je treba znati prilagajati.

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podpirali?

- da

- ne

Mislím, da bi se pogovorila in otroku poskušala približati moje delo, in potem bi verjetno uvidel, da stvar ni tako grozna, kot se zdi. Gre za en segment dejavnosti, ki ni nič bolj grozna kot pa kakšna druga dejavnost v gospodarstvu, novinarstvu, znanosti, umetnosti, kulturi ...

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udejstvovanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med starši, otroci, partnerjem, prijatelji in krajani.

1. partner/mož

2. starši

3. prijatelji

4. krajani

5. otroci

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in preostalimi kandidatkami, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

Sama poskušam delovati na odprtem dialogu, tako da povem svoja stališča in hkrati prisluhnem stališčem drugih. Ko zadevo pretehtam, pa se poskušam odločiti resnično za tisto, kar je v smeri skupnega dobrega. Morda tudi to, da sem pozitivna oseba in probleme poskušam reševati in ne toliko kritizirati oziroma kot rečemo jamrati. V danem konkretnem primeru poskušam iskati rešitve. Imam srečo, da sem kandidirala v okraju, kjer so me poznali in so lahko ocenili moje preteklo delo. Morda je koga prepričalo to, da izhajam iz krščansko-ljudske stranke, in to, da živim, kar zagovarjam.

12. Ali ste pred izvolitvijo v državni zbor že delovali v politiki?

- da
- ne

Posredno sem. To mislim predvsem na družbeno življenje na področju, kjer sem kandidirala. Moje delovanje je bilo usmerjeno v skupno dobro preko različnih društev.

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro
- finančni razlogi
- nova izkušnja
- prošnja strankarskih kolegov
- izziv

Predvsem je bil ključen interes, da tudi sama prispevam k oblikovanju v politiki. Predvsem tukaj v parlamentu, kjer se zakonodaja tudi ustvarja in vpliva na vse nas. Čeprav včasih ljudje nimajo občutka, da je res tako vseobsežno. Lahko rečem, da je bilo delo za skupno dobro glavni motiv. Gotovo bo to prineslo novo izkušnjo, poleg tega pa me je h kandidaturi vodilo veliko zaupanje v stranki in mojih okoliških ljudi. Ljudje so mi povedali, da me vidijo kot poslanko.

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Že med študijem sem si nabirala izkušnje v gospodarstvu, nekaj časa pa sem delala na Radiu Ognjišče. Po diplomi sem se zaposlila v gospodarski družbi, nato pa sem se kot svetovalka za pravne zadeve zaposlila v nekem javnem zavodu v Ljubljani. Od tam pa je moje naslednje delo poklic poslanke.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Sem predsednica odbora za notranjo politiko, javno upravo in pravosodje ter članica komisije za poslovník in odbora za zdravstvo.

16. Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?

- da
- ne
- enako

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- nič
- malo
- veliko

Čeprav zaslužim več kot prej pa moram poudariti, da so zato tudi stroški precej višji. (smeh) Moram povedati, da denar resnično nima vpliva. Ko srečuješ ljudi, pred kandidaturo in po njej, je denar pogosto tema razgovora. Ampak sama ob odločitvi tudi pomislila nisem na to. Tudi pri mojih prejšnjih zaposlitvah ni bil denar nikoli prvo vprašanje. Najprej me zanimajo odgovornost in naloge, ki mi pripadajo. Denar je le nadaljevanje zgodbe in nagrada za opravljeno delo.

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Gotovo so bili to moji kolegi iz občinskih odborov Dobrova in Horjul, s katerimi sem tudi najbolj sodelovala, še v fazi, ko sem se odločala, ali sploh bom kandidirala. Sicer pa mi ob strani že ves čas stoji družina.

Tudi v stranki sem dobila podporo z vrha stranke in nikoli ni bilo vprašanje samo zato, ker sem ženska. Naš volilni okraj je bil realno izvoljiv, vendar pa bi v tej volilni enoti, glede na sistem, lahko zasedli kateregakoli izmed prvih treh mest.

19. Kaj vam pomeni več?

- družina
- poslovna kariera
- oboje enako

Lahko povem, da je na prvem mestu družina. Pa naj to ne izzveni v smislu, da smo ženske privezane za štedilnik. Če se res ne bi dalo uskladiti drugače, potem ima seveda prednost družina. Poklic je poklic, družina pa je za vedno. Sploh pa delovna mesta, na katera si imenovan. Ob naslednjih volitvah pa me morda ne bo več.

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Ne, nisem. Verjetno bi bila to neka prizadetost oziroma odmik od vrednot, ki jih stranka zagovarja.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

Seveda smo dovolj sposobne. Ob vsej zakonodaji, ki se zdaj sprejema, pa ženske te možnosti ne bomo imele, saj je enakost obravnavanje obeh spolov, torej tudi moških. (smeh)
Kar se tiče strank po starosti in podobno, kot sta DeSUS in SMS, pa moram povedati, da temu nisem naklonjena. Niti specifično ženski stranki ne. Menim, da smo v družbi tako ženske kot moški, tako mladi kot stari. Bolj primeren je drugačen način oblikovanja in združevanja. Mislim, da je treba pri odločanju gledati na vse. Rešitve je treba poiskati in najti takšne, da bodo za vse koristne.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

Svoje izvolitve sem bila zelo vesela. Veliko sem se pogovarjala, spoznala ogromno ljudi. Glede na obstoječ sistem je treba pogledati resnici v oči. So okraji, ki so bolj izvoljivi, in so okraji, ki statistično gledano ne obljublajo veliko. To je precej pomembno. Pomembno je, kje si, in tudi, kakšen ugled imaš v okraju. Ta dva elementa sta ključna, seveda ob predpostavki skupnega uspeha stranke.
Potreben je jasen pogled, jasen cilj in to, da si prepoznaven v svojem okraju preko svojega preteklega dela. Znane osebnosti imajo tukaj prednost, s tem mislim na poslance iz prejšnjih mandatov. Ti imajo zagotovo prednost.
Sama lahko povem, da so bili zelo pomembni moji odnosi z ljudmi. Ob vstopu v parlament se nisem spremenila. Ženskost v parlamentu je treba ohraniti. Sama se upam in se izpostavim ter povem svoje.

23. Ali se vam zdi realno mogoče, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Upam, da to niso samo hipotetične možnosti. Nekaj kandidatur je že bilo. Težko bi rekla, kaj je najbolj verjetno. Tu se vedno pojavi vprašanje, ali je pomemben samo spol. Ženska mora imeti tudi vse ostale kvalitete. Realno je vse mogoče. Je pa vse stvar časa.

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

Pogum.

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

Ni še dolgo tega, odkar so tudi pri nas potekale prve demokratične volitve. Čas še prihaja. Miselnost, da je politika stvar, rezervirana za moške, gotovo vpliva tako na moške kot na ženske. Ne nazadnje pa se je, ne vem, zakaj, v zadnjem obdobju razširila miselnost, da je politika grda stvar. Morda tudi to vpliva.

Ženske smo po naravi odgovorne, in ko se odločamo za družino in kariero, se nam morda zdi boljše ali pa lažje se odločamo za družino, ker je to bolj odgovorno. No, ampak tudi to se počasi spreminja. Podobna težava je za vodstvena delovna mesta. Čas se izboljšuje, vedno več žensk je na vodilnih položajih. Mislim, da se prostor odpira. Po eni strani imamo polna usta tega, da je treba ženske podpreti, ko pa se soočimo z dvema kandidatom, pa se nas večina odloči za moške. Lep primer je prav Barbara Brezigar. Če bi vse ženske volile zanjo, bi ji gotovo uspelo. To je lep primer, da se ne gleda ženske kot take, ampak so zadaj druge stvari.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

Težava je v manj in bolj izvoljivih mestih glede na volilni sistem. Seveda pa je res, da se ženske nerade odločajo za kandidature. Seveda pa se v stranki zavedamo, da je potrebno, da se to nadaljuje in da se ženske tudi v prihodnje spodbuja.

27. Zakaj je politika moški poklic?

Morda je v njihovi naravi, da se rajši pokažejo in gredo v prvo vrsto. Morda je kaj v povezavi s samozavestjo. Morda se ženske bojijo, da se ne bi znašle, in ker niso prepričane, se raje ne odločijo. Moški se tudi brez posebnega razmisleka odločijo za takšno mesto.

28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za kandidature?

Parlament je zakonodajno telo, ki sprejema zakone. Več žensk, kot bo, bolje bo za nas.

Mislim, da je zgled za ženske to, da vidijo uspešno parlamentarko. To je največ, kar lahko naredimo, in najbolj pomembno, da zbudimo tudi druge ženske.

Zakonska določba je en korak naprej, je pa res, da se moramo za to ženske tudi same odločiti. Nikoli ne bi kandidirala na listi stranke, ki bi me imela samo za to, da bi izpolnili kvoto. Vse je odvisno od nas samih.

Priloga A12: Anketni intervju s Polonco Dobrajc

POLONCA DOBRAJC

SDS

UNIVERZITETNA DIPLOMIRANA PRAVNICA

8. 3. 1960, v LJUBLJANI, SLOVENIJA

RIBI

KRATEK OPIS: Sem oseba z močno empatijo in marsikdaj preobčutljiva na zunanje vplive. Sem dobrega srca, k čemur pa spada tudi neke vrste naivnost. Glede na svojo življenjsko zgodbo pa lahko rečem, da to kar dobro skrivam. Zaradi pretirane občutljivosti navzven delujem preveč trda.

Rada imam živali in šport. Veliko časa potrebujem zase, za miren duh in analizo dneva. Za to gotovo porabim uro na dan. Ob tem sem pomislila na nekaj povsem drugega ... Če bi se lahko odločila še enkrat, nikoli več ne bi šla študirat pravo. Ukvarjala bi se z živalmi, študirala bi biologijo, na primer. In verjetno niti ne bi bila tukaj, kjer sem zdaj. Trenutna družbena klima je zame tako težka kot deževno nebo. Sovražim to vsesplošno laganje samemu sebi, da živimo v virtualni podobi, ki si jo želimo. In kaj je najhujše? Na sončni strani Alp reči bobu bob. Ampak če tega ne rečeš, če tega ne narediš, se rodijo nove in nove težave. Žal je tako. Upam in vem, da se bo to enkrat končalo.

1. Koliko članov šteje vaše gospodinjstvo oziroma družina?

1

2. Kakšen je vaš stan?

- samski stan
- sem poročena

3. Ali po vašem mnenju stan vpliva na delovanje v politiki? Ali sploh igra kakšno vlogo? Razložite.

Zdi se mi, da stan ne igra posebne vloge. Vsekakor pa ne morem zanikati dejstva, da so samske ženske v Sloveniji marginalna skupina, glede na trend malomeščanstva, ki se pri nas grozovito širi, sploh v prestolnici. Stan v politiki nima posebnega pomena, v družbi pa vsekakor. Treba je ločiti posel od družbe. Stan po mojem mnenju ne šteje. Tako ali tako pa ljudje volijo po strankarskih listah, zaradi stranke, zaradi vodilnih ljudi v stranki, zaradi predsednika, če hočete. Tako stranke tudi dobijo svojo prepoznavnost. Seveda, jaz sem si v vseh teh letih delovanja v politiki že pridobila ime Polonca Dobrajc. To so bile specifične zgodbe, veliko dela, odločitev. To je ključno.

4. Ali je stan ovira ali prednost? Razložite.

Ne eno ne drugo.

5. Koliko otrok imate?

- nimam otrok
- enega
- dva
- tri in več

6. Ali so otroci ovira ali prednost pri udejstvovanju na političnem področju? Utemeljite odgovor.

Po mojem mnenju vplivajo ne glede na to, da je danes popularno biti uspešen na vseh področjih. V to ne verjamem. Tega se preprosto ne da. Vsako področje zahteva celega človeka, dan ima pa 24 ur. Ne verjamem zgodbam o dobrih materah, ki so hkrati uspešne poslovne ženske, dobre žene in ne vem, kaj še vse. Poudarjam, vsaka stvar resnično zahteva popolnega človeka. V politiki na primer porabiš ogromno časa, ker tukaj ne poznamo osemurnega delavnika. Tudi na splošno ne verjamem zgodbicam o vseh tistih ljudeh, ki so uspešni na petih, desetih področjih. Ne verjamem. Če samo malo zasleduješ njihove zgodbe, ne samo tiste, ki jih beremo v trač revijah, ampak da se osredotočiš na njihova življenja v daljšem časovnem obdobju, šele razčlenitev njihovega uspeha po segmentih pove marsikaj o tej kvazi uspešnosti. »Svaštarjenja« ne maram in ne verjamem v to.

7. Kdo od najbližjih vas podpira pri tem, da sooblikujete slovenski politični prostor?

Kdo vas podpira pri delu poslanke?

Ko sem na začetku vstopila v svet politike, me ni podpiral nihče. Pozneje, po nekaj mandatih, pa so me ljudje sami začeli prepričevati na cesti, češ da me pogrešajo v državnem zboru. Staršev nimam, oba sta mi umrla, ko sem bila najstnica. Poleg tega sem v politiko zašla povsem po naključju. Mama mi je celo prepovedala vstop v kakršnokoli politično stranko. (smeh) Partnerju nikoli ne bi dovolila, da bi se vtikal v moje odločitve, sploh glede politike.

8. Bi ostali v politiki, če vas mož oziroma partner ne bi podpiral?

- da

- ne

Svoje čase bi absolutno prislughnila partnerju. Saj veste, ljubezen je fikcija in zanjo bi naredili vse. Danes pa niti slučajno. Moški me mora vzeti v paketu. Vse ali nič. Sicer pa, lepo se je bilo spoznati, nasvidenje in srečno dalje. (smeh) Verjamem v resnično partnerstvo, ne pa da si z nekom samo zato, ker te je strah samote. Človek mora biti celovita osebnost in takšnega partnerja moraš tudi spoznati. Šele tako zadeva zares deluje. Vse drugo je po mojem mnenju navaden »blef«, zato ker pač družba tako hoče.

9. Bi ostali v politiki, če vas otroci ne bi podpirali?

- da

- ne

Če bi imela otroka in če bi bile njegove potrebe takšne, bi se temu vsekakor odrekla. Otrok je prioriteta. Dan ima 24 ur in če hočeš biti dobra mama in uspešna v politiki, je to izredno težko.

10. Na lestvici od 1 do 5 razporedite navedene ljudi glede na to, koliko vas podpirajo pri vašem udejstvovanju v politiki in pri poklicu poslanke. Razvrstitev najbližjih, ki simpatizirajo z vami, naj bo razporejena padajoče (od tistih, ki vas najbolj podpirajo, do tistih, ki vas podpirajo najmanj). Izbirate lahko med starši, otroci, partnerjem, prijatelji in krajani.

1. krajani
2. prijatelji
3. starši
4. partner/mož
5. otroci (nima otrok)

11. Kaj je po vašem mnenju ključna razlika med vami in preostalimi kandidatkami, ki so kandidirale za poslanska mesta? Zaradi katere vaše lastnosti oziroma prednosti ste bili izvoljeni prav vi?

Zelo težko odgovorim. Zdi se mi, da pravzaprav nič, saj imamo takšen volilni sistem. Že na primer za volilne okraje se točno ve, kateri so dobri in kateri ne. Žal nimamo neposrednega volilnega sistema, zato je vse bolj ali manj odvisno od stranke same.

Zase lahko rečem, da sem si ime ustvarila že veliko prej. To je moj tretji mandat v državnem zboru. Danes sem že dovolj razpoznavna sama po sebi, prej pa je bila seveda ključna stranka. Preko stranke se prebiješ v parlament, nato pa je vse odvisno od vsakega posameznika, kaj bo s tem ustvaril in kako se bo izkazal.

12. Ali ste pred izvolitvijo v državni zbor že delovali v politiki?

- da
- ne

13. Zakaj ste kandidirali za mesto poslanke v državnem zboru? Kaj vas je motiviralo?

- obče dobro
- finančni razlogi
- nova izkušnja
- prošnja strankarskih kolegov
- izziv

Iskreno povedano, bilo je tako, da sem se zapletla s svojim nekdanjim partnerjem. Preko njega sem se odločila za kandidaturo. Vsekakor pa je politika zame že od nekdanj delo za obče dobro.

14. Vaša prejšnja zaposlitev?

Ped delom parlamentarke sem bila zaposlena v Litostroju kot pravnica. Vse skupaj pa se je začelo z izvolitvijo v izvršni svet občine Center. To je bilo dve leti, in sicer od leta 1990 do 1992. Določena sem bila za sekretarko za občno upravo in to je bila tudi moja prva politična funkcija. Preko tega sem zašla v politiko, priznati pa moram, da pred tem nekih izrecnih želja ni bilo.

15. Kakšno vrsto dela opravljate v državnem zboru? Članica katerih delovnih teles v parlamentu ste?

Sem poslanka in članica treh odborov, in sicer odbora za zdravstvo, za zunanje zadeve ter evropske zadeve. V prejšnjih mandatih sem delovala kot predsednica preiskovalne komisije, predsednica odbora za obrambo, podpredsednica odbora za pravosodje ter predsednica komisije za delo in nadzor varnostno-obveščevalnih služb.

16. Ali s poklicem poslanke zaslužite več kot prej?

- da
- ne
- enako

17. Kakšno vlogo ima denar pri odločitvi za poklic poslanke?

- nič
- malo
- veliko

Glede na moj položaj iz leta 2000, denar nima posebno velike vloge. Želim si zaključiti krog, ki sem ga začela že pred časom. Poleg tega moram poiskati pravo izhodišče za službo v slovenskem prostoru. Z mojim glasovanjem proti so me postavili dobessedno na črno listo. In nisem edina. (smeh)

18. Kdo v politični stranki je na vas najbolj vplival, da ste se odločili za vstop v politiko oziroma članstvo v stranki?

Odločila sem se kar sama. Želela sem se vrniti in dokončati začeto.

(Nisem članica stranke. Sem zadovoljna, a nisem tipičen strankarski človek.)

19. Kaj vam pomeni več?

- družina

- poslovna kariera

- oboje enako

Če le imaš srečo in najdeš pravega partnerja, s katerim ustvariš družino in dom, potem to postavljam na prvo mesto. Zagotovo. Ne razumem povsem trenutne družbene ideologije. Pozablja se, kam si prišel, saj vse zanima samo, kako si tja prišel. Pomembna je zgolj debelina denarnice.

20. Ali ste že razmišljali o izstopu iz politike?

Seveda. A v Slovenije je ena zanimiva reč – lažje je vstopiti kot izstopiti. Majhnost države, stopnja demokracije in stopnja pravne države je razlog za to. Če bi že leta 1990 imela vse te izkušnje, ki sem si jih nabrala v zadnjih 15 letih, se politike niti pritaknila ne bi. Nisem takšen človek, ne znam biti ptica ujeda in nimam volje in morale, da bi se igrala vse umazane igrice. Politika v Sloveniji pač ni področje, ki bi človeka plemenitilo, razvrednoti pa. Morda bo to izzvenelo črnogledo, a je po mojem mnenju zelo realno.

21. Mislite, da smo ženske dovolj sposobne, da ustanovimo svojo stranko in se z njo prebijemo v parlament?

Glede na volilno bazo je to zelo težko verjetno. Spet moram omeniti neko slovensko značilnost. Ženske ne volijo žensk! In tega res ne razumem. Kar pa se tiče ženskega združevanja, menim, da je preveč feministično usmerjeno. Ne ukvarjajo se z notranjimi in zunanjimi zadevami, ampak nekako same pristajajo na nek vzorec, ki jim ga določajo moški. Tako jim »ostane« resor za socialo, družino in podobno. Zaradi tega se avtomatično marginalizirajo v nišo, ki jim jo določi moška populacija. Združevanje po spolu ne funkcionira.

22. Kaj ženska kot kandidatka nujno potrebuje za svojo izvolitev? Kaj mora imeti ženska v parlamentu?

Bistveno je, da si pri ljudeh ustvari neko zaupanje. Laganje je prepovedano, razen seveda če nisi vrhunski igralec. Poleg zaupanja je pomembna karizma, saj ljudske množice delujejo po določenem principu. Ljudje te poslušajo, zato je še toliko bolj pomembno, da si iskren. Ko ti enkrat verjamejo, celo retorične sposobnosti niso več pomembne.

Seveda pa zaupanje volivcev pride šele s časom in trdim delom. In še nekaj. Popolnoma vseeno je, ali si ženska ali moški.

23. Ali se vam zdi realno mogoče, da bo kdaj izvoljena ženska predsednica vlade, države, stranke ali parlamenta?

Oh, mislim da jo bodo prej dobili v ZDA. To pa vemo, da je nemogoče. (smeh)

Ali pa drugače, verjetnost je takšna, kot na primer da bi Sava tekla nazaj. (smeh) To je čisti idealizem. Težava je v moških, ki zaradi mačistične drže ne spustijo žensk zraven. Da bi se sploh lahko povzpeli na takšne funkcije, je potrebno dolgoletno delo v politiki. Razpoznavnost in zaupanje sta še kako pomembna faktorja! Anonimnemu nikoli ne bo uspelo. Glede na vedenje strank do žensk v politiki in glede na tako majhno zastopanost ženskega spola, pa se mi zdi, da so možnosti res majhne. Morda je bilo na začetku, pri vzpostavljanju demokracije na Slovenskem, več možnosti za ženske. Zdaj pa je potreben čas, 10, 20 let, seveda ob predpostavki, da so ženske v političnem prostoru ves čas prisotne.

24. Na kaj pomislite ob besedni zvezi ženska v politiki?

Kaos. Da se razumemo, sebe v politiki nikoli nisem čutila kot ženske, res pa je, da so mi po dveh mandatih s svojimi dejanji to povedali moški kolegi. S spolom se sprva nisem ukvarjala. Danes pa moram potrditi, da smo v politiki marginalizirane.

25. Ali lahko naštejete razloge, ki so po vašem mnenju odločilni, da je v slovenskem javnem življenju tako malo žensk?

V prvi vrsti je za to kriv volilni sistem, neangažiranost in politični mačizem. Ženska v Sloveniji je preobremenjena in kot pravimo resnično podpira vse tri vogale. Za razrešitev takšnega položaja bi morale poskrbeti ženske same. Očitno nam je bilo še premalo hudo. Ja! Saj poznate tisto misel, da nas stiska uči misliti? Velikokrat to kar drži. Poglejte, čeprav dandanes ni vse rožnato, smo mi do sedaj relativno dobro živeli. Zato sem še bolj prepričana, da bodo morale ženske malce več storiti zase in za svoj položaj.

26. Kje vidite rešitve, da bi bilo več žensk?

Poglejte, mi nismo skandinavska država. Tam je izraziti protestantizem in vera nima tako irelevantne vloge pri tem. Če pogledamo rimokatoliške in druge države, ugotovimo, da imajo drugod vse več ženskih predsednic. Žal, ampak tako je. Protestantizem igra v tem primeru pomembno vlogo, potem je tu še socialna politika in druge reči. Konec koncev pa je tam tudi za moške drugače poskrbljeno. Nikakršen problem ni, da bi si tam moški vzeli porodniški dopust. Morda je tako tudi zato, ker je bil feminizem v 70. letih na severu še posebej izrazit. V komunistični državi, kot je bila Jugoslavija, tega seveda ni bilo.

27. Zakaj je politika moški poklic?

Ženske se nerade izpostavljajo, k temu pa pripomorejo še moški, ki jih neradi spustijo zraven. Moški so preveč agresivni in jim očitno to več pomeni. Včasih izgleda, kot da bi se z izpostavljanjem v javnosti hranili. Nič ne rečem, tiste, ki so nekoč zasedale predsedniške položaje, so to dobro obvladale. V nekdanji Jugoslaviji smo svoje čase imeli Milko Planinc, predsednico izvršnega sveta, ki je bila zelo dobra. Žal pa dandanes opažam, da je slovenska družba vse bolj malomeščansko konzervativna, kar pa po mojem mnenju ni dobro. Najbrž smo takšni zato, ker pravzaprav nikoli nismo imeli izrazitega srednjega razreda. In tudi konzervativnost družbe izredno vpliva na vsesplošen položaj žensk.

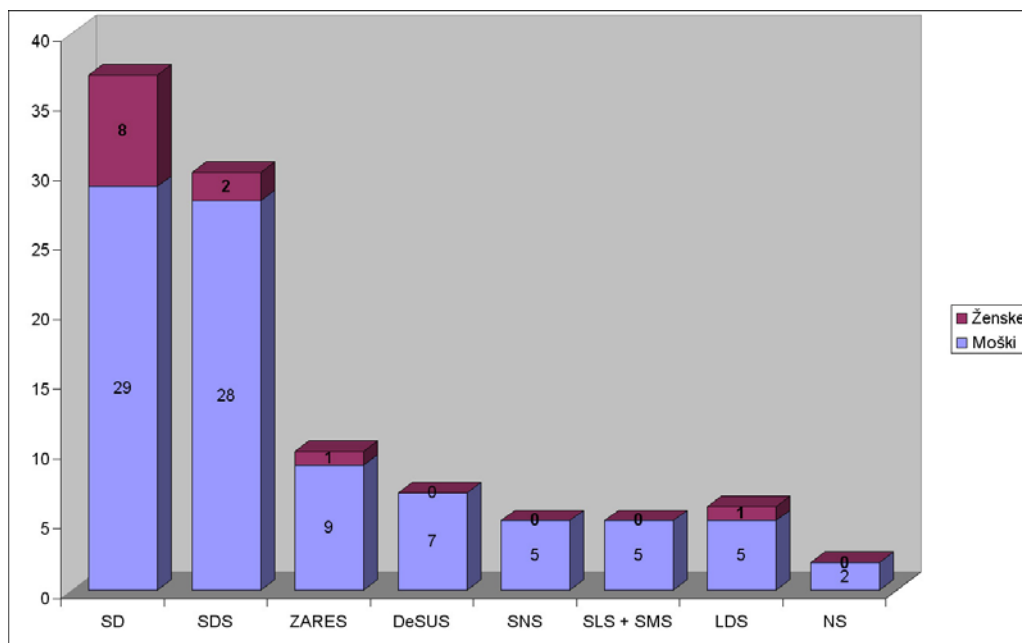
28. Kaj bi lahko storili, da bi motivirali ženske za vstop v politiko? Kaj bi jim po vašem mnenju morali ponuditi, da bi se bolj množično odločale za candidature?

Za začetek ne bi bila slaba uvedba kvot, čeprav moram priznati, da sem bila nekoč proti, celo več, prav bedasto se mi je zdelo. Je pa res, da potemtakem ženske ne smejo biti ženske, ampak predvsem dobri politiki. To je najbolj pomembno, dober politik, ne glede na spol. Ženske si bodo morale izboriti pot v politiko, vsaj na začetku, da dobijo priložnost vstopa v sfero

politike, da se sploh lahko izkažejo. Kaj potem? Ženski princip zagotovo ne bo prava pot. Postati bodo morale »dobri politiki«. Dober politik pa ne postaneš v enem mandatu. Torej, za zdaj ostajam pri kvotah. To je tisto, ko rečeš, da si jim dal priložnost. Drugače ne gre. Prej ali slej se pokaže realna slika.

Priloga B: Grafični prikaz sestave DZ na volitvah 2008

GRAF 8.B1: Sestava DZ po spolu glede na rezultat volitev 2008

Priloga C: Grafični prikaz primerjave sestave DZ na vseh petih državnozborskih volitvah

GRAF 8.C1: Sestava DZ po spolu na vseh petih državnozborskih volitvah

